

european youth information
and counselling agency

Lligams

manual per a la prevenció de
l'extremisme violent a través
de la informació juvenil

Copyright ERYICA 2019. Tots els drets reservats.

Aquesta publicació es posa a disposició segons els termes de la llicència Creative Commons Atribució – NoUtilització Comercial - NoModificacions 4.0 Internacional - (CC BY-NC-ND 4.0)

Il·lustració de portada de la jove artista Emi Scheyvaerts

ISBN: 978-2-9199585-9-7

«La ignorància porta a la por, la por porta a l'odi i l'odi condueix a la violència. Heus ací l'equació.»

Frase atribuïda a ibn Ruixd, Averrois (1126-1198)

És amb aquesta idea en ment que ERYICA, l'Agència Europea d'Informació i Assessorament Juvenil i llurs membres francòfons (CIDJ França, ANIJ Luxemburg, CIDJ Bèlgica i InforJeunes Brussel·les) han elaborat aquest manual per a la prevenció de l'extremisme violent entre la joventut a través de la informació juvenil.

Directora de la publicació:

Eva Reina

Editora:

Jessica Walker

Col·laboracions:

Nicolas Vaslin, Simon Therer, Didace Kalisa, Franck Chabriak, Angèle Deheyn,
Laetitia Renzonnet, Juliette Brassard, Manfred Zentner,
Eva Reina, Jessica Walker, Claire Conlon

Traducció:

Encarna Sansaloni

Adaptació i revisió:

Susana Lafraya, Eva Reina

Il·lustració:

Visuality, Emi Scheyvaerts (furet1318@live.be)

Disseny:

Ismet Lisica (www.studiolisica.com)

Edició original en francès, ERYICA 2017:

Liaisons: Manuel pour la prévention de l'extrémisme violent
à travers l'information jeunesse

Aquesta publicació s'ha realitzat amb el suport del Consell d'Europa i del BIJ - *Bureau International Jeunesse* (Federació de Valònia-Brussel·les, Bèlgica).

Publicat sota l'acord d'associació del Consell d'Europa i l'Agència Europea d'Informació i Assessorament Juvenil (ERYICA).

Les opinions expressades en aquest manual no reflecteixen necessàriament les opinions del Consell d'Europa.

Els drets d'autoria d'aquesta publicació pertanyen a ERYICA. Cap part d'aquesta publicació no pot ser traduïda, difosa o reproduïda amb finalitat comercial, en cap forma ni per cap mitjà, electrònic o mecànic, incloent-hi la fotocòpia, l'enregistrament o qualsevol sistema d'emmagatzematge de recuperació d'informació, sense l'autorització escrita de qui té els drets d'autoria. Qualsevol petició per a reproduir totalment o parcialment aquesta publicació s'haurà d'adreçar a ERYICA asbl:

87 Route de Thionville
L-2611 Luxemburgo
secretariat@eryica.org

La reproducció dels materials d'aquesta publicació està autoritzada únicament per a fins educatius no comercials i amb la condició que se'n citen degudament les fonts.

Entitats associades a la publicació

L'Agència Europea d'Informació i Assessorament Juvenil (ERYICA) és una associació europea independent i sense ànim de lucre composta per estructures i xarxes regionals i nacionals de coordinació de serveis d'informació i assessorament juvenil. L'associació té com a objectiu intensificar la cooperació entre els serveis i professionals de la informació juvenil d'àmbit europeu i internacional. ERYICA fa visible la informació juvenil a diferents escales i crea per als seus membres oportunitats d'intercanvi, innovació i formació. Des de la seua fundació a Madrid el 1986, ERYICA ha expandit la seua xarxa i compta en el moment de publicació d'aquest manual amb 39 membres en 28 països. (www.eryica.org)

La federació de *Centres d'Information et de Documentation pour Jeunes* (CIDJ) és una federació de centres d'informació juvenil actius a la comunitat francòfona de Bèlgica (Federació de Valònia-Brussel·les), i també un servei d'informació juvenil generalista. El paper del CIDJ és proporcionar i gestionar projectes, eines d'informació i material educatiu, promocionar els serveis dels seus membres i assegurar que el sector estiga representat. (www.cidj.be)

El *Centre d'information et de documentation jennesse* (CIDJ) és una associació desenvolupada sota la tutela del Ministeri d'Educació francès. Fundada el 1969, la seua missió és garantir que els i les joves tinguin igualtat d'accés a la informació que necessiten per a ser persones autònomes. Aquesta missió pot dividir-se en quatre accions principals: centres d'informació al públic, publicació de material de referència per a informar i orientar la joventut, gestió de control dels recursos i xarxes, i coordinació dels programes i formació. (www.cidj.com)

Fundat el 1987, el *Centre Information pour Jeunes* (CIJ) és una associació subvencionada pel Ministeri d'Educació, Infantesa i Joventut del Gran Ducat de Luxemburg. La seua missió és proporcionar a la joventut l'accés a una informació objectiva i fiable, fomentar el dret a l'accés a aquesta informació, facilitar ajuda professional i desenvolupar l'autonomia juvenil. El CIJ també treballa amb autoritats polítiques i professionals del sector juvenil per subratllar la importància de la informació juvenil. (www.cij.lu)

El *Centre d'Accueil et d'Information Jeunesse de Bruxelles*, abreujat com Infor Jeunes Bruxelles, és un centre d'informació juvenil generalista per a joves entre els 12 i els 26 anys d'edat, que té per objecte informar sobre tots els assumptes relacionats amb la joventut (ocupació, formació, estudis, mobilitat, oci, salut...). L'associació està reconeguda com a centre d'informació juvenil per la Federació de Valònia-Brussel·les. (www.ijbxl.be)

Agraïments

Ens agradaria expressar la nostra gratitud a totes les persones que han contribuït a aquest manual, sobretot a les organitzacions i persones que assistiren a les dues jornades de Diàleg Obert, a Brussel·les, el 2016 i 2017.

Annoncer La Couleur, Association des Parents turcs de Belgique (TOVAP), AVISCENE ASBL, BePax, Bureau International Jeunesse (BIJ), Cellule de prévention du radicalisme de la Ville de Bruxelles (BRAVVO), Centre d'Information et d'Avis sur les Organisations Sectaires Nuisibles (CIAOSN), Centre Infor Jeunes d'Eupen (Infotreff), Centre Information Jeunesse de Laval, Centre régional d'Information Jeunesse Lyon Rhône-Alpes, Centre régional d'Information Jeunesse Toulouse Midi-Pyrénées, Comisión Europea, Commune d'Anderlecht — Service de Prévention, Commune de Molenbeek-Saint-Jean — Service de la Jeunesse et de la Cohésion sociale, Commune de Schaerbeek — Service d'Appui Thématique et Territorial, Coordination Nationale d'Action pour la Paix et la Démocratie (CNAPD), De Ambrassade, Département Cultura, Jeugd en Media — Vlaamse Overheid, Direction de la Prévention et de la Sécurité de la Ville de Charleroi, Direction générale de l'enseignement obligatoire et Service de la Jeunesse — Federación Valonia-Bruselas, Dounia Bouzar (antropòloga especialitzada en assumptes religiosos i gestió de la laïcitat), European Peer Training Organisation (EPTO), Fédération Infor Jeunes Wallonie-Bruxelles, Forum Belge pour la Prévention et la Sécurité Urbaine, Institut de Recherche, Formation et Action sur les Migrations (IRFAM), Interfédérale des Centres de Jeunes Belgique (FMJ), Le Foyer de Jeunes des Marolles, Les Parents Concernés ASBL, Mairie de Viry-Châtillon — Service Jeunesse, Maison des jeunes de Rodange, Manfred Zentner (investigador, Danube-University Krems), Mourad Benchellali (testimoni), Observatoire International de Justice Juvénile (OIJJ), Point Information Jeunesse de la Ville de Lille, Service de Prévention de la Ville de Mons, SPF Intérieur, UCLAT Unité de coordination de la lutte antiterroriste — Policia Nacional (França) i Universitat de la Paix.

També volem agrair al Consell d'Europa la seua confiança i suport al llarg d'aquest projecte:

Les ofícines d'enllaç del Consell d'Europa amb la Unió Europea, els i les representants de la campanya No Hate Speech, membres del Comitè Directiu Europeu per a la Joventut (CDEJ), membres del Consell Consultiu sobre la Joventut i del Departament de Joventut.

També estem en deute amb les institucions i les persones que aportaren documentació i material en el transcurs de les activitats:

A World of Difference, BePax, Conseil Supérieur de l'Éducation aux Médias — Federació Valònia-Brussel·les, La Coordination pour l'éducation à la non-violence et à la paix, Commission éducation, Educanet Belgique, European Peer Training Organisation (EPTO), Gérard Piroton, Média Animation, Mutualités chrétiennes, SPF Intérieur, Università degli Studi di Firenze, Université de la Paix i Vivre ensemble Bruxelles.

El nostre agraïment especial a la jove artista Emi Scheyvaerts (Casa de la Joventut de Waterloo, Bèlgica), que va il·lustrar aquest manual amb creativitat i entusiasme.

Ens hem esforçat tant com hem pogut per deixar constància de l'autoria dels textos i les activitats. Ens disculpem per qualsevol possible omisió, que serà corregida en pròximes edicions.

Projecte per a la PREVENCIÓ de la

RADICALITZACIÓ de la

Gent Jove

Índex

Prefaci	11
El Consell d'Europa i la lluita contra l'extremisme violent	12
Lligams. Un manual d'eines	15
Objecte i estructura	16
Com utilitzar el manual	17
Elements teòrics	20
1. Analitzar i comprendre	22
1.1. Radicalització i extremisme: un resum	22
1.2. El procés de radicalització	23
1.3. Les raons de l'extremisme violent	26
1.4. Maneres de lluitar contra la radicalització que condueix a l'extremisme violent	28
2. El paper de la informació juvenil en la prevenció de l'extremisme violent	31
2.1. La informació juvenil (IJ)	31
2.2. Formar part d'una xarxa d'interés més àmplia	33
2.3. Modalitats d'intervenció: prevenció, detecció	34
Referències	39
1. Una breu selecció bibliogràfica sobre el tema	39
2. Documents polítics clau	540

Manual d'eines.....42

Secció 1. Autoestima, confiança i autoconsciència	45
1.1. La meua identitat	48
1.1.1. On estic? Qui sóc?	49
1.1.2. Exemples i recursos	53
1.1.3. Els meus majors m'expliquen	56
1.1.4. La meua cultura	58
1.2. Les meues fortaleses, talents, habilitats	59
1.2.1. El meu amic/La meua amiga pot fer-ho	60
1.2.2. Quartet de talents i fortaleses	68
1.2.3. Siluetes	75
1.3. Desitjos i necessitats	76
1.3.1. Els meus gustos, preferències i aficions	77
1.3.2. Un objectiu positiu	79
1.3.3. M'agrada, no m'agrada: fotollenguatge	81
1.3.4. Autoretrat	84
 Secció 2. Diversitat i convivència	 87
2.1. Conèixer l'altre: valorar les similituds i les diferències	90
2.1.1. Vincles	91
2.1.2. Endevina qui ve a sopar	93
2.2. Estereotips i prejudicis	96
2.2.1. Estereotips, prejudicis i discriminacions	97
2.2.2. Estereotips 1-2-3	99
2.3. Discriminació	103
2.3.1. Tracta't bé	104

2.3.2. El cercle	108
2.3.3. El boc expiatori	110
2.3.4. Conflictes culturals o econòmics I	119
2.3.5. Conflictes culturals o econòmics II	122
2.3.6. Els quatre quadrants	125
2.4. Interculturalitat	129
2.4.1. Mestissatge	130
2.4.2. L'arbre de la convivència	132

Secció 3. Comunicació interpersonal 139

3.1. Expressar-se (creativitat, emocions, sentiments, necessitats, pensaments, idees...)	142
3.1.1. Defensar una opinió.	144
3.1.2. Els cercles concèntrics	148
3.2. Debatre (context, mètodes, eines...)	151
3.2.1. Algunes tècniques d'animació grupal	153
3.2.2. El <i>frasbee</i>	157
3.2.3. El joc del debat polític	160
3.3. Gestió de conflictes	163
3.3.1. El tren	166
3.3.2. El joc dels conflictes	174
3.3.3. El xoc de les llibertats	176

Secció 4. Alfabetisme mediàtic i informacional 183

4.1. Pensament crític	186
4.1.1. Què has vist?	188
4.2. Mitjans de comunicació	190
4.2.1. Titular	191
4.2.2. Analitzar els mitjans de comunicació en 6 dimensions	194
4.2.3. Informació o engany	197
4.2.4. Examinant els fets	199
4.3. Propaganda	207
4.3.1. Anàlisi d'un cartell de propaganda	208
4.3.2. Anàlisi d'un discurs de propaganda	218
4.3.3. Comprendre el discurs d'odi	220
4.4. Teories conspiratòries	224
4.4.1. Creiem en la conspiració?	225
4.4.2. Crea una teoria conspiratòria	227

Glossari 230

Prefaci

Lligams és el resultat de l'acord d'associació entre el **Consell d'Europa i l'Agència Europea d'Informació i Assessorament Juvenil (ERYICA)**. La col·laboració té per objecte promoure i desenvolupar la cooperació europea en l'àmbit de la informació i l'assessorament juvenil. Els mètodes inclouen, en particular, el desenvolupament d'activitats de formació i de recursos per a professionals en l'àmbit de la joventut, en funció de les necessitats i les demandes expressades pels estats membres del Consell d'Europa i la resta de països que han signat la Convenció Cultural Europea.

A hores d'ara, les persones que treballen en polítiques de joventut i en el sector juvenil cerquen posar en marxa mecanismes, estructures i plans d'acció per a prevenir i contrarestar l'evolució de la radicalització i de l'extremisme violent entre la joventut. El Consell d'Europa, ERYICA i els seus membres francòfons (CIDJ França, ANIJ Luxemburg, CIDJ Bèlgica i Infor Jeunes Brussel·les) destaquen **la importància de la informació i l'assessorament juvenil** per a aconseguir aquest objectiu, a més de la importància fonamental de treballar en sincronia amb els principals actors i les parts interessades en la prevenció d'aquest fenomen.

Ser radical no és il·legal ni dolent en si mateix, però instrumentalitzar la radicalització a través d'accions violentes és reprovable davant la llei. Aquesta constatació planteja una sèrie de preguntes: *Com a professionals de la informació juvenil i del treball amb joves quin hauria de ser el nostre paper a l'hora plantar cara a aquest fenomen? De quina manera podem ajudar col·legues d'altres sectors enfrontats al mateix problema i col·laborar-hi?* Certament, el treball amb joves i els serveis d'informació juvenil **han de jugar un paper preventiu** no sols amb la joventut, sinó també amb el conjunt de la societat civil. La qüestió que hem de plantejar-nos és quan, com i on intervenir.

A més a més, l'amalgama resultant de la col·lusió entre radicalització i gihad ha suposat que les mesures desenvolupades s'apliquen quasi exclusivament a la radicalització religiosa. Hem de reconèixer que l'extremisme violent adopta moltes formes i que s'expressa **més allà del prisma religiós**.

Aquest manual és **un recurs educatiu** en resposta a una demanda creixent dins del sector juvenil, que massa sovint sol trobar-se sense els mitjans necessaris per a treballar la prevenció d'aquest fenomen. *Lligams* proposa claus per a entendre l'extremisme violent i és, sobretot, un catàleg de recursos pràctics posats a disposició de professionals i persones voluntàries que treballen amb joves. Esperem que siga útil en la vostra tasca de suport a la joventut i que contribuïska a crear una generació de gent jove autònoma i ben informada.

Eva Reina,

Directora de ERYICA

El Consell d'Europa i la lluita contra l'extremisme violent

Partint de la **Convenció Europea de Drets Humans**, i també de moltes altres convencions, el Consell d'Europa desenvolupa i adopta programes i activitats destinades a promoure la democràcia, els drets humans i l'estat de dret. Supervisa el progrés dels estats membres en diverses àrees dels drets humans i fa recomanacions a través d'òrgans independents especialitzats.

El Consell d'Europa també és un promotor dels **drets de la infantesa i de la joventut**. El Departament de Joventut, que forma part de la Direcció de Ciutadania Democràtica i Participació, elabora directrius, programes i instruments legals per al desenvolupament de **polítiques de joventut** coherents i eficaces d'àmbit local, regional, nacional, europeu i internacional. Proporciona finançament –a través de la **Fundació Europea per a la Joventut**– i suport educatiu per a activitats juvenils internacionals, a través dels centres juvenils europeus a Budapest i Estrasburg. Té com a objectiu la promoció de la ciutadania activa, la mobilitat juvenil i el valor dels drets humans, la democràcia i el pluralisme cultural. Aquestes activitats es detallen en les pàgines web del Departament de Joventut (www.coe.int/youth).

Plans d'acció

El Consell d'Europa va aprovar un **Pla d'acció (2015-2017) per a la lluita contra l'extremisme violent i la radicalització que condueix al terrorisme**, amb dos objectius principals: reforçar el marc jurídic contra el terrorisme i l'extremisme violent, i prevenir i combatre la radicalització violenta a través de **mesures concretes en el sector públic**. El Pla d'Acció reconeix que "l'educació formal i informal, les activitats juvenils i la capacitat dels principals actors clau (incloent-hi els mitjans de comunicació, els àmbits polítics i els sectors socials) hi tenen un paper decisiu". Com a conseqüència del dit pla es deriva el **Pla d'acció per a la construcció de societats inclusives (2016-2019)**, que s'articula al voltant d'activitats en els camps

de **l'educació, la lluita contra les discriminacions i la integració efectiva**. El Pla d'acció pretén combatre els estereotips i la discriminació, donar suport a estratègies d'inclusió, fomentar la confiança entre la ciutadania, pel que fa a les diferències socials i culturals, i donar suport a la comunicació i a les habilitats interculturals.

El Consell d'Europa i la informació juvenil

El Consell d'Europa és pioner en la política europea de joventut i va ser la primera institució a aprovar un document que destacava la importància i els principis de la informació i l'assessorament juvenil a Europa (Recomanació CM/Rec (1990)7 referent a la informació i l'assessorament juvenil). Al juny de 2010, es va aprovar la Recomanació CM/Rec (2010)8 del Consell de Ministres dels estats membres sobre la informació juvenil, que pretenia consolidar i desenvolupar els serveis d'informació i assessorament juvenil ja existents. A l'abril de 1997, el Consell d'Europa va establir un acord associatiu amb ERYICA, per fomentar i desenvolupar la cooperació europea en matèria d'informació i assessorament juvenil. L'enfocament concret del Consell d'Europa referit a la informació juvenil es caracteritza per la creença que la **informació és un dret humà** (com la defineix la Convenció Europea de Drets Humans, en general, i la Convenció sobre els Drets de la Infància, en particular) i que la joventut és un grup objectiu particularment vulnerable. A més a més, el compromís amb la participació de la joventut en totes les àrees d'interès –com ho demostra, per exemple, el sistema de cogestió del Consell d'Europa, mitjançant el qual representants juvenils prenen decisions al costat de representants governamentals– en reforça els valors subjacents.

Al marge de les recomanacions directament relacionades amb la informació i l'assessorament juvenil, el paper que juga la informació en el suport a la participació de la joventut i l'accés als seus drets s'expressa també en la **"Carta europea revisada sobre la participació de la joventut en la vida local i regional"**, del Congrés d'Autoritats Locals i Regionals d'Europa, i en l'Estratègia pels drets de la infància (2016-2021), del Consell d'Europa. El Consell d'Europa reconeix que l'accés a una informació completa, comprensible i fiable és un dret de la joventut que els permet exercitar una **llibertat d'elecció** completa, i també un requisit previ per a la seua **inclusió i participació activa** en la societat, perquè esdevinguin **ciutadans i ciutadanes responsables**. Així mateix, considera que la informació personalitzada i l'assessorament basat en les necessitats de la gent jove és un factor important per a garantir-los l'accés als seus drets i fomentar llur autonomia.

La Recomanació CM/Rec(2015)3 del Consell de Ministres dels estats membres, sobre l'accés de la joventut de barris desfavorits als drets socials, és un pas molt important cap a la inclusió social i la **participació activa de la joventut desfavorida**, i posa l'accent principalment en el paper de la informació juvenil. Pretén invertir a promoure, o a crear –on no n'hi haja– **sistemes d'informació juvenil totalment accessibles** que faciliten informació actualitzada i apropiada per a la gent jove, i que facen que els serveis d'informació i assessorament estiguen disponibles a través d'infraestructures de proximitat d'àmbit local. A més a més, aplica mesures per a seguir i garantir la qualitat i l'efectivitat dels serveis d'informació i assessorament juvenil sobre la base de criteris reconeguts.

El Consell d'Europa també ha respost als nous desafiaments als quals s'enfronta la joventut en aquesta **era digital**, i a la necessitat de gestionar la sobreoferta d'informació i els aspectes tècnics d'una societat basada en el coneixement. Això es veu reflectit, per exemple, en la Recomanació CM/Rec(2009)5 sobre les mesures per a protegir la infància dels continguts i els comportaments nocius, i per a fomentar llur participació activa en el nou entorn d'informació i comunicació.

És més, el 28 de setembre de 2016, el Consell de Ministres va aprovar la [Recomanació CM/Rec\(2016\)7](#) sobre l'accés de la joventut als seus drets, als estats membres. Quan es parla de l'accés **a la informació** (secció 3.6), la recomanació sol·licita la provisió de "mecanismes eficaços per a informar i aconsellar les persones joves sobre els seus drets i les possibilitats d'obtenir una reparació si aquests drets són violats o retinguts".

La [Recomanació CM/REC\(2017\)4](#) del Consell de Ministres dels estats membres sobre el treball amb joves, aprovada el 31 de maig de 2017, subratlla la importància de facilitar un suport adequat a la joventut actual, sobretot a través d'un **treball amb joves de qualitat**. Pretén ajudar els estats membres a prevenir el sorgiment d'una "**generació perduda**" de **joves desil·lusionats i indiferents**, que poden ser susceptibles a influències i comportaments negatius. El text promou el desenvolupament de diverses habilitats, com ara la creativitat, el pensament crític, la gestió de conflictes i l'**alfabetisme digital i la gestió de la informació**, i constata així mateix la importància d'"informar la joventut dels seus drets i de les oportunitats i serveis que tenen a la seua disposició", així com de "millorar l'aprenentatge no formal i informal". La recomanació subratlla el paper que el treball en l'àmbit de la joventut pot tenir a l'hora d'abordar eficaçment alguns dels majors reptes de la nostra època, com ara l'emigració, la desocupació, l'exclusió social i l'extremisme violent.

No al discurs d'odi

El moviment *No Hate Speech* ('No al discurs d'odi'), dirigit pel sector de la joventut del Consell d'Europa i que implica joves en favor dels drets humans, en línia (www.nohatespeechmovement.org), es va plantejar originalment entre 2012 i 2014. L'èxit del moviment va suposar que s'ampliàs 3 anys més (2015-2017). L'objectiu d'aquest moviment és combatre el discurs d'odi en Internet en totes les formes, incloses aquelles que afecten més la joventut. Té un abast enorme: uns 39 estats membres es van implicar en la campanya, i també hi van participar països que no són membres del Consell d'Europa. La campanya es basa en **l'educació en drets humans, en la participació juvenil i en l'alfabetisme mediàtic**, i l'ampliació se centra en el suport a comitès de campanya nacionals, tant d'existents com de nous, a més d'actualitzar i promoure la visibilitat de la pàgina web que conté informació sobre els estàndards i les eines del Consell d'Europa per a combatre la radicalització i el terrorisme. La coordinació europea de la campanya va finalitzar a començament de 2018, però encara hi ha campanyes nacionals vigents i es preveuen altres mesures perquè el moviment continue.

NO HATE
SPEECH
MOVEMENT

Lligams. Un manual d'eines

Quatre dies després dels atemptats a París, el 13 de novembre de 2015, un grup de treball de membres francòfons d'ERYICA es va reunir i van acordar proposar al Consell d'Europa la idea de desenvolupar una eina preventiva, dirigida específicament a persones que treballen en el sector de la joventut.

En el marc d'aquest projecte, un grup de professionals i representants juvenils, de diversos països i amb diferents nivells d'experiència en l'àmbit de la joventut i el fenomen de l'extremisme violent, van participar en dues jornades de diàleg obert a Brussel·les, el 21 de juny de 2016 i el 3 d'abril de 2017. Les persones participants van explorar el fenomen de l'extremisme **violent juvenil** des de diferents perspectives. Una vegada definit el fenomen i examinat el paper que l'animació juvenil i la **informació juvenil** poden exercir en la prevenció de l'extremisme violent, va ser possible definir la forma d'intervenció més adequada dels professionals del sector de la joventut, i l'equip de redacció va seleccionar les eines més pertinents per a dotar a la joventut de destreses bàsiques que reforcen llur pensament crític i llur resiliència.

Les persones que participaren en aquestes jornades de diàleg obert van identificar diversos aspectes com factors de risc a l'hora de desenvolupar tendències cap a l'extremisme violent: el cercle familiar i d'amistats, les amistats, l'estatus social, els valors, les emocions, els objectius, les aspiracions... De fet les i els professionals especialitzats en l'estudi d'aquest fenomen posen l'accent en la necessitat d'aplicar un **enfocament multidisciplinari** per a actuar de manera eficaç en la prevenció de l'extremisme violent.

A més a més, es van analitzar els problemes específics a què solen enfrontar-se les persones que treballen amb joves. Així es van poder identificar els punts forts del sector de la joventut en l'actualitat, i també les zones grises que suposen un desafiament a l'hora de decidir l'enfocament a adoptar quan es tracten aquests temes amb gent jove.

Durant la segona ronda de diàlegs, a l'abril de 2017, l'equip de redacció va presentar una versió preliminar del manual a actors de l'educació formal i no formal, i també a persones expertes en el desenvolupament d'eines pedagògiques. Aquest manual –*Lligams (Liaisons*, en francès, l'original)– parteix d'aqueixos diàlegs intersectorials, amb actors de múltiples àmbits (europeu, nacional i local), que donaren resposta a algunes de les qüestions que hi sorgiren.

Objectiu i estructura

L'objectiu de *Lligams* no és desxifrar i analitzar en detall l'extremisme violent. Ja hi ha una àmplia bibliografia sobre aquest tema. *Lligams* és, sobretot, una **eina pràctica** per a **qualsevol que treballa amb gent jove** (tècnics de joventut, informadors juvenils, educadors, professorat, treballadors socials, líders juvenils, voluntariat, etc.), per tractar, amb la gent jove, **conceptes que podrien contribuir a prevenir l'extremisme violent**.

Per ser efectiu en la prevenció, l'enfocament no ha de ser frontal; de fet, això podria ser contraproductiu en un tema tan delicat com aquest. Per exemple, no seria efectiu abordar el tema des d'una perspectiva moral o de prohibició, ni tampoc fent servir un discurs institucionalitzat. Aquesta guia ofereix un plantejament més profund i a llarg termini, un plantejament que té en compte qüestions com la identitat, les diferències, l'autoconsciència, l'art del diàleg i l'alfabetisme mediàtic i informacional.

És un treball ambiciós, ja que pretén aconseguir que **la joventut prengui consciència que:**

- les diferències són positives
- les divergències d'opinió ajuden a promoure intercanvis d'idees i produeixen canvis en la societat
- el pensament crític afavoreix l'autonomia i la llibertat
- l'autoestima és la base de la realització personal, i una condició necessària per a trobar el lloc de cada persona en la societat
- tots aquests elements (i d'altres) són ingredients importants per a la convivència i, consegüentment, essencials per a construir una societat multicultural respectuosa i amb intenció de futur!

Lligams té dues parts. La primera és **teòrica** i el seu objectiu és comprendre millor termes com 'radicalització', 'extremisme violent', 'prevenció' o 'resiliència'. També busca aclarir els mecanismes específics i els desafiaments que planteja l'extremisme violent. Finalment defineix el paper que tenen tant els actors en l'educació formal com en la no formal, i els i les informadores juvenils, a l'hora de prevenir la radicalització violenta, tot donant pistes de la millor manera d'intervenir-hi dins els límits de llur professió i de llurs competències.

La segona part del manual és **pràctica**. Es tracta d'una **caixa d'eines** amb activitats seleccionades per la rellevància, la facilitat d'ús i la capacitat per a tenir un impacte positiu entre un públic jove. Aquest catàleg d'activitats no pretén ser exhaustiu: les persones que treballen estretament amb joves probablement faran servir

altres mètodes igual de vàlids. Tanmateix, creiem que les **vora 50 activitats** incloses en aquest manual seran útils per a una audiència àmplia, ja que estan dissenyades per satisfer les necessitats de diferents destinataris en diversos contextos. Aquestes activitats tenen com a objectiu, si més no, enriquir els coneixements de qui les porta a terme i obrir-los la ment a noves possibilitats. Per a cada activitat, el públic lector hi trobarà objectius pedagògics, detalls d'informació pràctica (destinataris, material necessari, grandària del grup, etc.), consells sobre com desenvolupar millor l'activitat i com adaptar-la a qualsevol necessitat específica. Totes les activitats estan preparades per a ser dutes a terme.

Les persones que treballen en el sector de la joventut, a través de les relacions pròximes i de la confiança que construeixen amb joves, estan més ben situades per a identificar els factors de risc i prevenir inclinacions envers la radicalització i l'extremisme violent. La tasca és difícil, però necessària per a afrontar els actuals reptes socials. Esperem que *Lligams* ajude les persones que treballen amb la gent jove, perquè puguin afrontar els desafiaments amb què es troben diàriament.

Com utilitzar el manual

Lligams està dissenyat com una **caixa d'eines** que permet seleccionar les activitats més rellevants per a respondre als teus objectius i necessitats (destinataris, mitjans disponibles, personal, temps, espai, material disponible...). Encara que les activitats estan organitzades amb un cert ordre, no cal seguir-lo. A més a més, cada activitat funciona per si mateixa i pot realitzar-se independentment de les altres.

La **informació pràctica** per a cada activitat (grandària del grup, durada, destinataris, etc.) no suposa cap regla fixa i només són suggeriments. Moltes variables poden influir en el desplegament de les activitats, que haurien d'adaptar-se a les necessitats específiques del públic receptor.

Tret que s'indique una altra cosa, per tal de dur a terme les activitats presentades no calen coneixements especialitzats. No obstant això, seria recomanable familiaritzar-se de bestreta amb el material i el tema concret, per poder adaptar-lo al millor possible als destinataris.

Lligams conté una **sèrie de recursos de suport** a les diferents activitats, amb informació addicional que creiem que ajudarà a desenvolupar-les. El teu paper és transmetre la informació d'una manera lògica i no jeràrquica, i alhora estar a punt per a reaccionar a noves preguntes, a opinions diverses i fins i tot als potencials conflictes que hi pogueren sorgir.

Per damunt de tot, el teu paper és el de mantenir la confiança i el respecte, i n'has de ser conscient mentre guies les activitats. També hauràs de tenir present, sobretot pel que fa al temps dedicat als debats i a les avaluacions, que cada activitat està dissenyada perquè qui hi participe prengui consciència.

Les activitats proposades volen animar les persones participants a meditar i a actuar davant d'un gran nombre de temàtiques. Són oportunitats perquè la joventut experimente, reflexione, analitzi i critique, però sobretot perquè s'expressi sobre una gran varietat de temes.

Potser alguna activitat suscite punts de vista contraris als valors inherents a l'animació juvenil, que podrien posar-te en una situació incòmoda. És essencial que el clima de treball facilite que totes les persones participants prenguen la paraula i s'expressen lliurement, sense censures ni judicis. *El teu objectiu principal ha de ser aconseguir arribar al delicat equilibri entre la llibertat d'expressió i el respecte mutu.*

En algunes activitats, trobaràs consells específics que et recomanem seguir per assegurar-te que l'activitat es realitza sense problemes. Aquest manual s'adreça a les persones que actueu en l'àmbit de la joventut, fem una crida a la teua professionalitat i creativitat per a adaptar cada activitat a uns contextos específics.

Atenció!

El recurs al discurs victimari –la *retòrica de la victimització*– és una de les pedres angulars de l'estratègia de propaganda dels moviments radicals. Aquest discurs sol alimentar-se de teories conspiratòries. És essencial, en intentar promoure l'empatia i la lliure expressió d'idees, no validar aquest tipus de discurs. En aquest manual trobaràs una sèrie d'eines pedagògiques que t'ajudaran en aquesta tasca. Alguns consells:

- No entres en un debat dogmàtic o ideològic (religiós, polític, cultural o d'altre tipus).
- No dubtes a reconèixer la teua ignorància sobre algun tema, si s'escau.
- Aborda el tema només des de la perspectiva social. El repte no són els dogmes o les ideologies, sinó *la manera en què s'integren en una societat democràtica i diversa.*

Deu coses a fer	Deu coses a evitar
Anima el grup a expressar les seues opinions i idees, a partir d'experiències pròpies.	No qualifiques un suggeriment d'"inútil", "irrellevant" o "estúpid"!
Intenta teixir una cultura de respecte mutu, un entorn segur on tothom se senta còmode per a expressar la seua opinió. Tracta d'establir uns principis bàsics que el grup haurà de respectar.	No permetes que el grup excloga, prejutge, ignore, insulte ni margine cap participant.
Proposa debats i qüestions, així el grup aprendrà gràcies al plantejament de dubtes.	Evita les presentacions massa llargues. No els dones la tabarra!
Planteja situacions que s'ajusten a l'entorn i als problemes reals del grup.	No generalitzes, perquè això dificultarà que identifiquen una situació determinada.
Permet-los que qüestionen "veritats absolutes establertes" i qüestiona-te-les tu també. No hi ha dogma que valga!	Evita "sermonejar" i no abuses de la teua posició per a obrir o tancar un debat.
Sinceritat primer que res. El grup et respectarà més i serà més fàcil que t'òbriguem el cor.	Si no saps alguna cosa, no faces com que ho saps. Digues al grup que ho investigaràs o anima'ls a investigar-ho.
Dóna'ls un vot de confiança. Han de trobar les respostes a soles.	No els menysprees i no intentes dur-los a la força on no volen anar.
Pren seriosament els seus suggeriments. Se sentiran part del projecte i s'hi involucran més.	No cal seguir cap previsió al peu de la lletra; si els interessa més un altre tema, sigues flexible i pren en compte els seus interessos.
Fes una crida a llur empatia natural. Pregunta'ls com se senten o com se sentirien si...	No sigues derrotista si llurs opinions manquen d'empatia, ensenya'ls a veure-ho des d'una altra perspectiva.
Tracta els integrants del grup com a iguals, entre ells/elles i respecte a tu. Tots sou éssers humans!	Evita la exclusió de cap participant o la presumpció de les seues capacitats. L'ésser humà és imprevisible!

Font:

Connexions - Manuel pour la lutte contre le discours de haine en ligne par l'éducation aux droits de l'homme. Conseil d'Europa. Edició revisada, Estrasburg, 2016.

ELEMENTS TEÒRICS

Elements teòrics

1. Analitzar i comprendre

Combatre el radicalisme violent i l'extremisme s'ha convertit progressivament en una tasca per a múltiples actors, entre es quals les institucions i els interlocutors de l'àmbit de l'educació tenen un paper decisiu. Sembla obvi que la missió principal del sector educatiu resideix en **la prevenció del radicalisme que condueix a l'extremisme violent**. Quan intentem prevenir el radicalisme violent és recomanable reflexionar prèviament sobre el procés de radicalització, així com sobre el seu significat i els objectius que hi ha darrere. Però, quan fem una ullada a les publicacions recents sobre radicalització i desradicalització, sembla evident que no hi ha consens respecte de la comprensió dels principals termes.

1.1. Radicalització i extremisme: un resum

El terme "radicalització" ve de la paraula llatina *radix, radice*, que significa "arrel", i no suposa estar arrelat a cap cosa, sinó més aviat lluitar per un **canvi radical**, per arrancar d'arrel alguna cosa i així aconseguir un profund canvi social. Per tant, ser radical implica que es reconeixen aspectes de la societat que es vol canviar amb profunditat. En conseqüència, un canvi social radical busca transformar

els fonaments de la societat i crear un nou sistema. En el passat, alguns canvis radicals van ser, per exemple, la instauració de la democràcia (després de guerres civils o revolucions), però també la lluita pels drets de les dones, l'abolició de l'esclavitud o la revolució d'octubre de 1917 a la Rússia tsarista. Un canvi radical sempre condueix a l'establiment de noves institucions que estan en **contradicció amb les pràctiques existents**. Així que prevenir el canvi radical sempre és un enfocament "conservador"—en el sentit de preservar les normes establertes. D'altra banda, la radicalització no és necessàriament "progressista", ja que el canvi pot implicar tornar arrere, restablir conceptes que ja havien sigut superats, com ara formes de govern no democràtiques.

Els comportaments radicals tracten de transformar **les formes i les pràctiques institucionalitzades o establertes** en diversos aspectes de la vida: poden, per exemple, estar focalitzats en les relacions interpersonals, com ara el matrimoni o fins i tot el mateix concepte de família; poden centrar-se en els drets individuals dins d'un estat. Les actituds radicals poden intentar canviar formes de participació i de compromís ciutadà, i poden, també, intentar canviar els hàbits de consum, entre d'altres. Per tant, el radicalisme pot constituir un desafiament per a qualsevol poder establert, però **no sempre està vinculat a la violència**, almenys en aparença.

La radicalització, però, està connectada a la violència en moltes accepcions. «La radicalització implica l'adopció

d'una visió extremista del món, que és rebutjada per la societat dominant i que aspira a donar una legitimitat al recurs a la violència com a mètode per a efectuar un canvi social o polític. Hi ha un debat sobre quin és la millor manera de conceptualitzar la radicalització, però hi ha un consens sobre els tres elements clau que convergeixen per a definir el fenomen. La radicalització és en general un procés progressiu que entranya una socialització dins d'un sistema de convicció extremista que obri la via a la violència, fins i tot si això no la fa inevitable». (Hafez i Mullins, 2015, 960).

Així que, encara que ser violent no es veu com una part integral de ser radical, l'acceptació de la violència sovint sí que ho és. Schmid (2013, 6) fa referència a set definicions aportades per Della Porta i LaFree, que esmenten la violència o la força física. Però Schmid també evoca el desenvolupament històric del terme "radicalisme" i enuncia diversos moviments no violents, com ara el de les sufragistes, que lluitaren pels drets polítics de les dones des dels acaballes del segle XIX.

Una altra definició de radicalització se centra en els canvis intencionats en les societats i fa referència al fet que aquests canvis poden ser el resultat de diversos desenvolupaments. Per exemple, Khosrokhavar (2014, 8) parla del «procés mitjançant el qual un individu o un grup adopta una forma violenta d'acció, directament vinculada a una ideologia extremista de contingut polític, social o religiós que refuta l'ordre polític, social o cultural establert».

El 2006, el grup d'experts de la **Comissió Europea sobre la radicalització** descrivia el **radicalisme** com «un suport i un compromís a la imposició d'un canvi i d'una reestructuració de les institucions polítiques i socials. Històricament s'ha associat a partits d'esquerra i de dreta –de vegades, fins i tot a partits de centre i ideologies liberals–, i tendeix a eliminar les restriccions tradicionals i procedimentals que mantenen l'estatus quo. En tant que ideologia, el radicalisme qüestiona la legitimitat de les normes i polítiques establertes, però, per si mateix, no condueix a la violència [...] En altres paraules, pot haver-hi radicalisme sense donar suport a la violència a l'hora de lluitar per aconseguir un canvi social o polític». Així, els legisladors i professionals de la prevenció utilitzen el terme "extremisme violent" per fer una distinció entre els ideals socials o polítics legals i no violents l'objectiu dels quals és el canvi radical de la societat, i els comportaments il·legals que accepten, donen suport o fins i tot comporten accions violentes per provocar aqueix canvi. La diferència entre participar en activitats legals i il·legals pot servir per a distingir l'activisme polític del radicalisme violent (McCauley i Moskalenko, 2009). En qualsevol cas, hem d'acceptar que els termes "radical", "activista" i "extremista" són relatius i depenen d'unes normes i uns contextos donats.

En resum, la radicalització es pot descriure com una voluntat o una disposició creixent a preveure canvis profunds en la societat, i donar-los suport, anant contra les normes existents. És entesa, doncs, en termes generals com un desenvolupament envers l'acceptació progressiva de valors i comportaments contraris a les normes i les pràctiques dominants.

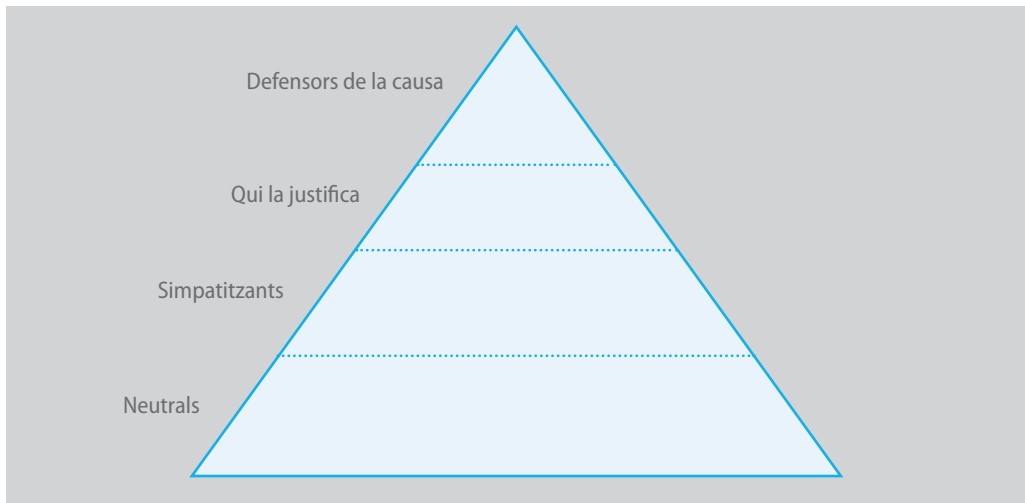
1.2. El procés de radicalització

Per desenvolupar enfocaments reeixits en la prevenció de la radicalització violenta és essencial **entendre el procés** de radicalització i **conèixer-ne les raons** o els desencadenants. Cal tenir també una idea sobre qui pot ser propens a la radicalització.

El procés de radicalització generalment és percebut com l'adopció de punts de vista extrems (polítics, socials o religiosos) i el refús dels punts de vista dominants. Segons Schmid (2013, 9), en les societats democràtiques, els grups, moviments i partits extremistes (fins i tot violents) tenen tendència a desenvolupar un discurs i uns comportaments que contenen sistemàticament la majoria dels elements següents:

- Dimensions anticonstitucionals, antidemocràtiques, antipluralistes i autoritàries
- Accents fanàtics i intolerants, absència de compromís i pensament únic
- Rebuig de l'estat de dret i adopció de la filosofia segons la qual el fi justifica els mitjans, incloent-hi, si l'ocasió es presenta, la violència massiva

Aquest procés es pot dividir en **diverses etapes**, que van de l'interés per les ideologies extremistes al suport a la violència i, finalment, a l'acció violenta. Aquestes etapes han sigut analitzades tant des d'un punt de vista individual com grupal. Una descripció de les diferents etapes de radicalització és la metàfora de la piràmide (McCauley i Moskalenko, 2008), la base de la qual està constituïda per les persones que simpatitzen amb els objectius dels extremistes; mentre que els qui estan disposats a cometre actes terroristes s'hi troben en la cúspide. Aquest procés ha sigut estudiat especialment pel que fa a la radicalització individual, però paga la pena considerar el desenvolupament de grups i masses cap a actituds més extremes, amb una intolerància creixent i l'ús de la violència col·lectiva.

Font: Clark McCauley i Sophia Moskalenko, «Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism», dins de *Terrorism and Political Violence*, 20:3, 2008, p. 415-433.

Mecanismes de radicalització individual

Aquests mecanismes es refereixen tant a les raons com al procés de radicalització. Els mecanismes de la radicalització individual poden activar-se per diversos factors: la **victimització personal**, per exemple, associada a un fet de discriminació, d'injustícia o de violència; en definitiva, una experiència traumàtica directa o indirecta, en un entorn social desafavorit. La **reivindicació política** és una resposta individual a successos polítics aïllats o que són tendència en la societat. Unir-se a un grup radical és com una bola de neu: un pas més cap a l'**acceptació**

progressiva de la conducta violenta, sobretot si el grup desenvolupa hostilitat envers altres grups o envers el “poder”, i està sota la influència de l'autoritat d'un líder carismàtic, per exemple. De fet, no s'ha de menystenir la importància dels fenòmens de seducció i dependència emocional en grups d'amics, ja que aquesta fidelitat pot ser motiu suficient per a donar suport a comportaments violents contra estructures titllades d'“enemigues” del grup de pertinença.

Mecanismes de radicalització grupal

Les explicacions sobre la radicalització grupal basada en extremismes se centren en un fenomen observat per la psicologia social que afirma que, en grups de persones desconegudes, el grup tendeix a mostrar un major acord, un mimetisme, i **l'opinió general tendeix a una expressió més i més extremista**. Això s'explica per què es busca una entesa mútua, i es constata que els membres del grup que mostren una actitud més extrema són més admirats i, per tant, tenen més influència. El desenvolupament del comportament extremista dels membres d'un grup exposat a l'aïllament i a les amenaces s'arecia en petites unitats de combat, quan el control social extern disminueix o el pas als actes violents és impulsat per un superior extern. Aquests mecanismes expliquen la competència per simpatitzants: **els grups radicals poden rivalitzar entre si per atraure més partidaris** i esforçar-se, per tant, per ser percebuts com a més i més extremistes. Això explica per què, dins dels grups radicals, es combat tan durament l'escissió interna. La lluita contra el poder de l'Estat és com una reacció a l'opressió estatal dels grups d'acció política –legals o il·legals, però pacífics–, que porta a una escalada de violència contra el poder estatal. La radicalització depèn de la **cohesió i de la solidaritat del grup**, i també de la voluntat individual per a venjar-se de l'opressió de l'Estat.

Mecanismes de radicalització de masses

La radicalització de masses mitjançant la política del “jujutsu” es refereix a la resposta als atacs externs, i es considera tan fiable que pot usar-se com a estratègia. Per tant, fins i tot es busca una severa resposta estatal a l'acció violenta per mobilitzar nous simpatitzants. L'odi és un mitjà per a radicalitzar les masses, perquè defineix altres grups com a enemics i, alhora, deshumanitza els contrincants, referint-s'hi com a animals, màquines o senzillament inhumans. El **martiri** és una manera d'augmentar el sacrifici dels radicals (empresonats o morts a causa de les accions violentes que cometen) i n'emfatitza la **victimització**. Aquest martiri pot ser vist bé com una elecció individual de l'activista, bé com una injustícia contra algú innocent; en tots dos casos, el martiri pot crear llegendes d'herois.

Dotze mecanismes que condueixen a la radicalització política i a l'extremisme violent		
Nivell individual Victimització personal Greuges polítics Unir-se a un grup radical –efecte bola de neu Poder de seducció dels membres del grup –el poder de l'amor	Nivell grupal Competència entre grups extremistes Cohesió extrema sota aïllament i sentiment d'amenaça Competència per la mateixa base de suport Competència amb els poders públics –condensació Competència dins del grup –escissió	Nivell de masses Política del jujutsu. Cercle vicios entre violència d'Estat i violència extremista Odi Martiri

Font: McCauley i Moskalenko (2008)

1.3 Les raons de l'extremisme violent

Per comprendre el fenomen de la radicalització és interessant conèixer no només els mecanismes, el “com”, sinó també el “per què”, els factors i les raons que hi influeixen. Diverses disciplines científiques analitzen les raons i els processos de la radicalització, tot centrant-se en diferents indicadors i desencadenants. Les principals diferències es troben en els nivells de lectura “micro”, “meso” i “macro”.

La psicologia individual i la psicologia social, per exemple, se centren sobretot en el nivell micro, que té en compte els factors individuals que hi influeixen. Les ciències polítiques i la sociologia, en canvi, analitzen especialment els efectes i les influències del nivell macro (la geopolítica), mentre que el nivell meso reflecteix la interacció entre l'individu i la societat, i és analitzat per disciplines aplicades, com ara el treball social, l'educació o la criminologia.

Nivells	Disciplines	Aproximacions	Exemples
Micro	Psicologia	Factors individuals que condueixen a la radicalització	Problemes d'identitat, famílies trencades, violència patida, educació, inclusió fallida, sentiments d'alienació o discriminació...
Meso	Disciplines aplicades: treball social, educació, criminologia...	Relacions individu/societat Socialització gradual fins a acceptar els valors radicals (de grup)	Ser part d'un grup que sofreix injustícia i que, per tant, desenvolupa la radicalització violenta com un mitjà de venjança
Macro	Ciències polítiques i sociologia	Desigualtats socials i polítiques Injustícies entre grups socials o entre estats	Reaccions a la desigualtat i a la injustícia, o fins i tot violència, patida per un grup social o classe

D'altra banda, és poc probable que un sol factor pugui conduir a la radicalització d'una persona.

En el **micronivell**, la influència dels problemes d'identitat, les famílies trencades, la violència patida, l'educació, la inclusió fallida, els sentiments d'alienació o de discriminació es consideren factors importants (entre d'altres) per a la radicalització. Pel que fa a la discriminació, convé esmentar que no cal que la injustícia s'experimenti individualment perquè un grup tinga el sentiment de ser-ne la víctima. N'hi ha prou amb que alguns membres d'un grup siguin **víctimes de repressió** o de maltractament –fins i tot en un altre país– perquè la resta del grup desenvolupi sentiments victimaris. També s'ha analitzat l'impacte de personalitats autoritàries i/o narcisistes en la radicalització.

A més a més, el plantejament de l'elecció racional explica igualment l'acceptació i l'adopció de comportaments radicals lligats a certs factors d'atracció que aporten beneficis personals (materials o no) a l'individu.

El **mesonivell** se centra en la interacció de l'individu amb el seu entorn i assegura que les persones experimenten una **socialització gradual** en acceptar els valors radicals d'un grup. Aquest procés el descriu **la teoria de l'enquadrament o framing** aplicada a l'anàlisi de diverses subcultures i contracultures. Els estudis indiquen que, en un grup que sofreix injustícies, pot acceptar-se la radicalització violenta com un mitjà de venjança.

En el **macronivell** s'intenta explicar la radicalització per **la desigualtat i la injustícia** entre grups i classes socials. L'exclusió resultant condueix **a la marginalització, a la perversió i a la desintegració** de determinats grups de població. Aquesta teoria es presta a la crítica en la mesura en què només alguns membres d'aquestes classes socials o grups es tornen radicals. La radicalització també es pot explicar per la reacció a una política externa o a les accions polítiques, militars o econòmiques del propi país en altres parts del món.

De tota manera, totes les formes de radicalització inclouen una identificació amb una ideologia al marge dels valors dominants. S'ha d'intentar fer una lectura transversal entre els diferents nivells proposats, ja que cap d'ells no ofereix una explicació senzilla de la radicalització; sovint el que condueix a la radicalització és una combinació de motius de nivell macro o meso, amb factors individuals del nivell micro. Aquestes combinacions s'han de tenir en consideració sobretot quan es desenvolupen enfocaments de prevenció davant de diversos tipus de radicalització, d'una banda, i per a diversos grups destinataris, d'altra.

En totes les formes de radicalització, un element important és la identificació amb una ideologia i amb uns determinats valors que no estan representats en la cultura majoritària. Es tracta d'un element important per a la combinació dels enfocaments de micronivell i mesonivell, ja que ofereix informació sobre la implicació de l'individu en un ambient o en un grup, especialment en les societats occidentals, on hi ha un fort grau d'individualització.

La construcció de la identitat no s'acaba en la joventut, sinó que és un procés continu de reacció davant les estructures canviants de la societat, i d'adaptació o protesta contra les tendències i els desenvolupaments. L'adolescència és un període crític de desenvolupament entre la dependència total de les persones adultes en la infància (normalment la família) i l'autonomia completa de l'edat adulta. En aquest període de semi-dependència, l'adolescent ha de **construir la seua pròpia identitat**, en oposició a la de les persones adultes i d'altres joves, a fi de convertir-se en un ésser únic, autònom, i alhora trobar el seu lloc en la societat com a part de grups que li donaran un sentit de pertinença.

Així les o els joves que, pels motius que siga, no se senten acceptats o integrats en la societat convencional busquen **formes de reconeixement alternatives**, com ara formar part de grups dins els quals són acceptats com són, cosa que els ajuda a construir la seua autoestima i a sentir-se respectats. Un estudi sobre l'extremisme de dreta mostra que, de vegades, la tria política pot ser resultat d'un sentiment d'exclusió. Entre els joves activistes d'extrema dreta, alguns expliquen que en els seus grups no són menyspreats per la seua manca d'educació, els seus orígens socials o altres factors que, al seu parer, poden ser obstacle en la societat en general. El sentit de pertinença a un grup és, doncs, un factor important en la **identificació amb una ideologia**, sobretot si el grup té una ideologia comandadora. En algunes circumstàncies, les persones radicalitzades poden substituir les famílies o les amistats pel grup. Amb el temps, les idees del grup reemplacen els valors dominants en la societat i s'accepten com a correctes, ja que hi ha poques objeccions, o no cap, per part de tercers importants. Aquest sentiment de pertinença, i per tant de **construcció identitària en tant que membre d'un grup**, és encara més fort quan el grup no és acceptat per la societat i pot fer-se passar per víctima.

En molts casos, les mostres de simpatia i suport a les idees radicals no són més que una **forma de protesta** de la joventut en èpoques liberals, quan la transició entre la joventut i l'edat adulta és difícil. Es poden entendre com un senyal que indica un **sentiment de no pertinença** a la cultura majoritària. La **utilització de símbols** de certs grups extremistes pot, per tant, expressar una insatisfacció, més que una acceptació real dels valors del grup. La protesta, però, pot expressar-se fàcilment en grups extremistes contraris, ja que no és la ideologia (o la religió) el que resulta atractiu, sinó l'oposició a la societat majoritària.

Tanmateix, continuant amb la teoria de l'enquadrament o *framing*, el sentit d'exclusió de la societat, l'experiència d'alienació i la pertinença a un grup de protesta pot ser la base per a una adaptació completa a la ideologia i al sistema de valors de la cultura de la protesta.

1.4. Maneres de lluitar contra la radicalització que condueix a l'extremisme violent

Considerant el que s'ha esmentat, les definicions de radicalització i de radicalització violenta, les diverses descripcions dels processos de radicalització, els desencadenants i mecanismes..., podem deduir fàcilment que **no hi ha una solució única** per a prevenir i/o combatre l'extremisme violent. A més a més, és obvi que lluitar contra la radicalització violenta no pot ser tasca d'un sol actor. Cal una **estreta cooperació** entre actors i parts interessades en el camp de l'educació, el treball amb joves, el treball social, els cossos de seguretat i els serveis d'intel·ligència..., per a desenvolupar estratègies que arriben a diversos grups de destinataris en diferents nivells i etapes dels processos de radicalització. Un enfocament únic no servirà per a tots els individus i grups de la societat, ni per a tots els països.

A més a més, molts dels actors implicats en el treball amb joves tenen com a objectiu **canvis radicals dins la societat**, a través d'activitats que fomenten comportaments sostenibles, que mitiguin la intolerància, que impulsen la igualtat d'oportunitats o fins i tot que s'oposen a les ideologies polítiques dominants. Per tant, el **paper del treball en l'àmbit de la joventut** no serà prevenir o combatre la radicalització, en si mateixa, sinó l'element violent i fanàtic del procés de radicalització.

Més val prevenir que curar, diu la dita. El paper del treball amb joves a l'hora de prevenir i lluitar contra l'extremisme violent no pot entendre's més que com un element complementari per a arribar a la joventut, al costat de l'educació i al treball social, i en col·laboració amb altres actors.

També, és important prendre consciència que prevenir la radicalització violenta no és el mateix que combatre-la. La prevenció s'ha de fer abans que es manifeste el comportament no desitjat o els primers senyals que l'anuncien en les etapes inicials. Així, la prevenció de la radicalització que condueix a l'extremisme violent s'ha de dirigir a la **població en general**, però també a a individus que comencen el procés de radicalització i a grups **"en risc"**.

La **prevenció primària** inclou informació general i específica, la millora de les condicions de vida individuals i grupals, i també el diàleg personal i l'empoderament. Pot i s'ha de donar des d'una edat primerenca a través dels actors i les parts implicades, a fi de prevenir avanços negatius i fomentar una evolució positiva. La millora de les condicions de vida no es refereix únicament al treball a nivell individual, sinó que inclou, així mateix, mesures polítiques que promouen canvis en la societat.

Una altra prevenció, més específica, que sol denominar-se **prevenció secundària**, està dirigida a individus o grups que ja han mostrat els primers **síntomes d'un comportament no desitjat**. Ací és molt important el treball a nivell individual, l'intercanvi personal, l'empoderament, les oportunitats de participació i donar suport a la construcció d'una identitat positiva.

I per fi una tercera forma de prevenció, la **prevenció terciària**, centrada a **minimitzar les conseqüències negatives** de comportaments ja existents. El treball en l'àmbit de la joventut no és sempre l'actor més adient en aquest camp, ja que qualsevol intervenció a nivell personal podria posar en perill **el principi de participació voluntària**. A més a més, la prevenció terciària sol estar connectada amb un tractament i, en el cas de comportament violent, amb sancions. Els dos plantejaments podrien entrar en conflicte amb els principis del treball en l'àmbit de la joventut, la base dels mètodes del qual són la confiança i la relació. La lluita contra l'extremisme violent també pot incloure grans intervencions per part de l'Estat: des de tractaments fins a sancions i restriccions, o arribar fins i tot a l'empresonament. En aquest cas, altres actors que no siguen de l'àmbit juvenil o del camp de l'educació –com ara els serveis socials, els cossos de seguretat o els serveis d'intel·ligència– potser seran més aptes per a dur a terme aquesta tasca.

No obstant això, en tots els nivells de prevenció esmentats, el treball en l'àmbit de la joventut pot exercir un paper important, ja que són elements essencials en qualsevol forma de treball amb joves. Però sempre és vital situar el paper preventiu d'aquest treball en les realitats quotidianes de la joventut, cosa que suposa col·laborar amb diferents institucions, com ara escoles, universitats, empreses, grups religiosos, famílies, ONG, clubs esportius... i d'altres, com per exemple, els cossos de seguretat, o fins i tot els serveis d'intel·ligència. Els actors de l'educació formal i no formal han d'acceptar que no tindran èxit sols, i han de saber veure les oportunitats que proporciona el fet de treballar amb joves a nivell individual o en grup.

Com i quan actuar? Els mètodes emprats per a la prevenció primària poden reflectir els diversos nivells d'interpretació del procés de radicalització violenta, les formes d'extremisme o els seus mecanismes. Així doncs, aquesta prevenció consideraria les necessitats i els desitjos, les pors i els reptes dels grups i individus a què es dirigeix, així com el sistema de valors de les ideologies extremistes, i les condicions de vida dels grups objectiu. A partir de les explicacions a micronivell dels processos de radicalització, la prevenció primària se centraria a donar suport a la **construcció de la identitat**, a enfortir l'**autoestima**, a promoure la tolerància i l'**acceptació entre diversos grups** o, de manera general, a subratllar la importància dels **drets humans i de la igualtat**. En el macronivell, lluitar contra la discriminació i l'alienació serien elements importants, així com l'**alfabetisme**

mediàtic i informacional, per permetre que les persones joves busquen i interpreten la informació de manera crítica, i que compreguen els conceptes i els principis de la propaganda. En el mesonivell, a **enfortir l'individu com a part activa d'un grup**, tot desenvolupant una imatge de si mateix positiva i enfortint la resiliència com a element clau. Els enfocaments basats en la informació i en el diàleg també són elements bàsics de la prevenció primària.

La **prevenció secundària** es dirigeix a grups específics i, per tant, han de proporcionar serveis especialitzats. Així doncs, és de màxima importància que els professionals en l'àmbit de la joventut intensifiquen la **col·laboració amb experts** i

altres actors del sector, a fi d'intervenir de manera eficaç, si entren en contacte amb joves i grups que necessiten prevenció secundària. El treball en l'àmbit de la joventut pot aportar una plataforma per a una tasca de prevenció amb joves més intensa, ja que la gent jove sol confiar en aquests actors. La relació de confiança i els forts llaços existents entre un/a jove i un/a professional en l'àmbit de la joventut són un element de gran valor per a aquesta mena de prevenció.

En general, és evident que els principis bàsics del treball en l'àmbit de la joventut poden aportar elements clau a la prevenció primària de la radicalització violenta a escala individual. No obstant això, qualsevol altre actor en contacte amb joves –escoles, institucions religioses, clubs esportius, treballadors socials...– hauria de ser complementari en la tasca de prevenció. D'altra banda, també és evident que establir les condicions de vida de les persones joves, lluitar contra la marginalització i eradicar la discriminació no és una tasca exclusiva dels i de les professionals en l'àmbit de la joventut, sinó que s'han de tractar a un nivell superior. Tanmateix, el treball amb joves pot ajudar a aconseguir aquests objectius.

«El jovent ha de ser sensible a la democràcia, a la igualtat, al respecte de la dignitat humana, als drets humans, al pluralisme i a la diversitat, i comprendre bé aquests principis. Ha de disposar de les competències per saber interpretar els mitjans de comunicació i la informació. Així, podran desenvolupar el seu esperit crític, i estar més advertits i millor informats dels mitjans utilitzats pels grups extremistes violents per a deformar i explotar la informació amb fins propagandístics.

Manfred Zentner, investigador, Danube-University Krems.

Extracte del Consell de la Unió Europea (9640/16/30 de maig), *Conclusions del Consell i dels representants dels governs dels estats membres, reunits al si del Consell, sobre el paper que juga el sector de la joventut en un enfocament integrat i intersectorial de prevenció de la radicalització violenta de les persones joves, i de lluita contra aquest fenomen.*¹

1 Consell de la Unió Europea, Brussel·les, 2016. <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9640-2016-INIT/fr/pdf>

2. El paper de la informació juvenil en la prevenció de l'extremisme violent

2.1. La informació juvenil (IJ)

La **Informació Juvenil (IJ)** es va establir com un model a les acaballes de la dècada de 1960 i es va estendre arreu d'Europa entre les dècades de 1970 i 1980. L'Agència Europea d'Informació i Assessorament Juvenil (ERYICA) va sorgir el 1986, quan el Consell d'Europa va reunir un comitè de professionals experts en informació juvenil. Aquest comitè va ajudar a difondre el model d'IJ en una xarxa d'estructures locals i nacionals que, actualment, són un element integral del treball en l'àmbit de la joventut en nombrosos països.

ERYICA està composta per unes 40 xarxes d'informació i assessorament juvenil i altres estructures d'assessorament esteses per 28 països. El seu objectiu és garantir **el dret de la joventut a una informació completa i fiable**, independentment de la seua nacionalitat, sexe, religió o situació social (Carta Europea d'Informació Juvenil).

Permetre un major accés a la independència. La IJ cerca **informar i acompanyar la joventut** en el delicat camí envers l'edat adulta; un període transitori i complex. En aquest període relativament curt, s'espera que les persones joves prenguen un sens fi de decisions importants que, sens dubte, tindran una gran influència en el seu futur. ERYICA creu que, facilitant a la joventut l'accés a la informació, se li ofereixen les eines per a actuar **de manera autònoma** i per a estar millor formada per a prendre les decisions que afecten el seu desenvolupament personal, social i professional a llarg termini. Alhora, la joventut ha de ser també capaç d'avaluar les diferents opcions disponibles segons les seues capacitats i possibilitats. Aquesta és la base de la IJ com a principi: la idea que algú només pot prendre la decisió correcta quan **s'ha informat de les opcions** i de les alternatives existents. El caràcter específic de la informació "generalista", l'enfocament adoptat per ERYICA i els seus membres, té per objecte orientar la gent jove en la presa de decisions i, en fer-ho, afavorir que prenguen decisions ben informades i adaptades a les seues necessitats específiques. Es basa en un enfocament centrat en la persona usuària i busca cobrir una àmplia gamma de temes que puguin interessar a la joventut.

Amb el pas del temps, el sector de la informació juvenil ha sabut **adaptar-se a les peticions i a les necessitats d'informació de la joventut**. Però, al mateix temps, s'ha d'acomodar a les societats canviants, als desenvolupaments tecnològics i informatius, a les dificultats que troben les persones joves, quan intenten trobar el seu lloc en la societat, i a una creixent demanda de rebre orientació, quan entren en l'edat adulta. Hui en dia el sector continua evolucionant i adaptant-se.

La informació juvenil aspira, entre altres objectius, a

- Proporcionar informació fiable, precisa i comprensible
- Facilitar l'accés a diverses fonts i canals d'informació
- Aportar un resum de les opcions disponibles en temes rellevants per a la joventut
- Ajudar la joventut a obrir-se camí entre la sobrecàrrega d'informació de la societat moderna
- Assegurar-se que la joventut conega els seus drets, els serveis disponibles i la manera d'accedir-hi
- Proporcionar suport per a avaluar la qualitat de la informació disponible
- Orientar la joventut perquè trobe les millors opcions disponibles i perquè prengui les seues pròpies decisions
- Oferir diversos canals de comunicació i diàleg per fer costat directament a la joventut en la seua recerca d'informació i coneixement
- Formar en alfabetisme mediàtic i informacional

Trobar el seu lloc en la societat. L'objectiu de la IJ no és només satisfer les necessitats del públic –el seu principal objectiu–, sinó també anticipar-se a les seues necessitats i proposar les **mesures preventives** corresponents. Algunes d'aquestes necessitats estaran relacionades amb assumptes clau en la societat, especialment la salut física i mental, els comportaments d'alt risc, les relacions interpersonals, la discriminació, la ciutadania, la participació activa en la societat i l'accés als drets socials. Només les persones joves que

estan al dia dels seus drets i dels seus deures podran trobar el seu lloc en la societat i ser unes ciutadanes ben informades.

Adquirir una cultura de la informació. En l'actualitat, la joventut està **saturada d'informació** i **exposada a una gran varietat de mitjans de comunicació**. El nivell d'accés a la informació actual no té precedents i ha comportat un desig individual incontrolat de crear i difondre contingut mediàtic. Per a exercir una ciutadania conscient i responsable és important veure la informació amb esperit crític, cosa que implica tenir la capacitat d'avaluar-ne la qualitat, la fiabilitat, l'estratègia i l'interés de qui crea la informació (Landy i Le Tellier, 2016). En aquest context, la informació juvenil assumeix un nou objectiu: **l'alfabetisme mediàtic i informacional de la joventut**. Els serveis d'informació juvenil estan totalment equipats per a aconsellar la gent jove sobre com buscar, avaluar i entendre la informació. Per aquest motiu, l'alfabetisme mediàtic i informacional ocupa una bona part d'aquest manual i forma part d'una sèrie d'eines més àmplies per a prevenir l'extremisme violent entre la gent jove.

Font: Les cinc lleis de l'alfabetisme mediàtic i informacional (UNESCO)

2.2. Formar part d'una xarxa d'interés més àmplia

En un moment en què els actors polítics i els governs d'Europa estan treballant per a posar en marxa mecanismes, estructures i plans d'acció per a contrarestar l'evolució del fenomen de la radicalització i de l'extremisme violent entre la gent jove, el sector de la joventut en general, i el de la informació juvenil en particular, tenen un important paper a exercir.

Com s'ha esmentat, la resposta institucional, només, no és suficient per a abordar una problemàtica que s'ha d'**examinar des de diversos angles alhora**. Les i els professionals en l'àmbit de la joventut estan compromesos des de fa molt de temps en la tasca de prevenció, sovint amb pocs recursos: solen trobar-se en primera línia per fer front a un augment de l'incivisme, l'aïllament, i també a un canvi gradual envers la radicalització que condueix a la violència.

Les informadores i informadors juvenils són testimonis d'aqueixa joventut fràgil, freqüentment decebuda i cansada de promeses trencades (guetització, discriminació, rebuig i desigualtats en l'accés a l'educació i a les oportunitats d'ocupació, etc.). Els i les professionals de la informació juvenil, i tots els altres actors del sector de la joventut, solen ser els principals (o fins i tot els únics) interlocutors d'aquests joves desfavorits, i s'han d'esforçar per mantenir aqueix vincle social indispensable i obtenir les condicions necessàries per a ajudar-los a construir el seu futur.

El sector de la joventut no pot elegir entre participar o no en la lluita contra l'extremisme violent, la **realitat del seu treball** no els deixa cap altra opció que involucrar-s'hi. Aquesta realitat els dona al mateix temps la legitimitat necessària per a assumir aquesta missió. Per descomptat, la IJ no és l'única solució per a tots aquests reptes; més aviat hauria de considerar-se un component crucial d'una política de joventut més global i d'una cooperació intersectorial que busca l'accés i la inclusió.

2.3. Modalitats d'intervenció: prevenció, detecció

Si bé la participació de la IJ en la prevenció de l'extremisme violent és una necessitat moral dictada pel context i pel que hi ha en joc, aquesta intervenció no pot fer-se més que dins dels límits definits per l'ofici dels professionals del sector i el seu codi de deontologia.

Els actors del sector de la joventut no tenen vocació d'exercir el paper de policies o de detectius. Això podria ser, de fet, contrari a l'atmosfera de confiança que el seu ofici ha de fomentar. La missió d'aquestes i aquests professionals és escoltar la gent jove i fer-li costat, respectant alhora el dret a l'anonimat. Com indica la [Carta Europea d'Informació Juvenil](#), *“Els serveis d'informació juvenil respecten la privacitat, la confidencialitat i el dret a l'anonimat dels joves, i els proporcionen un entorn segur.”*

La confiança establerta entre les diferents estructures juvenils i els seus usuaris es basa en relacions garantides pel codi deontològic. Però aquesta confiança reposa també en la convicció que tals serveis existeixen per a proporcionar un espai inclusiu i segur als usuaris, un espai que és accessible, obert i que fomenta el diàleg, tot ajudant la joventut en la seua transició a l'edat adulta i envers la seua autonomia.

En efecte, el clima polític i social actual necessita la col·laboració de tota la ciutadania per tal de prevenir els riscos d'actes violents. La missió de prevenció que porten a terme els centres juvenils i les estructures de suport als joves no eximeix els i les professionals de l'**obligació d'informar altres actors**, quan els esforços de prevenció fallen. Al contrari, aquests dos vessants —prevenció i detecció— són complementaris i contribueixen a aconseguir l'objectiu global, que és la lluita contra l'extremisme violent.

Prevenir els riscos de l'extremisme violent. Prevenir els riscos i, de manera més general, prevenir els comportaments de risc està en l'ADN de la informació juvenil. En aquest sentit, la informació juvenil té dècades d'experiència: capacitar la gent jove perquè s'expressi millor, lluitar contra els prejudicis i els estereotips, treballar contra la discriminació, posar en valor les diferències, fomentar la confiança en si mateix i l'autoestima, sensibilitzar en la gestió de conflictes, formar per a l'alfabetisme mediàtic i informacional...

«No són els mitjans de comunicació ni Internet qui radicalitzen la joventut, sinó més aviat la incapacitat de la gent jove d'avaluar la informació d'una manera crítica i distanciada, i d'identificar les informacions que poden exposar-los a perills reals».

Éliane Theillaumas, psicòloga de la Unitat de Coordinació de la lluita antiterrorista. Ministeri de l'Interior, Govern de França.

Per ser capaços de prevenir els **factors de risc** que porten a un/a jove a cometre actes violents, hem de conèixer les causes de la radicalització i identificar els indicadors de canvi que ens alerten. Com s'ha esmentat, aquestes causes són múltiples i poden variar depenent de la persona i del lloc: adhesió a una ideologia extremista o fanatisme (religiós, moral, polític, esportiu, etc.); desig de prendre venjança contra la societat o contra un sistema que no manté les seues promeses (rebuig, desocupació i discriminació –real o imaginària–, etc.); culpabilització d'un grup social o d'una minoria (xenofòbia, racisme, homofòbia, antisemitisme, islamofòbia, etc.); cerca d'emocions fortes; buscar un objectiu en la vida; trobar una estructura de referència (per a persones sense referents); estar amb una 'família' (especialment joves amb dificultats socials); victimització i voluntat d'esdevenir màrtir; problemes psicològics o psiquiàtrics... Tots aquests factors poden propiciar derives extremistes, sobretot si estan hàbilment secundades per una **propaganda molt eficaç** i una **desinformació ben difosa**. En aquest context, el rol de la IJ (com tot professional del sector) consistirà a fer el seu treball de sempre, però amb un rerefons encara més sensible.

Escolta empàtica. L'escolta és la base del treball amb joves i de la informació juvenil, i l'escolta empàtica és l'actitud de demostrar un interès real per la persona que està parlant, sense buscar aconsellar-la, jutjar-la ni influenciar-la. És un tipus d'escolta que facilita la comunicació, l'intercanvi i fomenta la confiança. Tanmateix, és important destacar que l'empatia no implica estar-hi d'acord: *«No estic necessàriament d'acord amb tu, però et deixo espai per a expressar-te»*. L'escolta és la base del treball de qualsevol actor del sector de la joventut, siga quina siga la necessitat del subjecte, i permet donar-li un lloc. Aquest enfocament és encara més important si la persona se sent rebutjada, traïda o desproveïda d'un paper en la societat. Així doncs, l'escolta és un element important a l'hora de prevenir els conflictes d'identitat i els comportaments no desitjats que poden derivar d'aquests sentiments.

Alliberar la paraula col·lectiva. És essencial facilitar que la joventut s'expressi lliurement, fins i tot –i sobretot– si el que diu incomoda. Aquesta és una estratègia de moderació efectiva de cara a grups amb dificultats. Expressar opinions diverses, tot escoltant i creant un intercanvi respectuós sobre allò que ens divideix i donant la possibilitat de pensar de manera diferent, és el que unirà la gent, i no la cerca del consens o la moral.

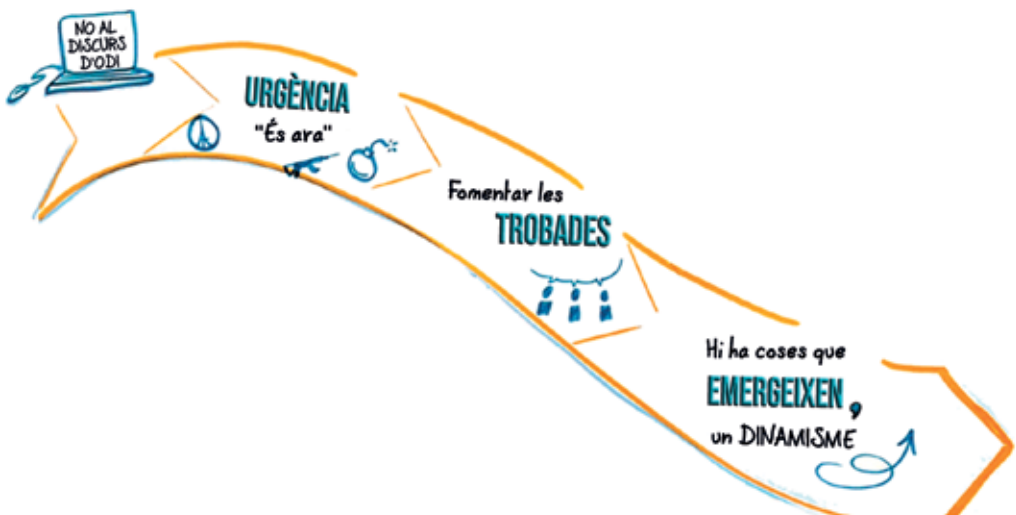
Els moments de diàleg són importants en el treball amb joves, especialment quan prenen la iniciativa i trien els temes de debat. Alguns centres d'informació juvenil ofereixen debats setmanals o mensuals, i creen un espai per al diàleg sobre temàtiques lliures o suggerides que faciliten l'expressió i l'intercanvi (discriminació racial, ciutadania, religió i societat, gènere, immigració, etc.). De vegades hi participen també progenitors o parelles. Els i les professionals juvenils limiten el seu paper al rol necessari de la moderació, encara que el contingut de tals intercanvis es pot usar posteriorment per a plantejar o desenvolupar un projecte més a llarg termini sobre temes

com la ciutadania, la democràcia, l'intercanvi cultural, etc.

Acompanyar la gent jove durant la seua integració social i professional. L'escolta activa és important per a mantenir un vincle amb la joventut afeblida per un sentiment d'exclusió. No obstant això, l'escolta activa no és una resposta; forma part d'un treball de fons sobre l'elaboració d'un projecte real per a la gent jove. La forma més segura de combatre la radicalització que condueix a la violència és la integració mitjançant l'ocupació i la formació. Novament es tracta d'un element clau i quotidià del treball en l'àmbit de la joventut. Fomentar la creació d'un projecte i fer costat al jovent en aquest camí li permet donar un nou sentit a la seua vida, sentir-se útil en la comunitat i ser reconegut com a tal pels seus semblants. Òbviament, no tota la joventut sense ocupació té vocació de radicalitzar-se, però l'absència de propòsit i la incapacitat de projectar-se a si mateix com a subjecte actiu de la societat és una de les causes de l'extremisme violent. Donar, a les persones joves, l'oportunitat de convertir-se en actors i de trobar un lloc en la societat forma part de la missió de la informació juvenil i del treball en l'àmbit de la joventut.

«És indispensable que el sector de la joventut, el treball en l'àmbit de la joventut i la informació juvenil puga oferir alternatives reals a la gent jove».

Manfred Zentner

Caure en l'extremisme violent. Cal tanta experiència com cautela per a ser capaç de distingir els indicadors que una persona està començant a assimilar ideologies radicals o fanàtiques. Conèixer alguns dels senyals que algú pot estar caient en un comportament extremista, amb el risc de prendre derives violentes, possibilita identificar millor els indicadors de canvi en el jovent. Ser capaços d'identificar aquest senyals d'alarma no és estrictament el paper d'un/a professional en l'àmbit de la joventut, sinó quelcom que hauria de preocupar a tota la ciutadania. Per això, alguns estats europeus han creat centres nacionals d'assistència que ajuden les persones amoinades perquè un ésser estimat mostra un risc potencial de caure en l'extremisme violent.

El procés de radicalització no s'identifica mitjançant un únic senyal, sinó per una **combinació d'indicadors**. Amb un sol indicatiu no n'hi ha prou per a identificar el risc, i no tots els indicadors tenen el mateix valor. Per exemple, els senyals relacionats amb l'aparença física i la vestimenta no són en absolut suficients per a suggerir que podria existir un risc de caure en l'extremisme violent. Aquest enfocament en termes de conjunt d'indicadors subratlla que cap actitud, fet o contingut doctrinal aïllat no és revelador d'un procés de radicalització. A més a més, l'avaluació d'aquests indicis també ha de tenir en compte l'edat de la persona en qüestió. La joventut és una època de qüestionament identitari en què es poden adoptar actituds provocatives, a propòsit, per a cridar l'atenció dels adults.

Senyals d'inflexió. Els indicadors d'una deriva extremista es classifiquen en cinc àrees i és possible identificar-los per mitjà d'un cert nombre de senyals que, com ja hem esmentat, presos aïlladament no poden caracteritzar un procés de radicalització. Cal tenir en compte que aquests indicadors no són en absolut exhaustius; l'habilitat de les persones en procés de radicalització per a dissimular, evitar la detecció i ocultar les seues activitats suposa que han de ser constantment revisats i adaptats.

Indicadors d'una deriva extremista

1. Ruptures i desviacions de la norma: ruptura amb un entorn habitual o canvi dràstic en l'aparença física.
2. L'entorn personal de l'individu: estructura familiar o social afeblida, personalitat inestable, xarxa relacional influent, etc.
3. Teories i discurs: donar suport a teories conspiratòries, exhibir un comportament victimista, canvis d'actitud identitària, proselitisme, etc.
4. Tècniques: ús de xarxes virtuals o humanes, estratègies de dissimulació i encobriment, etc.
5. Antecedents penals: contactes i experiència amb un entorn penitenciari.

El cas de França: el CNAPR

A França, el pla per a lluitar contra la radicalització s'especifica en la circular del 29 d'abril de 2014, que determina que la Unitat de Coordinació de Lluita Antiterrorista (UCLAT) és la responsable de coordinar totes les mesures del pla.

Una de les principals disposicions consisteix en la creació del Centre Nacional d'Assistència i de Prevenció de la Radicalització (CNAPR), una plataforma d'atenció telefònica el propòsit de la qual és assegurar que s'escolta, i que es procura informació i orientació a les famílies i als pròxims de persones que mostren senyals d'una deriva extremista. La línia d'atenció telefònica gratuïta està disponible de dilluns a divendres, de 9.00 a 17.00. També és possible contactar amb el CNAPR de manera electrònica, en www.stop-djihadisme.gouv.fr.

La plataforma es va posar en marxa l'abril de 2014 i la majoria de les consultes provenen de les famílies. Més del 70% de les consultes es refereixen a homes, i el 19%, a menors. Els serveis competents estimen que moltes de les telefonades rebudes no estaven directament relacionades amb extremisme violent, i menys de la meitat han tingut seguiment.

Si es considera que el cas és preocupant, la persona en qüestió i la seua família reben un suport adaptat a la seua situació particular. L'objectiu és ocupar-se de les persones radicalitzades abans que la situació vaja a més i fer costat als seus parents i pròxims.

Espanya disposa, així mateix, d'un **Pla Estratègic Nacional de Lluita contra la Radicalització Violenta** i també existeix un servei telefònic de característiques similars al CNAPR, es tracta de **STOP Radicalismos del Ministeri de l'Interior**. Per a més informació: www.stop-radicalismos.ses.mir.es

Referències

1. Una breu selecció bibliogràfica sobre el tema

- «Radicalisme violent comprendre, prévenir au-delà de l'urgence». *L'observatoire*, trimestriel núm. 86/2015, març 2016.
- Andersen, Lars Erslev. «Terrorisme et contre-radicalisation: le modèle danois». *Politique étrangère*, núm. 2, 2015, pàg. 173-183.
- Borum, Randy. «Radicalization into Violent Extremism I: A Review of Social Science Theories». *Journal of Strategic Security*, vol. 4, núm. 4, 2011, pàg. 7-36.
- Bouzar, Dounia. «Les professionnels de la jeunesse face au discours radical musulman». *La nouvelle revue de l'adaptation et de la scolarisation*, vol. 38, núm. 2, 2007, pàg. 125-139.
- Chalvin, Dominique. *Tensions et conflits dans els relations personnelles*. ESF Editeur, 1999.
- De Jongh, L.; García-Guilabert, N.; Jiménez, R.; Kordaczuk-Was, M.; Legaz Cervantes, F.; Moore, M. i Pozo, A. *Prevenção de la radicalización juvenil. Manual para profesionales*. Observatorio Internacional de Justicia Juvenil. Brussel-les, 2018. http://www.oijj.org/sites/default/files/manual_pralt_es.pdf
- De Meere, Freek i Lensink, Lisa (ed.). *Orientación juvenil contra la radicalización. Manual para profesionales de primera línea*. Verwey Jonker Instituut, Utrecht, Països Baixos, 2015. <https://www.ycare.eu/files/YCARE%20Guidelines%20ES.pdf>
- El Ghabri, Mohssin i Gharbaoui, Soufian. «Qui sont ces Belges partis combattre en Syrie?». *Analyses Etopia*, juny 2014. www.etopia.be/spip.php?article2663 Consultat el 7 de juny 2017 i el 10 juny 2019.
- European Union. *The contribution of youth work to preventing marginalization and violent radicalization. A practical toolbox for youth workers & Recommendations for policy makers*. Oficina de Publicacions de la Unió Europea, Luxemburg, 2017. http://www.injuve.es/sites/default/files/informe_coe.pdf
- Fastrès, Jacqueline; Blairon, Jean i Watillon, Laurence. «Radicalisation, prévention et milieu ouvert». *Analyse et études RTA ASBL*, setembre 2015. www.intermag.be/518 Consultat el 8 de juny 2017 i el 10 de juny 2019.
- Fiez, Michel. *Radicalisation de la jeunesse. La montée des extrêmes*. Eyrolles, París, 2016.
- Hafez, Mohammed i Mullins, Creighton. «The radicalization puzzle: a theoretical synthesis of empirical approaches to homegrown extremism». *Studies in Conflict and Terrorism*, vol. 38, 2015, pàg. 958-975.
- IEMED i Fundació Al FANAR (ed.). *Una realidad incontestable: islamofòbia en los medios*. Observatorio de la islamofòbia en los medios, 2018. https://www.iemed.org/publicacions-es/historic-de-publicacions/coedicions/una-realidad-incontestable.-islamofobia-en-los-medios/at_download/arxiu_relacionat
- Khosrokhavar, Farhad, *Radicalisation*. Éditions de la Maison dones sciences de l'Homme, París, 2014.
- Landy, Normand i Letellier, Anne-Sophie. *L'éducation aux médias à l'ère numérique: entre fondations et renouvellement*. Les Presses de l'Université de Montréal, 2016.
- Manço, Altay i Gülver, Murat. «Causes de la radicalisation à travers le recrutement du Hizbullah turc : quelles pistes de prévention?». *Revue internationale de criminologie et de police technique etscientifique*, núm. 1, p. 19-60, 2016.
- Marret, Jean-Luc et alii, «An overview of the SAFIRE Project: A Scientific Approach to Finding Indicators and Responses to Radicalization». *Journal EXIT-Deutschland, Zeitschrift für Deradikalisierung und demokratische Kultur*, núm. 2, 2013, pàg. 123-148.
- McCauley, Clark i Moskalenko, Sophia. «Measuring Political Mobilization: The Distinction Between Activism and Radicalism». *Terrorism and Political Violence*, vol. 21, núm. 2, 2009, pàg. 239-260.
- McCauley, Clark i Moskalenko, Sophia. «Mechanisms of political radicalization: Pathways towards terrorism». *Terrorism and Political Violence*, vol. 20, núm. 3, 2008, pàg. 415-433.
- Moreras, Jordi. «¿Por qué unos jóvenes se radicalizan y otros no?». *Notes internacionals CIDOB*, núm. 123, 2015. https://www.cidob.org/content/download/61238/1856921/version/11/file/NOTES%20123_MORERAS_CAST.pdf

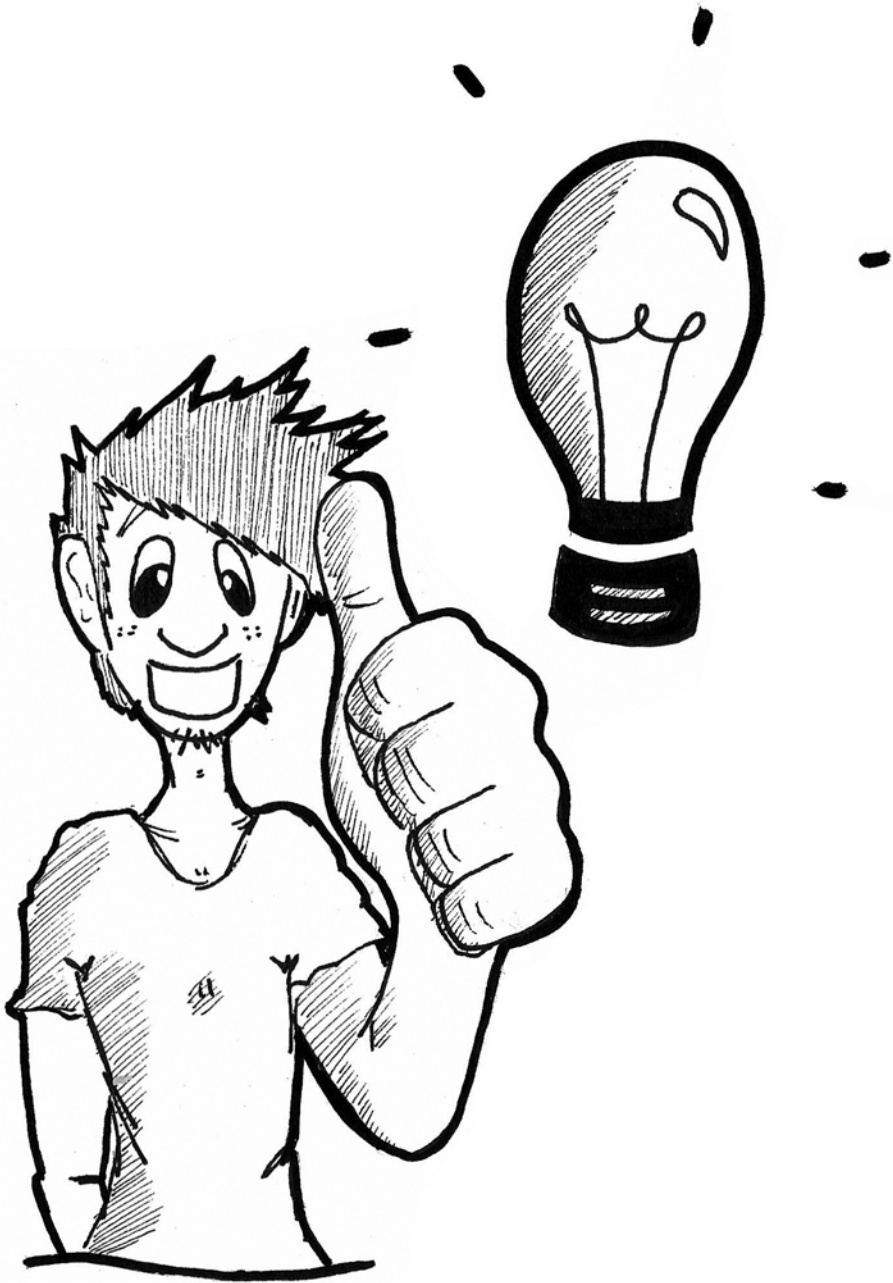
- Movimiento contra la intolerancia. «Intolerancia y extremismo violento». *Cuadernos de análisis*, núm. 61, 2017. <http://www.estebanibarra.com/wp-content/uploads/2018/10/Cuad.n%C2%BA61-Intolerancia.-Extremismo.pdf>
- Movimiento contra la intolerancia. *Informe RAXEN. Racismo, Xenofobia, Antisemitismo, Islamofobia, Neofascismo y otras manifestaciones de Intolerancia a través de los hechos*. Especial 2018. <http://www.mitramiss.gob.es/oberaxe/ficheros/documentos/informeraxenespecial2018.pdf>
- Pisoiu, Daniela i Köhler, Daniel. «Individuelle Loslösung von Radikalisierungsprozessen. Stand der Forschung und eine Überprüfung bestehender Theorien anhand eines Ausstiegsfalls aus dem militanten Salafismus». *Journal EXIT-Deutschland, Zeitschrift für Deradikalisierung und demokratische Kultur*, núm. 2, 2013, pàg. 241-274.
- Pisoiu, Daniela. «Theoretische Ansätze zur Erklärung individueller Radikalisierungsprozesse: eine kritische Beurteilung und Überblick der Kontroversen». *Journal EXIT-Deutschland, Zeitschrift für Deradikalisierung und demokratische Kultur*, núm. 1, 2013, pàg. 41-87.
- Reinares, Fernando; García-Calvo, Carola, i Vicente, Álvaro, «Dos factores que explican la radicalización yihadista en España». Real Instituto El Cano, ARI 62/2017. https://www.researchgate.net/profile/Alvaro_Vicente5/publication/319493139_Dos_factores_que_explican_la_radicalizacion_yihadista_en_Espana/links/5bc6fbdd92851cae21a8af09/Dos-factores-que-explican-la-radicalizacion-yihadista-en-Espana.pdf
- Rosenberg, Marshall. *Les mots sont des fenêtres (ou des murs). Introduction à la communication non-violente*. Editions Jouvence, París, 1999.
- Schmid, Alex P. «Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review». ICCT Research Paper, *International Center for Counter-Terrorism*, la Haia, 2013.
- Silber, Mitchel D. i Bhatt, Arvin. «Radicalization in the West: The homegrown threat». *New York City Police Department, Intelligence Division*, Nova York, 2007.
- UNESCO. *Prevenir el extremismo violento en todo el mundo*. París, 2017. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000259485_spa Consultat 10 de juny de 2019
- Vallet, Cédric. «Radicalisation : le secteur jeunesse, un acteur de prévention?». *L'Agence Alter, Alterechos*, núm. 421, abril 2016.
- Vivre Ensemble. *Djihadisme «Made in Belgium : un terrorisme religieux?»*, Brussel-les, 2016. www.vivre-ensemble.be/IMG/pdf/2016-15_jihadisme.pdf Consultat 7 juny 2017 i 10 juny 2019.
- Weißgerber, Christian Ernst. «Das Kaleidoskop der Radikalisierung. Ein Plädoyer für die Verabschiedung des Extremismusbegriffs». *Journal EXIT-Deutschland, Zeitschrift für Deradikalisierung und demokratische Kultur*, núm. 1, 2014, pàg. 187-227.
- Wilner, Alex S. i Dubouloz, Claire-Jehanne. «Homegrown terrorism and transformative learning: an interdisciplinary approach to understanding radicalization». *Global Change, Peace and Security*, vol. 22, núm. 1, febrer 2010, pàg. 33-51. www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14781150903487956 Consultat el 10 juny 2019

2. Documents politics clau

- Consell d'Europa. *Recommendation CM/Rec (2009)5 of the Committee of Ministers to member States on measures to protect children against harmful content and behaviour and to promote their active participation in the new information and communications environment*, Consell d'Europa, Estrasburg, 2009.
- Consell d'Europa. *Strategy for the Rights of the Child (2012 – 2015)*, Consell d'Europa, Estrasburg, 2012.
- Consell d'Europa. *Strategy for the Rights of the Child (2016 – 2021)*, Consell d'Europa, Estrasburg, 2016.
- Consell d'Europa. *Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life*, Consell d'Europa, Estrasburg, 2015.
- Consell d'Europa. *European Convention on the Rights of the Child*, Consell d'Europa, Estrasburg, 1996.

- Consell d'Europa. *Recommendation CM/Rec (1990)7 concerning information and counselling for young people*, Consell d'Europa, Estrasburg, 1990.
- Consell d'Europa. *Recommendation CM/Rec (2010)8 of the Committee of Ministers to member States on youth information*, Consell d'Europa, Estrasburg, 2010.
- Consell d'Europa. *European Convention on Human Rights*, Consell d'Europa, Estrasburg, 1950.
- Consell d'Europa. *European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, as amended by Protocols Nos. 11 and 14*, 4 novembre 1950, ETS 5.
- Consell d'Europa. *Action Plan (2015-2017) in the fight against violent extremism and radicalisation leading to terrorism*, Consell d'Europa, Estrasburg, 2015.
- Consell d'Europa. *CM(2018)86-addfinal Counter-Terrorism Strategy (2018-2022)*, Consell d'Europa, Estrasburg, 2018.
- Consell d'Europa. *Action Plan on Protecting Refugee and Migrant Children in Europe (2017-2019)*, Consell d'Europa, Estrasburg, 2017.
- Consell d'Europa. *Recommendation CM/Rec(2015)3 of the Committee of Ministers to member States, on the access of young people from disadvantaged neighbourhoods to social rights*, Consell d'Europa, Estrasburg, 2015.
- Consell d'Europa. *CM (2015)74 final. Declaration of the Committee of Ministers of the Council of Europe "United around our principles against violent extremism and radicalisation leading to terrorism"*, Consell d'Europa, Brussel-les, 2015.
- Consell d'Europa. *CM (2016)25.2.4 Action Plan on Building Inclusive Societies (2016-2019)*, Consell d'Europa, Estrasburg, 2016.
- Consell d'Europa. *Recommendation CM/Rec (2016)7 and explanatory memorandum. Young people's access to rights*, Consell d'Europa, Estrasburg, 2016.
- Consell d'Europa. *Recommendation CM/REC(2017) 4 of the Committee of Ministers to member States on youth work*, Consell d'Europa, Estrasburg, 2017.
- Consell de la Unió Europea. (9640/16) *Conclusions of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council, on the role of the youth sector in an integrated and crosssectoral approach to preventing and combating violent radicalisation of young people*, Consell de la Unió Europea, Brussel-les, 2016.
- European Youth Card Association, European Youth Information and Counselling Agency, Eurodesk, *Engage. Inform. Empower. Position Paper - Recommendations from the main European Youth Information and Mobility networks on the new EU Youth Strategy*, ERYICA, Eurodesk, Bruselas, 2016.
- ERYICA, *European Youth Information Charter*, (2018)
- ERYICA, *Youth Information Starter Kit*, (2011) En espanyol: <http://rm.coe.int/doc/09000016807023ec> Consultat el 10 de juny 2019.
- UNESCO. *Preventing Violent Extremism Through Education - A guide for policy-makers*. París, 2017. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247764> Consultat el 10 de juny 2019.
- UNESCO. *Preventing violent extremism through education: effective activities and impact; policy brief*. París, 2018. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000266105>. Consultat el 10 de juny 2019.
- Nacions Unides. "Plan de Acción para Prevenir el Extremismo Violento". (2015) https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=a/70/674&referer=/english/&Lang=S Consultat el 10 de juny de 2019
- Nacions Unides. *Resolución 2250 sobre jóvenes, paz y seguridad*. (2015) [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=s/res/2250\(2015\)&referer=/english/&Lang=S](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=s/res/2250(2015)&referer=/english/&Lang=S)
- Nacions Unides. *Resolución 1325 sobre mujeres, paz y seguridad*. (2000) <https://undocs.org/es/s/res/1325%20%282000%29>

CAIXA D'EINES

AUTOESTIMA, CONFIANÇA I AUTOCONSCIÈNCIA

La confiança en si mateix és un dels elements essencials per a la construcció de l'individu. És el que permet sentir-se capaç i voler participar activament en la societat: «*Sé que tinc els recursos necessaris per a plantar cara a qualsevol situació*». És impossible progressar sense tenir confiança. L'autoestima naix de l'habilitat de viure d'acord amb els propis valors. D'alguna manera, podria considerar-se com la manera en què percebem la reputació que tenim. L'autoestima és el que ens ajuda a sentir-nos valorats i valorades: «*Sé que puc ser molt útil i que altres persones poden comptar amb mi*». Sense autoestima, és molt difícil ser feliç o aspirar a res. Igual que l'autoestima, la confiança en si mateix és un element necessari per a construir relacions socials. Són qualitats indispensables per a trobar el nostre lloc en un grup, tot apreciament els valors i les aspiracions dels altres membres i afirmant les nostres diferències, sempre respectant els altres.

Per contra, la manca de confiança i d'autoestima condueix a l'immobilisme, a replegar-se sobre si mateix, a la frustració, si les coses no van com vols, i fins i tot a la ira. Els grups fanàtics, extremistes i propagandistes ho tenen molt clar: la desesperació i la frustració són les bases del pensament radical i de l'extremisme violent.

La confiança i l'autoestima es construeixen al llarg de la nostra vida; no naixem amb aquestes habilitats incorporades, encara que són essencials per a construir la identitat individual. En el nivell de confiança i d'estima que un individu té envers si mateix influeixen diferents factors: l'afirmació de les seues necessitats i les seues opinions, el reconeixement dels altres, la sensació de seguretat; és a dir, un entorn que afavoreix arriscar-se per a avançar en la vida...

Les activitats que incloem a continuació contenen ingredients essencials per a construir la identitat individual i per a la seua realització en la societat. Aquestes activitats proposen treballar amb:

- L'autoconsciència i l'assertivitat
- La presa de consciència dels propis recursos
- La confiança en si mateix i l'afirmació de les pròpies necessitats

1.1. La meua identitat

Fomentar la confiança en si mateix –és a dir, allò que constitueix la persona, la seua singularitat i el seu valor– és un dels objectius essencials del treball en l'àmbit de la joventut: poder definir-se un mateix evita que 'altres' ho facen en lloc nostre.

En el treball educatiu de prevenció amb joves és essencial valorar qui som, què som, què fem, què sabem, què sabem fer...

Les activitats següents ajudaran les persones participants a conèixer-se millor a fi d'autoafirmar-se i valorar-se.

1.1.1.

ON ESTIC? QUI SÓC?**Objectius**

Aquesta activitat té com a objectiu permetre, a la gent participant, conèixer-se millor i entendre el concepte d'identitat. Els objectius inclouen:

- Prendre consciència que la identitat i els rols són diferents quan els llocs i els temps són diferents
- Adonar-se que la identitat pot canviar
- Ser conscients de la multiplicitat d'identitats

Destinatari

A partir dels 12 anys.

Grandària del grup

De 10 a 20 participants.

Materials

- Un mapa del món (suport a l'activitat 1): una còpia per parella.
- Un mapa d'Europa (suport a l'activitat 2): una còpia per parella.
- Un mapa del país on s'estiga realitzant la formació: una còpia per parella.
- Un mapa de la ciutat on s'estiga realitzant la formació: una còpia per parella.
- Retoladors.

Temps

Entre 40 i 50 minuts.

Desenvolupament

- Forma parelles. Cada parella tindrà els quatre mapes impresos i retoladors. La qüestió a debatre és: "On estic? / Qui sóc?"
 - "On". Han d'indicar llocs on han estat amb els quals tenen una connexió, llocs que tenen un significat, que coneixen, que freqüenten... ara, en el passat i en el futur. També poden ser llocs on somnien anar, llocs sobre els quals tenen plans o amb els quals els seus éssers estimats tenen connexió.
 - "Qui". Han d'indicar els rols que adopten en aqueixos llocs (un o més aspectes de la seua identitat). Poden ser rols que tenen, que han somiat que tindran o que hagen tingut (per exemple: al Marroc, era turista; a Brussel·les, sóc estudiant; a la pista de patinatge, sóc patinador, etc.).
- Cada parella debat sobre els significats d'aquests llocs i els rols que hi adopten.
- Després, un dels membres exposa breument alguns dels llocs i rols de la parella al grup.

Avaluació de l'activitat

Utilitza preguntes com aquestes per a iniciar el debat:

- *Qui ha descobert llocs i/o rols dels quals no era conscient?*
- *Qui ha trobat diferents rols al mateix lloc?*
- *Quins llocs heu marcat? Quins rols heu anotat?*
- *Hi ha llocs en què teniu més d'un rol? Hi ha llocs on només és important un rol? Hi ha rols que teniu en tots els llocs?*
- *Hi ha rols que teníeu en el passat, però no heu tornat a tenir? Hi ha rols que tindreu en el futur?*

- *Quins aspectes de la vostra identitat canvien quan adopteu els diversos rols en aqueixos llocs? (aspectes visibles: aparença, comportament..., i aspectes no visibles: com penseu o us sentiu...)*

Consells

Pot ser interessant veure quins rols tenim i a quins llocs estan connectats. Diferents aspectes de la nostra identitat poden ser més o menys visibles, importants, útils en diversos llocs i situacions. Això s'anomena "identitat múltiple". Podem utilitzar la imatge d'una ceba, que té diferents capes. El coroll de la ceba és visible i pot dir-nos coses sobre la nostra identitat. L'exterior de la ceba també pot canviar amb el pas del temps i depenent del lloc, però sota la primera 'pell' hi ha més capes. No són visibles a simple vista i, probablement, no les coneixerà mai ningú, potser ni nosaltres mateixos. Mitjançant aquests exercicis podem aprendre molt sobre les diferents 'capes'. Al centre d'aqueixa ceba hi ha un nucli, el cor profund de la nostra identitat, que conté els nostres valors essencials, allò en què creiem, a què aspirem, per què lluitem..., les parts de la identitat que són molt fortes i que, potser, no canviaran mai.

Font

www.bounce-resilience-tools.eu creat per SPF Intérieur en col·laboració amb ASBL ArktoS.

Per a més informació, dirigeix-te a: bounce-support@ibz.fgov.be.

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

Suport a l'activitat 1: **Mapa del món**

Suport a l'activitat 2: **Mapa d'Europa**

1.1.2.

EXEMPLES I RECURSOS

Objectius

Aquesta activitat té com a objectiu aconseguir que les persones participants es coneguen millor.

Ajudarà, doncs, a:

- Prendre consciència dels recursos que utilitzem en situacions difícils
- Interactuar amb els altres sobre els recursos que usem en situacions difícils
- Pensar en persones que són exemples a seguir
- Ser conscients de la influència que aquests models tenen en la nostra identitat
- Prendre consciència dels nostres vincles amb els models i els recursos

Destinatari

De 12 a 15 anys.

Grandària del grup

De 8 a 16 participants.

Materials

- Un full A4 per cada "àmbit de vida" (suport a l'activitat).

Temps

40-50 minuts.

Preparació

Marqueu deu punts a la sala; cada punt representa un "àmbit de vida", indicat per un full A4. Els àmbits de la vida són: família, amistats, escola/treball, aficions, mitjans de comunicació, associacions, cultura, natura, espiritualitat, el món.

Animació 1

- Tothom pren posicions, aleatòriament, sobre els punts que representen un àmbit de vida. En cada punt ha d'haver-hi un mínim d'1 o 2 participants (alguns punts poden quedar buits).
- Amb l'ajut dels exemples de sota, pregunta'ls quins serien els seus referents o models a seguir per a l'àmbit de vida escollit.
- Les persones participants es desplacen, tot seguit, a un altre punt. Pots fer-los les mateixes preguntes o d'altres de noves. Això es repeteix fins que s'haja fet sobre tots els punts.
- Després d'uns quants desplaçaments, han de triar el punt on volen instal·lar-se.

Exemples de preguntes a propòsit dels models a seguir, en l'àmbit de vida escollit:

- *Qui és un exemple/model a seguir per a tu?*
- *Qui és un exemple/model per a d'altres?*
- *A qui admires?*
- *En qui t'identifiques?*
- *A qui vols assemblar-te?*
- *En qui creus?*

Animació 2

A propòsit dels recursos, les persones participants es posicionen sobre l'àmbit de vida que han triat. Qui o què és un bon recurs per a secundar/ajudar/aconsellar/consolar/descansar quan...

- *Traus males notes.*
- *T'assetgen.*
- *La teua millor amiga o amic t'ha contat un secret que no pots guardar.*
- *Els teus progenitors han tingut una discussió grossa.*
- *Has comés una estupidesa.*
- *Estàs enamorat o enamorada.*
- *Has de prendre una decisió important (per exemple, triar què estudiar).*

Avaluació de l'activitat

L'avaluació pot fer-se cada vegada que la gent participant pren posició en un nou àmbit, després d'haver canviat de lloc diverses vegades o al final.

Preguntes:

- *Tens alguna experiència personal que vols compartir sobre aquest model a seguir o recurs?*
- *Què has après d'aquest model a seguir o recurs?*
- *Què has obtingut d'aquest model a seguir o recurs que ara forma part de la teua identitat?*
- *Ets un model a seguir o un recurs per a d'altres?*

Consells

- No cal que tothom responga a cada pregunta. Ocupar una posició i pensar en la pregunta pot ser suficient per a alguns participants.
- Fes una selecció dels elements que vols utilitzar amb el grup en funció de les seues habilitats i interessos.
- Modifica, si escau, les preguntes i els àmbits de vida, depenent de l'edat i els interessos de la gent participant.

Variants

- Escriure en un full gran les respostes que donen en cada punt. El grup o persona que ve després hi afegeix les seues.
- En grups petits, deixar que es desplacen junts d'un punt a un altre.
- Sugerir altres exemples, com ara: t'identifiques amb algun/a esportista?

Font

www.bounce-resilience-tools.eu creat per SPF Intérieur en col·laboració amb ASBL Arktos.

Per a més informació, dirigeix-te a: bounce-support@ibz.fgov.be.

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

Suport a l'activitat: **Àmbits de vida**

FAMÍLIA

AMICS

ESCOLA/TREBALL

OCI

MITJANS DE COMUNICACIÓ

ASSOCIACIONS

CULTURA

PASSAT/PRESENT/FUTUR

NATURA

ESPIRITUALITAT

1.1.3.

ELS MEUS MAJORS M'EXPLIQUEN**Objectius**

Aquesta activitat té com a objectiu:

- Recollir informació sobre d'on venim, sobre la nostra família i sobre com això pot conformar la nostra identitat.
- Arribar a ser conscients de la nostra història vital i de les diferències culturals.
- Augmentar la confiança i l'autoestima de la joventut, especialment pel que fa als orígens i la història familiar.

Destinatari

De 12 a 15 anys.

Grandària del grup

De 5 a 20 participants.

Materials

- Cadires, paper, bolígrafs.

Temps

L'activitat té 3 parts:

- Introducció (15 minuts).
- Investigació prèvia (1 hora).
- Debat en grup (d'1 a 2 hores, depenent de la grandària del grup).

Preparació

- Presentació de les persones que participen en l'activitat perquè es coneguen entre si.
- Explica què és una entrevista i digues-los que hauran de posar-se en la pell d'un/a periodista.
- Com que l'activitat consisteix a entrevistar els progenitors i, si és possible, els avis i les àvies, proposa'ls un qüestionari que puguin completar i consensuar en grup.
- Aquests són alguns suggeriments per al qüestionari:
 - *Quins són els noms i cognoms de les vostres àvies i avis paterns i materns?*
 - *En quin any van nèixer?*
 - *On viuen ara?*
 - *On vivien abans?*
 - *D'on són (país, ciutat, regió)?*
 - *Si van haver d'abandonar la regió d'origen, per quin motiu va ser?*
 - *Quins oficis van exercir?*
 - *On es van conèixer?*
 - *Van anar a escola?*
 - *Que us expliquen un record de la seua infantesa.*
 - *Quants fills/filles tenen?*
- En el procés d'aprenentatge de la seua història familiar, insisteix que presten especial atenció a:

- *Qualsevol moviment migratori dels progenitors o avis/àvies*
- *Records feliços i esdeveniments positius que han marcat la història familiar*
- *Qualsevol desig o aspiració que tenen hui en dia*
- Dóna'ls una setmana perquè entrevisten la família.

Animació

- Una vegada fetes les entrevistes, reuneix el grup per compartir el que han trobat.
- Convida'ls a parlar del que han descobert sobre les seues històries familiars.
- Insisteix en els esdeveniments positius, anècdotes, records feliços, etc. Potser hi ha participants amb progenitors d'un altre país que volen contar la història d'immigració de les seues famílies.

Avaluació de l'activitat

- *Ha sigut fàcil/difícil entrevistar els teus familiars?*
- *Es van prestar de seguida a participar en l'activitat?*
- *Quines dificultats hi has tingut?*
- *Has descobert coses sobre la teua família?*
- *Què has après d'aquesta activitat, què t'ha inspirat?*

Consells

- Assegura't que les persones participants se senten respectades quan parlen.
- Assegura't que no se senten obligades a compartir experiències, si no ho volen fer. No s'han de sentir forçades a revelar informació en contra de la seua voluntat.
- Insisteix que se centren en els aspectes positius de les seues històries.

Font

Centre d'Information et de Documentation pour Jeunes (CIDJ Bèlgica). Mes tissages de vie. Une réflexion sur les identités jeunes. Dossier pédagogique. Brussel-les, 2005.

Per a més informació, dirigeix-te a: www.cidj.be

1.1.4.

LA MEUA CULTURA

Objectius

La cultura en què naixem ens modela i, a l'inrevés, nosaltres també modelem la nostra cultura. Totes i tots som una mescla de diferents cultures, característiques i experiències personals. Intentar entendre les cultures implica estudiar diferents aspectes de la vida, alguns de molt obvis i d'altres que requereixen una recerca més profunda. Els objectius d'aquesta activitat són:

- Entendre el concepte de "cultura" i, així, conèixer millor l'altre.
- Determinar els diversos elements que componen la cultura.
- Identificar els elements que ens vénen de la cultura d'origen i els que ens vénen de la cultura del país o ciutat on ara vivim.

Destinatari

A partir dels 15 anys. Aquesta activitat és particularment adequada per a grups multiètnics.

Grandària del grup

Un màxim de 12 participants.

Materials

- Cartolines, fulls i bolígrafs

Temps

1 hora.

Animació

- Pregunta al grup què significa, per a ells i elles, la paraula 'cultura' (tempesta d'idees).
- Anota totes les respostes i agrupa-les en 6 categories: arts, ciència, creences religioses, justícia, valors i tradicions.
- Convida'ls a compartir els seus punts de vista i ajuda'ls a identificar els elements culturals transmesos per les seues famílies, amb preguntes com:
 - Què s'entén per "bo" i per "dolent" en la meua cultura?
 - Com està estructurada la meua família?
 - Com són, en la meua cultura, les relacions entre homes i dones?
 - Quines són les tradicions importants segons la meua cultura?
 - Quines llengües s'hi parlen?
 - Qui hi exerceix el poder i com l'obté?
 - En què es caracteritza l'humor de la meua cultura?
 - Quin paper hi juga la religió?
 - Com percep la meua cultura altres cultures?

Avaluació de l'activitat

Conclou l'activitat reprenent les idees principals que s'han expressat i evoca els principis que es consideren essencials per a viure junts en una societat multicultural, com ara la tolerància, el respecte, la no discriminació i el laïcisme.

Consells

Posa l'accent en la defensa del respecte dins del grup, particularment quant als estereotips que pugen sorgir mentre es duu a terme l'activitat.

Font

Centre d'Information et de Documentation pour Jeunes (CIDJ Bèlgica). *Mes tissages de vie. Une réflexion sur les identités jeunes. Dossier pédagogique.* Brussel-les, 2005. Per a més informació, dirigeix-te a: www.cidj.be

1.2. Les meues forteses, talents, habilitats

Ser capaç de definir-se a si mateix evita que una altra persona ho faça en lloc teu.

Les fitxes següents permeten desenvolupar activitats relacionades amb l'autoestima.

1.2.1.

EL MEU AMIC/LA MEUA AMIGA POT FER-HO**Objectius**

Aquesta activitat consisteix a plantejar una sèrie de reptes a les persones participants, que els permetran:

- Conèixer els propis talents i fortalezes
- Conèixer els talents i les fortalezes que ens reconeix el grup
- Conèixer els talents i les fortalezes dels altres
- Guanyar confiança
- Tenir confiança en els altres

Destinatari

Entre 12 i 16 anys, si és possible que es coneguen entre si (una classe, per exemple).

Grandària del grup

De 20 a 25 participants.

Materials

- Suport a l'activitat 1: Reptes
- Suport a l'activitat 2: Talents i fortalezes per als reptes
- Suport a l'activitat 3: Càlcul
- Suport a l'activitat 4: Imatges

Altres materials:

- Per al repte 3: una baralla de cartes
- Per al repte 6: dos ganivets i dues pomes
- Per al repte 7: alguna cosa per a posar música, una cançó popular
- Per al repte 8: una taula i dues cadires
- Per al repte 9: una pilota de ping-pong, dues tasses i una taula.

Temps

1 hora. El temps es pot ajustar d'acord amb el nombre de participants i de reptes.

Preparació

- Disposa el material per a cada repte.
- Explica que hi haurà uns quants reptes. Per a cada repte caldran 2 participants, que faran servir els seus talents i fortalezes. Cada jugador/a farà, almenys, un repte.
- A partir de la llista de reptes que hi ha tot seguit, es demana al grup que designe 2 participants per a cada repte.
- Mentre es debat sobre qui farà cada repte, evita que es presenten voluntaris/àries a demostrar les fortalezes o talents respectius.
- L'activitat "El meu amic/La meua amiga pot fer-ho" es fa en grup i és el grup qui designa dues persones per a cada repte, en funció dels talents i fortalezes de cadascú.
 - *Repte 1: centrar-se, concentrar-se*
 - *Repte 2: motricitat fina*
 - *Repte 3: matemàtiques*
 - *Repte 4: atenció*
 - *Repte 5: força física i reflexos*
 - *Repte 6: habilitats a la cuina*

- *Repte 7: musicalitat*
- *Repte 8: força i perseverança*
- *Repte 9: control físic*
- *Repte 10: velocitat*

Animació

- Així que s'han assignat els rols, s'explica el repte (v. el suport a l'activitat corresponent) i l'activitat pot començar.
- Després de cada repte, se'n pot fer una breu anàlisi abans de començar el repte següent.

Avaluació de l'activitat

Una vez que completados todos los retos, inicia un debate basado en las siguientes preguntas:

- *Com ha anat el debat en el grup?*
- *Com de difícil (o fàcil) ha sigut no eixir com a voluntari/ària per a un repte?*
- *Com de difícil (o fàcil) t'ha sigut acceptar que altres t'assignassen un talent? Com hi has reaccionat?*
- *Com de confiat/ada t'has sentit quan estaves concursant en el repte?*
- *Com de satisfet/a has quedat amb el resultat del repte?*
- *Creus que el grup l'ha encertada en atribuir-te aqueix talent específic? Si creus que no, quin talent t'hauria agradat, i per què?*
- *Has pogut usar el teu talent o fortalesa en el repte que t'han assignat?*
- *Hi ha altres exemples en què podries usar el teu talent o fortalesa?*
- *Per què penses que els altres participants t'han assignat aqueix talent o fortalesa?*
- *Quina creus que ha sigut la part més important del joc: Debatre qui faria el repte? Participar en el repte? Guanyar el repte?...*

Consells

Pots reduir el nombre de reptes depenent de la grandària del grup i de la motivació. En aquesta activitat guanyar els reptes és només un detall. És clar que hi ha competitivitat en cada repte, però guanyar o perdre no és el més important. La discussió sobre la persona que el grup designarà perquè faci servir els seus talents i fortaleses és més important, i també l'experiència de les persones a qui s'atribueixen els reptes i que els porten a terme. És probable que es presenten voluntaris/àries per als reptes que volen posar a prova els seus talents o fortaleses. No has de cedir-hi. Emfatitza que la decisió de qui i en què participa l'ha de prendre tot el grup.

Variants

Pots adaptar els reptes o utilitzar-ne d'altres, segons els interessos i els talents i fortaleses de les persones participants.

Font

www.bounce-resilience-tools.eu creat per SPF Intérieur en col·laboració amb ASBL Arktos.

Per a més informació, dirigeix-te a: bounce-support@ibz.fgov.be.

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

Suport a l'activitat 1: **Reptes**

Repte 1

- Talent/fortalesa: centrar-se, concentració
- 2 participants es col·loquen l'un/a enfront de l'altre/altra, dempeus, a un metre de distància. Estan relaxats però ben plantats (els peus separats, l'esquena i el cap rectes, sense tensió, respiració tranquil·la). Els altres membres del grup s'allunyen una mica i romanen en silenci. Al senyal d'inici, els/les 2 participants es miren als ulls. Qui roman més temps concentrat/ada i sense moure's, ni girar-se ni riure's guanya el repte.
- Variant: repetir el repte fins que un/a participant el guanyi tres vegades.

Repte 2

- Talent/fortalesa: motricitat fina
- Construir un castell de cartes de tres pisos. Qui primer construeix un castell que aguante 5 segons, guanya.

Repte 3

- Talent/fortalesa: matemàtiques
- 2 participants se situen davant d'un paper tapat que té una operació de càlcul (v. l'annex de suport repte 3: Càlcul). Quan es destapa el full, fan l'operació i diuen la resposta al més ràpid possible. Qui diu primer, en veu alta, la resposta correcta guanya.

Repte 4

- Talent/fortalesa: atenció
- 2 participants se situen davant de dos papers tapats plens d'imatges (v. l'annex de suport repte 4: Imatges). Es destapen durant 10 segons perquè les memoritzen. Passats els 10 segons es tornen a tapar i el/la participant més jove (A) pot començar a dir què ha vist. A anomena una cosa i després ho fa B, i continuen així, alternativament, fins que un/a dels 2 s'equivoque o dubte massa. Qui té més encerts seguits guanya el repte.

Repte 5

- Talent/fortalesa: força física i reflexos
- Batalla de cocodrils: 2 participants se situen l'un/a davant de l'altre/altra, amb el cos estirat i els peus alineats amb els múscles, sostenint-se amb les mans i les puntes dels peus. Els peus no poden moure's de la posició durant el repte. Al senyal d'inici, intenten tocar la mà del contrincant tot evitant que toque la seua, apartant-la. Cada vegada que es toque una mà recolzada a terra o que un/a participant toque el terra amb una altra part del cos que no les mans o els peus, es guanya un punt. Després de cada punt guanyat, el joc torna a començar. Qui aconsegueix tres punts guanya el repte.
- Variant: si el terra és blanet i es pot caure a terra sense perill, poden estirar les mans del o de la contrincant fins que perd l'equilibri.

Suport a l'activitat 1: **Reptes**

Repte 6

- Talent/fortalesa: habilitats a la cuina
- Pelar una poma de manera que la pell siga el més llarga possible. Qui aconsegueix la pell més llarga, guanya el repte.

Repte 7

- Talent/fortalesa: musicalitat
- Un/a voluntari/ària (que no participa en el repte) taral-lareja la tonada d'una cançó popular i els/les 2 participants n'han d'endevinar el títol i l'intèrpret. Qui primer l'encerte guanya el repte.
- Variants:
 - Reproduir la melodia amb un xiulet.
 - Interpretar una cançó popular. Els/les 2 participants tenen 5 minuts per a preparar una cosa creativa a fer amb la cançó. Per exemple: taral-larejar-la, tamborinejar-ne el ritme sobre una taula o un altre material, fer un ball, fer gàrgares, involucrar altres persones... Quan A actua, B espera fora. Després de les dues actuacions, el grup vota qui ha sigut més creatiu/iva.
- Consells per a qui modera: deixa'ls triar la cançó, i fes-la servir.

Repte 8

- Talent/fortalesa: força i perseverança.
- Fer polsos: el/la millor de tres jocs, guanya el repte.

Repte 9

- Talent/fortalesa: control físic.
- Llançament de pilotes de ping-pong: cada participant es col·loca en una banda de la taula; cadascun té enfront una tassa amb una mica d'aigua. S'alternen per tirar la pilota dins de la tassa del contrincant: han de fer que bote una vegada en la taula, que aterre en la tassa i que s'hi quede. Qui ho aconsegueix primer guanya el repte.

Repte 10

- Talent: velocitat.
- Col·loca deu cartes numerades (de l'1 al 10) de manera aleatòria en un cercle marcat. Al senyal d'inici, el cronòmetre arranca. El/la participant A ha de tocar cada carta de l'u al deu, el/la participant B ha de tocar cada carta del deu a l'u. Després de tocar cada carta, han d'eixir del cercle i tornar a entrar per tocar la següent. Qui ho fa més ràpid sense equivocar-se, guanya el repte. Per cada error s'hi afegixen dos segons extra.

Idees extra per als reptes

- Talent: motricitat fina i creativitat
- Ganxet, trenat..., qualsevol tècnica per a fer una petita obra d'art.
- Talent: ús dels mitjans de comunicació.
- 2 participants agafen un telèfon (el seu o el que els dones tu) i s'asseuen davant d'una taula, l'un/a al costat de l'altre/altra, davant d'un full girat en què hi ha escrit un text curt. Encenen la pantalla del teclat, es destapa el paper i copien el text en el mòbil, mentre es compta el temps que tarden a fer-ho. Quan creuen que han acabat, deixen el telèfon damunt la taula. Comproves l'ortografia del text que han copiat i per cada error hi sumes un segon.
- Talent: autocontrol i musicalitat
- Gargaritzar una cançó amb aigua en la boca.

Suport a l'activitat 2: **Talents i fortaleses per als reptes**

CENTRAR-SE, CONCENTRAR-SE	CENTRAR-SE, CONCENTRAR-SE
MATEMÀTIQUES	MATEMÀTIQUES
MOTRICITAT FINA	MOTRICITAT FINA
ATENCIÓ	ATENCIÓ
FORÇA FÍSICA I REFLEXOS	FORÇA FÍSICA I REFLEXOS

Suport a l'activitat 2: **Talents i fortaleces per als reptes**

HABILITATS A LA CUINA	HABILITATS A LA CUINA
MUSICALITAT	MUSICALITAT
FORÇA I PERSEVERANÇA	FORÇA I PERSEVERANÇA
CONTROL FÍSIC	CONTROL FÍSIC
VELOCITAT	VELOCITAT

Suports al repte 3: **Càlcul**

3x6

+5

-3

/2

=

Suports al repte 4: **Imatges**

1.2.2.

QUARTET DE TALENTS I FORTALESES**Objectius**

L'objectiu d'aquesta activitat és augmentar la consciència de les persones participants sobre els talents i fortaleeses que tenen, i desenvolupar-ne l'autoestima i confiança. Han de:

- Reflexionar i prendre consciència dels seus talents i fortaleeses.
- Debatre sobre els talents i fortaleeses que tenen.

Destinataris

De 12 a 18 anys.

Grandària del grup

De 8 a 12 participants.

Materials

- Cartes (v. suport a l'activitat).

Temps

De 30 a 40 minuts.

Preparació

- Reparteix les cartes dels talents per la sala.
- Forma un cercle.

Animació

- Cada participant agafa cinc cartes a l'atzar. Al senyal d'inici, passen la carta que menys els convé, o que menys s'ajusta als seus talents i fortaleeses, a la persona que tenen a l'esquerra. Repetiu l'operació diverses vegades.
- Després d'unes quantes voltes, cessen els canvis i cada participant pot eliminar la carta que menys li convé, de manera que conserva quatre cartes, que formen el seu "quartet de talents".

Avaluació de l'activitat

- Entaula un debat entre les persones participants perquè exploren amb profunditat els talents, les fortaleeses i les qualitats de cadascú. Poden mostrar al grup el seu "quartet de talents" i parlar d'això, o triar una única carta que els represente. També poden explicar per què han descartat determinades cartes.
- Pots utilitzar aquestes preguntes per a animar el debat:
 - *El teu "quartet de talents" representa bé els teus talents, fortaleeses i qualitats?*
 - *Pots donar un exemple de com els utilitzes?*

Font

www.bounce-resilience-tools.eu creat per SPF Intérieur en col·laboració amb ASBL Arktos.

Per a més informació, dirigeix-te a: bounce-support@ibz.fgov.be.

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

Suport a l'activitat: **Cartes de talents i fortaleeses**

Té coratge	Poderós/a	Bell/a
Sentit de l'humor	Fidel	Segur/a
Escolta	Calmat/ada	S'interessa
Té molta imaginació	Té idees	Treballa durament

Suport a l'activitat: **Cartes de talents i fortaleeses**

Admirable	Àgil	Obert/a de ment
Divertit/ida	Constant	Coopera
Honest/a	Organitzat/ada	Estableix límits
Decidit/ida	Troba solucions	Es val per si mateix

Suport a l'activitat: **Cartes de talents i fortaleeses**

Precís/isa	Pacient	Optimista
Servicial	Independent	Esportista
Protector/a	Reconfortant	Amigable
Organitzador/a	Amable	Savi/Sàvia

Suport a l'activitat: **Cartes de talents i fortaleSES**

Simpàtic/a	Fort/a	Curiós/a
Exigent	Tendre/a	Ràpid/a
Sensible	Gentil	Obert/a
Feliç	Educat/ada	Somiador/a

Suport a l'activitat: **Cartes de talents i fortaleeses**

Entusiasta	Creatiu/iva	Alegre
Amigable	Organitzat/ada	Llest/a
Seriós/osa	Satisfet/a	Sociable
Modest/a	Acurat/ada	Bromista

Suport a l'activitat: **Cartes de talents i fortalezes**

Encantador/a	Espontani/ània	Aventurer/a
Ambiciós/osa	Generós/osa	Curiós/osa
...
...

1.2.3.

SILUETES**Objectius**

Els objectius d'aquesta activitat són:

- **Aprendre a conèixer-se i a identificar els punts forts.**
- **Reforçar la confiança i l'autoestima.**
- **Alliberar la paraula. Motivar la llibertat d'expressió.**

Destinatari

De 12 a 15 anys.

Grandària del grup

De 8 a 16 participants.

Materials

- **Pintura, retoladors.**
- **Revistes, cola, tissors.**
- **Un full gran de paper o un rotlló de paper blanc per participant (el paper ha de ser de la grandària del/de la participant).**

Temps

1 hora.

Preparació

- Demana al grup que formen parelles.
- Dóna a cada parella un full gran de paper, pintura, retoladors, revistes, cola i tissors.
- Per parelles, el/la participant A jau sobre el paper i el/la participant B dibuixa la silueta de l'A, i viceversa (si el full de paper no és prou gran, la silueta es dibuixa sobre diversos papers).

Animació

- Demana a cada participant que, sobre la seua silueta, dibuixi o escriga exemples dels coneixements, les habilitats, les fortaleses i les qualitats que creu tenir per a cada part del cos (per exemple, amb les mans sé fer...; amb el cor, ...; amb el cap,...). Poden també pegar-hi imatges de les revistes.
- Quan hagen acabat, anima tothom a mostrar la seua silueta completa al grup i a explicar què hi han dibuixat o pegat.

Avaluació de l'activitat

Inicia un debat sobre el concepte d'habilitats i talents; intenta posar l'accent en la importància d'apreciar l'autoestima i en com això permet trobar el seu lloc en l'entorn social.

Variants

- Les siluetes poden mostrar-se primer en parelles i després al grup sencer.
- Alternativament, poden presentar la silueta del company/a. Això pot fer que les persones més reservades se senten més còmodes a l'hora de participar.
- Les siluetes poden exhibir-se a la sala.
- Si el temps o el paper és limitat, les siluetes poden ser només de la meitat superior del cos, del bust.

Font

Universit  de Paix ASBL. *De la prévention   la gestion positive des conflits. Jeux de coop ration. Namur.*
www.universitedepaix.org/pdf/jeuxdecooperation.pdf

1.3. Desitjos i necessitats

Els blocatges tenen orígens diversos (per d'equivocar-nos, de desplaure...), però molts experts coincideixen en un punt: les persones que no prenen decisions poden patir de falta de confiança molt fàcilment. Això sovint comporta no fer cas dels propis desitjos. Entre la gent més jove, el risc de sumar-se, per influència, a projectes que no són els seus és ben real.

Les activitats següents permetran treballar afirmacions complicades, com ara "Vull... No vull..."; "M'agrada... No m'agrada", perquè les persones participants formulen els seus propis objectius.

- Cada casella ombrejada correspon a un/a participant. Pots afegir el nom de cadascú i el tipus específic d'activitat (futbol, tennis, violí, jazz, etc.) a la pissarra. Els temes no són exhaustius (preveu, si vols, més columnes).
- El grup analitza l'exercici identificant el valor de cada activitat i com aqueixos interessos diferents poden acostar-los als altres participants.

Part 3

- Després de fer una llista amb els "talents" del grup (part 2), proposa reflexionar com compartir tals passions i habilitats.
- Demana'ls que reflexionen sobre el següent tema i que anoten les seues idees en un paper: *"Si haguera d'explicar a altres les meues activitats favorites, o si haguera d'iniciar aqueixes activitats amb ells/elles, com ho faria?"*
- Per torns, demana a cada persona que explique als altres les seues idees. Després deixa'ls un temps perquè puguen fer comentaris i suggeriments.
- En funció dels gustos, les passions i els talents expressats, pregunta si els agradaria saber més sobre les activitats i els interessos d'altres participants.

Consells

Evita que expressen judicis de valor sobre els gustos, les passions o els interessos dels altres. El temps de paraula s'ha de repartir equitativament.

Variants

Si el grup es reuneix per a una altra activitat, pots demanar-los que preparen una presentació de quinze minuts per compartir els seus talents o passions amb els altres.

Font

La Coopération pour l'éducation à la non-violence et à la paix, Commission éducation.

L'apprentissage de l'estime de soi. Treize fiches pédagogiques pour l'éducation à la non-violence et à la paix, Paris, 2009.

Per a més informació, dirigeix-te a: secretariat@education-nvp.org.

1.3.2.

UN OBJECTIU POSITIU

Objectius

L'objectiu d'aquesta activitat és aconseguir que les persones participants:

- Es coneguen millor.
- Reforcen la seua autoestima i confiança.
- Ajudar-les a construir perspectives i idees pròpies.
- Identificar les seues fortaleses i parlar-ne.
- Formular un objectiu positiu per a ells i elles, presentar-lo i pensar com aconseguir-lo.
- Interactuar amb la resta de participants.

Destinataris

De 12 a 18 anys.

Grandària del grup

De 6 a 12 participants.

Materials

- Trossos de fusta (preferiblement de pi, de 20 x 10 cm, per exemple).
- Retoladors.
- Fulls i bolígrafs.

Temps

D'1 a 2 hores; el temps és flexible, depenent de com es desenvolupe l'activitat.

Preparació

- Forma un cercle en el qual tothom tinga prou espai per a estar còmode.
- Dóna'ls un tros de fusta i un retolador.

Animació**Part 1**

- Dóna'ls uns minuts per a pensar en una cosa positiva que vulguen dur a terme (un talent a adquirir, una fortalesa a desenvolupar, un projecte personal...).
- En la part superior del tros de fusta, escriuen/dibuixen/symbolitzen aqueix objectiu amb un retolador. A sota, procurant deixar prou espai per a la resta de l'activitat, escriuen el seu nom.
- Reuneix-los per suscitar intercanvis, interaccions enriquidores... Inicia un debat formulant preguntes d'aquest estil:
 - *Pots compartir el teu objectiu positiu amb el grup?*
 - *És fàcil o difícil pensar a aconseguir un objectiu personal?*
 - *Fins a quin punt vols aconseguir aqueix objectiu?*
 - *Quin convenciment tens que hi reeixiràs?*
- Si cap participant té dificultats per a tenir clar el seu objectiu positiu, convida'l a pensar en més detalls de l'objectiu, a ser-hi més precís/a. Això pot fer-se responent simplement a qüestions d'aquest tipus: Què vull? Quins somnis tinc?

Part 2

- Individualment o en parelles, convida'ls a reflexionar sobre les condicions que els ajudarien a aconseguir el seu objectiu positiu. Per a fer-ho, poden respondre a les següents preguntes en un full de paper:
 - *Com puc fer que aquest objectiu siga realista?*
 - *És un objectiu factible o hauria de canviar-lo per un altre de més plausible?*
 - *Què hauria de fer per assolir aquest objectiu?*
 - *Què hauria de fer abans de ser capaç d'aconseguir aquest objectiu?*
 - *Quins passos he de donar perquè siga més fàcil aconseguir l'objectiu?*
 - *Quins obstacles podrien alterar la meua motivació o canviar els meus projectes?*
- Les respostes a aquestes qüestions permetran fer un pla per concretar l'objectiu positiu.

Avaluació de l'activitat

Les persones participants es reuneixen a fi de fer un balanç col·lectiu. Ajuda a iniciar el debat formulant aquestes preguntes:

- *El teu convenciment d'aconseguir l'objectiu positiu que t'has proposat sempre és tan ferm?*
- *És un objectiu realista?*
- *Què necessites per a sentir-te segur/a?*
- *Quins passos necessites donar per a realitzar l'objectiu?*
- *Què podria ajudar-te a assolir-lo?*
- *A quins obstacles pots enfrontar-te en intentar aconseguir l'objectiu?*
- *Com podries superar-los?*
- *Hi ha algun tipus de formació o programa d'estudi que pugui ajudar-te a aconseguir l'objectiu?*

Consells

Si veus que els costa decidir què escriure en el tros de fusta:

- Si els/les coneixes, pots suggerir un objectiu a partir de les teues experiències amb ells/elles.
- Si es coneixen entre si, digues que el grup recomane un objectiu a qui no en troba.

En tots dos casos, assegura't que les persones en qüestió donen el vist-i-plau als objectius suggerits.

Durant l'activitat, poden decidir afegir nous objectius als seus trossos de fusta, i també reemplaçar-los.

Font

www.bounce-resilience-tools.eu creat per SPF Intérieur en col·laboració amb ASBL Arktos.

Per a més informació, dirigeix-te a: bounce-support@ibz.fgov.be.

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

1.3.3.

M'AGRADA, NO M'AGRADA: FOTOLLENGUATGE**Objectius**

Aquesta activitat té com a objectiu animar les persones participants a parlar davant d'un grup d'allò que les motiva i d'allò que less disgusta. Cosa que inclou:

- Descobrir-se a si mateix i a qui està al nostre voltant.
- Augmentar la confiança a l'hora de parlar davant d'un grup.
- Exercitar les habilitats d'escolta, sense obrir necessàriament un debat.
- Aprendre a escoltar i a respectar els pensaments i les opinions dels altres.

Destinataris

De 12 a 18 anys.

Grandària del grup

De 15 a 25 participants.

Materials

- Un lot d'una trentena de fotos diverses, amb 5 o 6 còpies de cadascuna.

Temps

1 hora.

Unes paraules sobre el mètode

Jacques Nimier, psicòleg i professor francès (1929-2014), defineix així el procés de funcionament del fotollenguatge: «La foto és un objecte de projecció. És a dir, que qui la tria, privilegiant determinats detalls, atribuirà a aqueixa imatge propietats que, en realitat, són seues. D'alguna manera, la foto esdevindrà una prolongació de si mateix, tot i continuar sent un objecte extern. És aquest procés el que li permetrà "mig dir", és a dir, parlar de si mateix alhora que parla de la foto. És la persona i no ho és; és la foto i no és només la foto. "Dic, no dic". Aquest procés facilita l'intercanvi en la mesura en què cadascú pot parlar de si mateix i "amagar-se darrere de la foto"».

(Baptiste, Alain; Belisle, Claire; Pechenart, Jean-Marie, i Vacheret, Claudine. *Photolangage – Une méthode pour communiquer en groupe par la photo*. Ed. Organisations Éditions, París, 1991.)

Preparació

- Construeix el fotollenguatge a partir de fotos retallades de diferents revistes (fotos de viatges, artístiques, de la natura, de catàlegs...).
- Una vegada reunides, pega-les en trossos de cartolina.
- Numera cada foto al dors i conserva a banda, amb el mateix número, el peu de foto (lloc, data, autoria, títol, procedència...), per si calgués aqueixa informació durant el debat.
- No tries fotos de successos massa recents que puguin orientar el debat envers fets reals, en lloc de fer-ho envers les qüestions plantejades.

- Si és possible, demana'ls que duguen una o més fotos amb antelació. Això permetrà una varietat de fotos sobre un mateix tema o un conjunt diversificat de temes.
- Compta almenys 4 o 5 fotos per participant i, si és possible, tin més d'un exemplar de cadascuna.
- Disposa les fotos sobre una taula de manera que cada motiu siga ben visible (superposa les cartes d'un mateix motiu).
- Al principi de l'activitat, convida'ls a familiaritzar-se amb les fotos.
- Explica que cada participant haurà de triar dues imatges de la taula:
 - Una que li plaga molt, que represente quelcom que li agrada, que li fa bé...
 - Una que trobe lletja, desagradable, que li inspire horror, repugnància...
- La taula sobre la qual es disposaran les imatges ha d'estar totalment buida, perquè puguem moure's lliurement i mirar bé les fotos. Com més espai hi haja entre les fotos, millor.

Animació

- Assegura't que l'atmosfera per a l'activitat és tranquil·la i silenciosa.
- Convida'ls que trien dues fotos. Si són moltes persones, que s'acosten a la taula en grupets de 5 o 6).
- Una vegada feta la tria, demana'ls que tornen als seus llocs i assegura't que no mostren les fotos a la resta de participants.
- De primer demana'ls, sense imposar cap ordre, que mostren a tot el grup la targeta que no els agrada. Cada participant parlarà del que representa per a ell o ella i per què li inspira repugnància. Assegura't que tothom pot parlar amb llibertat sobre la foto negativa sense ser interromput i, més important encara, sense ser criticat ni jutjat.
- Després convida'ls a fer el mateix amb la foto positiva, que li posen un títol, i que expliquen per què l'han elegida i per què els agrada.

Avaluació de l'activitat

- Quan hagen intervingut tots, deixes un quant temps per a reflexionar i, en acabat, pregunta'ls com han viscut l'activitat, què els ha evocat, què han après d'elles/ells mateixos i dels altres participants. Novament, assegura't que tothom pot parlar lliurement i sense interrupcions.
- És possible que hi haja participants que trien la mateixa imatge i expressen punts de vista totalment diferents. I a la inversa, n'hi pot haver que tinguen posicions idèntiques o complementàries sobre una mateixa imatge i descobrisquen afinitats que desconeixien.
- Tot seguit tens unes quantes preguntes que els pots fer per avaluar l'activitat:
 - *Creus que se t'ha escoltat/comprés? De què t'has adonat?*
 - *Quines parts del debat en particular t'han interessat?*
 - *Creus que has sabut escoltar durant el debat sense interrompre?*
 - *Hi ha hagut fotografies que no ha triat ningú?*
 - *Com has viscut tal intervenció, tal actitud?*
 - *Has triat la mateixa foto que una altra persona? Què has pensat? Com t'ha fet sentir?*

Consells

Centra't a emmarcar el debat i demana al grup que s'expressen a partir de la pròpia experiència, que no facen generalitzacions. És important que no prengues notes i que evites pronunciar qualsevol judici. Assegura't que no s'interrompen.

Font

La Coopération pour l'éducation à la non-violence et à la paix, Commission éducation.

L'apprentissage de l'estime de soi. Treize fiches pédagogiques pour l'éducation à la non-violence et à la paix, Paris, 2009.

Per a més informació, dirigeix-te a: secretariat@education-nvp.org.

1.3.4.

AUTORETRAT**Objectius**

El propòsit d'aquesta activitat és permetre, a les persones participants, conèixer-se millor i projectar-se en el futur. Els objectius inclouen:

- Descobrir detalls sobre la seua personalitat d'una manera imaginativa.
- Convidar-les a valorar quins aspectes de la seua personalitat consideren particularment importants.

Destinataris

De 12 a 18 anys.

Grandària del grup

De 6 a 12 participants.

Materials

- Fulls grans de paper (1 per participant).
- Bolígrafs, llapis de colors, tissors.
- Un bon grapat de revistes/periòdics amb fotos (pots demanar-los que en duguen de casa).
- Barres de cola.

Temps

1 hora.

Preparació

- Lliura al grup revistes, periòdics... i la resta de material, i dóna a cada participant un full gran de paper.

Animació

- Demana a cada participant que, fent servir fotos, dibuixos, lletres, extractes de textos..., cree un collage personal que ocupe el full de paper que li has donat. El collage podria expressar o simbolitzar:
 - *Qui és o, més aviat, com es veu.*
 - *Què li agrada i què no.*
 - *Què sap fer.*
 - *Què és importat per a ell/a.*
 - *En què somnia.*
 - *Com imagina el futur, etc.*
- Pengeu els collages a les parets de la sala.
- Deixa que l'autor/a de cada collage responga als comentaris, les qüestions, els sentiments que li plantege el grup.

Consells

Assegura't que no facen cap judici, només poden comentar, preguntar i expressar sentiments.

Font

La Coordination pour l'éducation à la non-violence et à la paix, Commission éducation.

L'apprentissage de l'estime de soi. Treize fiches pédagogiques pour l'éducation à la non-violence et à la paix, Paris, 2009.

Per a més informació, dirigeix-te a: secretariat@education-nvp.org.

Secció 2

DIVERSITAT I CONVIVÈNCIA

De quina manera abordar qüestions com la diversitat i la convivència pot ser rellevant per a prevenir l'extremisme violent?

És fàcil constatar que aquests dos aspectes són els reflexos de la nostra societat quan la prenem en conjunt. Ben sovint, la diversitat sociocultural es aprehesa per lògiques sociològiques o econòmiques que expliquen les discrepàncies compartimentant la societat i, aleshores, s'observa una certa homogeneïtzació de les poblacions en territoris determinats.

Ara bé, és possible veure l'extremisme violent com un combat radical contra la diversitat d'una societat: un grup que representa una ideologia, en no identificar-se en aqueixa diversitat i sentir-s'hi "atacat" o no reconegut, pretén fer-la desaparèixer. Molt sovint, aquest sentiment de rebuig que experimenta l'individu radicalitzat es combina amb una necessitat de pertànyer a un grup.

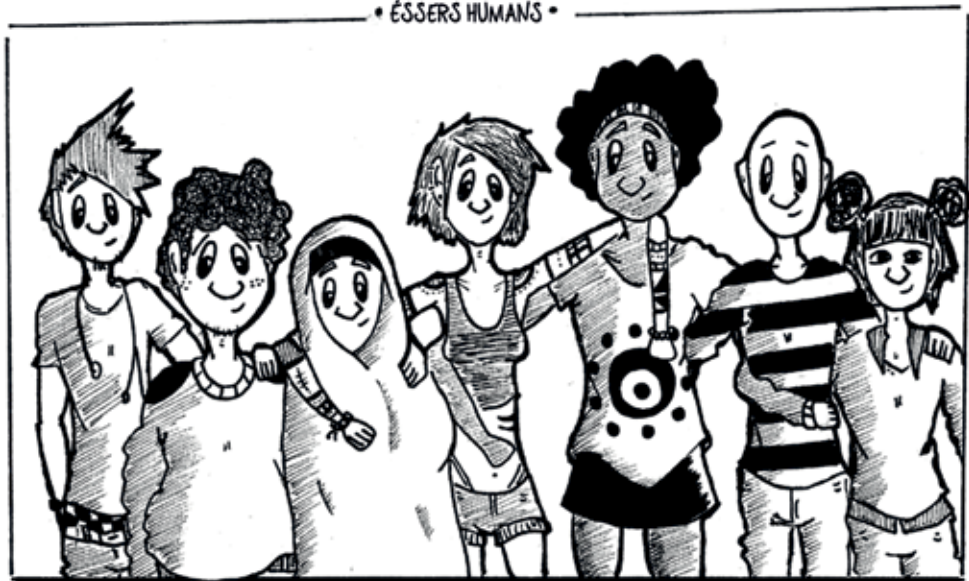
La prevenció radica també a enfortir la capacitat d'acceptació de la diversitat. Es tracta de donar eines de comprensió i d'acció que ajuden a superar els sentiments de rebuig i a apreciar els beneficis d'una convivència pacífica en una societat diversa.

Cal insistir, així mateix, en un enfocament educatiu sobre el fet que cada individu incorpora de manera natural en la seua identitat molts elements que constitueixen la diversitat d'una societat. Prendre consciència d'aquesta "multiplicitat interna" (la idea que el jo té múltiples parts) és un ver recurs per al subjecte i contribueix a assegurar una bona convivència.

Aquesta secció proporciona eines que animen a conèixer l'altre, qui de vegades se m'assembla encara que de bon començament només en percep les diferències... Les activitats proposades permeten prendre consciència dels mecanismes que hi ha darrere dels estereotips o de la discriminació, per tal de superar les reaccions de rebuig i integrar la interculturalitat i els valors afegits que aporta.

• ÉSSERS HUMANS •

2.1. Conèixer l'altre: valorar les similituds i les diferències

Quan vaig ser conscient de la meua pròpia identitat, vaig ser capaç de reconèixer la singularitat de l'altre, la seva diferència i també les nostres similituds.

Les activitats proposades permetran, a les persones participants, familiaritzar-se amb aquesta (re)coneixença, com a preàmbul a l'acceptació, que garanteix la bona convivència.

2.1.1.

VINCLES

Objectius

Aquesta activitat té com a objectiu:

- Estimular la creació de vincles amb els altres.
- Mostrar la manera d'interactuar amb els altres, pel que fa a similituds, especificitats..., crear-hi vincles.

Destinatari

A partir dels 12 anys.

Grandària del grup

Un mínim de 5 participants.

Materials

- Cadires: una menys que el total de participants.

Temps

20-30 minuts.

Desenvolupament

Disposa les cadires en cercle. Recorda que ha d'haver-n'hi una menys que el nombre de participants.

Digues que s'asseguen i demana, a qui es quede sense cadira –el participant A–, que es col·loque al centre i que diga una característica de si mateix: un tret, una afició, un talent, un gust, etc. Les persones assegudes que compartiquen aqueixa mateixa característica s'alçaran i una d'elles cedirà la cadira al participant A i, al seu torn, dirà quelcom de si mateix, i així consecutivament. Si no s'alça ningú, convida la persona col·locada al centre a dir quelcom més de si mateix.

Avaluació de l'activitat

Pots fer servir aquestes preguntes per a generar debat

- *Has tingut moltes o poques similituds amb d'altres? De quina manera ha influït això en com t'has sentit durant l'activitat? Qui creu que és important tenir moltes similituds?*
- *Quines similituds o vincles has descobert amb la resta del grup?*
- *Hi ha hagut aspectes 'únic's en el grup pels quals no s'ha aixecat ningú? O aspectes que han fet que tothom s'hi incorporàs?*
- *Tens experiències personals en què has descobert similituds o vincles amb algú? Quan coneixes altres persones, tens tendència a centrar-te en les similituds i vincles, o en les diferències?*
- *Quines similituds o vincles són superficials?*
- *Quines similituds s'associen amb els teus valors o amb coses importants?*
- *Com seria el món si tothom fóra igual? Com seria, si tothom fóra diferent?*

Consells

Tracta igual a totes les persones participants, tant és que tinguen molts vincles o pocs. I, si els costa expressar el que volen dir, pots deixar-los completar aquestes frases:

<i>Sóc un xic/una xica</i>	<i>Tinc els cabells de color...</i>
<i>Sóc seguidor/a del (club esportiu)...</i>	<i>Tinc facilitat per a...</i>
<i>M'agrada...</i>	<i>Sóc un/a...</i>
<i>Tinc un/a...</i>	<i>M'agrada menjar...</i>
<i>Una vegada em va passar que...</i>	<i>M'agrada escoltar/mirar...</i>
<i>Solc anar a...</i>	<i>Sóc expert/a en</i>
<i>Tinc ... anys</i>	<i>Tinc ... germans i germanes</i>
<i>Tinc un/a ... de mascota</i>	<i>Solc dormir ... hores</i>
<i>No tire mai fem al carrer</i>	<i>M'estime més estar a soles / en grup</i>
<i>No fume</i>	<i>Menge vegetarià / vegà</i>
<i>M'agrada passar el temps a la natura</i>	<i>Rese regularment</i>
...	...

Varia els tipus d'aspectes, els superficials i els més importants, els individuals i els de grup, etc.

Variants

- Cada vegada que canvien de lloc, pots indicar els vincles/similituds en un full, amb els noms en diferents colors. El dibuix resultant pot ser una espècie de teranyina que vincularà tothom (un sociograma).
- En lloc de col·locar una persona al centre, cada participant té una cadira i cadascú, al seu torn, diu quelcom sobre si mateix. La persona que té en comú aqueixa característica, s'asseu als genolls de qui ha parlat. Tot seguit, un/a altre/a participant diu quelcom sobre si mateix. Si el primer participant s'ha de moure, la persona asseguda als seus genolls també ho farà.
- Formar grups més xicotets. En cada petit grup, tenen dos minuts per a escriure tantes similituds i vincles com puguen. També poden trobar aspectes més específics, com ara un menjar que agrada a tothom.

Font

www.bounce-resilience-tools.eu creat per SPF Intérieur en col·laboració amb ASBL Arktos.

Per a més informació, dirigeix-te a: bounce-support@ibz.fgov.be.

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

2.1.2.

ENDEVINA QUI VE A SOPAR**Objectius**

Aquesta activitat té com a objectiu ajudar a:

- Analitzar els missatges transmesos per la família sobre persones amb un origen cultural o social diferent.
- Analitzar els valors que hi ha darrere d'aquests missatges.
- Prendre consciència del paper de la família en la transmissió de valors.

Destinataris

De 14 a 18 anys.

Grandària del grup

De 15 a 25 participants.

Material

- Targetes de rol (suport a l'activitat), fulls i bolígrafs.

Temps

45 minuts.

Preparació

- Fotocopia les targetes de rol per als 4 actors.
- Prepara el paper i els bolígrafs per als 4 observadors.

Animació

- Explica al grup que es tracta d'un joc de rol per a explorar el paper de la família en la transmissió d'idees sobre persones que tenen un origen social o cultural diferent.
- Demana 8 persones voluntàries: 4 per a interpretar els rols de membres de la família (preferiblement dos de cada sexe) i 4 per a fer d'observadors especials. La resta del grup seran observadors generals.
- Dóna una targeta de rol a cada intèrpret i deixa'ls 2 o 3 minuts per a ficar-se en els papers.
- Decideix en quin/a intèrpret s'ha de centrar cada observador/a especial, i digues que prenguen notes dels arguments que fan servir.
- Prepara l'escena: col·loca 4 cadires en un semicercle i explica a tothom que es troben al saló d'una casa i que presenciaran una tertúlia familiar. Fes un senyal –per exemple una palmellada– perquè comence el joc de rol.
- Has de decidir quant de temps durarà el joc. 15 minuts pot estar bé. Fes un senyal clar per a indicar la fi del joc de rol.

Avaluació de l'activitat

- Pregunta als actors i a les actrius, per torns, com s'han sentit.
- Després demana als observadors principals que diguen quins arguments ha utilitzat cada intèrpret per convèncer els altres del seu punt de vista.
- Continua amb un debat general amb tot el grup. Pots preguntar-los:
 - *Els arguments emprats eren semblants als que heu sentit en les vostres famílies?*
 - *Hauria sigut diferent si, en comptes de ser negre, el nuvi hagués sigut del mateix color que la xica?*

- *Les coses haurien anat d'altra manera si, en comptes de ser una xica qui porta a casa el nuvi, hagués sigut un xic que porta a casa la núvia?*
- *Què hauria passat si la xica hagués anunciat que tenia una relació amb una altra xica, o si fos el xic qui tenia una relació amb un altre xic?*
- *Creus que aqueix tipus de conflictes són habituals hui en dia o que més aviat pertanyen al passat?*
- *T'has hagut d'enfrontar mai a un repte d'aquesta mena o coneixes algú que ho haja fet?*

Consells

L'activitat és pot adaptar a la realitat cultural i social de les persones participants. Si consideres que els rols són massa restrictius o que no es corresponen amb la realitat del grup, pots elaborar les teues pròpies targetes de rol tot definint quatre comportaments familiars típics de la vostra cultura.

Font

Consell d'Europa – Pack Educatiu. *Todos iguales, todos diferentes. Direcció de Joventut i Esports, Consell d'Europa, 3a edició, 2016. pàg. 88-90.*

<https://www.coe.int/es/web/compass/45>

Suport a l'activitat: **Targetes de rol**

Targeta 1: Filla

Situació: Has decidit enfrontar-te a la teua família i dir-los que vols viure amb el teu nuvi, que és negre.

Comença el joc de rol. Anuncies a la teua família que te n'aniràs a viure amb el teu nuvi, que és negre. Has de defensar la teua decisió i argumentar que t'hi plantaràs per contrarestar els prejudicis contra les relacions entre joves, especialment en les relacions entre joves d'òrigens diferents.

Targeta 2: Mare

Situació: La teua filla té un nuvi negre amb el qual manté una relació molt íntima.

Vols molt la teua filla, però no entens com ha pogut fer-te això. Fas costat al teu marit en tot el que diu. No amenes la teua filla, sinó que tendeixes a lamentar-te pel dolor que et provoca. Creus que el xic negre l'abandonarà i que ella patirà molt.

Targeta 3: Germà gran

Situació: La teua germana té un nuvi negre amb el qual manté una relació molt íntima.

En principi no t'importa que la teua germana vaja amb un negre i, de fet, defenses el dret de la gent a mantenir relacions amb llibertat. Tanmateix, quan ta mare diu que és probable que ell l'abandone, comences a pensar que aqueix xic podria estar utilitzant-la. Mostres la teua preocupació i vols protegir la teua germana.

Targeta 4: Pare

Situació: La teua filla té un nuvi negre amb el qual manté una relació molt íntima.

Ets l'autoritat de casa i no aprofes la relació de la teua filla. Representes la moral convencional i et preocupa què dirà la gent. No et consideres racista, però que la teua filla pugua casar-se amb un negre és una cosa diferent. Pensa com si fosses un pare estricte i argumenta com a tal.

2.2. Estereotips i prejudicis

És impossible escapar dels estereotips i prejudicis inconscients, per la simple i senzilla raó que el nostre cervell busca referències per omplir els buits i, per tant, produeix espontàniament contingut! Només hi ha una solució: saber com funciona per mitjà de l'experimentació...

Les activitats següents ajudaran a entendre el nostre comportament a l'hora de crear estereotips, per tal de superar allò que impedeix trobar i comprendre realment l'altre, per acceptar-lo en les seues "diferències i similituds"... , la seua identitat tal qual.

2.2.1.

ESTEREOTIPS, PREJUDICIS I DISCRIMINACIONS**Objectius**

Aquesta activitat té com a objectiu:

- Subratllar les diferències entre prejudicis, estereotips i discriminacions.
- Animar la discussió i el debat al voltant d'aquests conceptes.

Destinatari

De 12 a 15 anys.

Grandària del grup

De 5 a 10 participants.

Materials

- Tres caixes, etiquetades amb els conceptes "estereotips", "prejudicis" i "discriminacions",
- Una quarta caixa amb 18 boles (o una altra cosa, com ara saquets) que contindran les frases a classificar.
- Sis boles o saquets amb frases referents als prejudicis, sis boles referents als estereotips i sis referents a discriminacions.
- Una taula i cadires.

Temps

Uns 30 minuts.

Preparació

- Prepara les frases que es posaran dins de les boles.
- Disposa, davant del grup, les tres caixes (estereotips, prejudicis i discriminacions).
- Col·loca, davant de les tres caixes de "conceptes", la caixa que conté les boles amb les frases que s'han de classificar.

Animació

- Demana'ls que es posen dempeus, davant de tu, fent un semicercle.
- Cada participant traurà una bola i llegirà la frase en veu alta.
- Tot seguit, demana'ls que classifiquen la frase i que la col·loquen en la caixa corresponent, segons el sentit de la frase.
- Si algú té dificultats per a col·locar la bola en una de les caixes, suggereix-li que demane ajuda als altres.

Exemples de frases:

Estereotips:

- *Els homes són més aventurers que les dones.*
- *Les dones són més sensibles que els homes.*
- *Els homosexuals són efeminats.*
- *Les dones no saben conduir.*
- *Els musulmans són terroristes.*
- *Als pobres no els agrada treballar.*

Prejudicis:

- *Els adults són superiors als xiquets.*
- *Els rics són superiors als pobres.*
- *Els homes són superiors a les dones.*
- *Una persona alta és més forta que una de baixa.*
- *Els joves són delinqüents.*
- *Els joves són drogoaddictes.*

Discriminacions:

- *Es nega una entrevista a una dona pel seu cognom.*
- *Es nega una entrevista a una dona perquè porta vel.*
- *Un home es nega a asseure's al costat d'una dona pel color de la seua pell.*
- *Un treballador (de procedència estrangera) és acusat erròniament de robatori a l'empresa en què treballa.*
- *Un propietari prohibeix que una embarassada llogue una casa.*
- *A un xiquet amb discapacitat no se li permet assistir a una escola convencional.*
- *Durant el procés de contractació, es dóna prioritat a les persones amb discapacitat (discriminació positiva).*

Font

Fédération de Centres d'Information et de Documentation pour Jeunes (CIDJ Belgique) i Infor Jeunes Bruxelles, 2017.

Més informació: www.cidj.be i www.inforjeunesbruxelles.be

2.2.2.

ESTEREOTIPS 1-2-3**Objectius**

Aquesta activitat té com a objectiu:

- Definir què és un estereotip.
- Desenvolupar el pensament crític en relació als estereotips.
- Subratllar la importància dels estereotips (catalogar, classificar i simplificar la realitat a través de generalitzacions).
- Examinar els aspectes limitadors i restrictius dels estereotips (distorsionen la realitat i provoquen pensaments positius o negatius, tant en qui els fomenta com en qui n'està en el punt de mira).

Destinataris

De 12 a 18 anys.

Grandària del grup

De 15 a 25 participants.

Materials

- Una recopilació de fotos que representen diversos països sota dues perspectives diferents (preparades per la persona facilitadora).
- Fotocòpies de la fitxa individual (suport a l'activitat) per a la segona part.

Temps

Unes 2 hores.

Preparació

- Prepara una recopilació de fotos de diversos països. Cada país s'ha de presentar sota dues perspectives diferents, fins i tot amb representacions oposades (per exemple, la visió pública del país versus la seua realitat oculta). És important traure qualsevol rètol que n'indique la localització.
- També pots demanar-los que porten imatges de casa i treballar amb aquest material.
- Marca, per exemple, amb la lletra A les imatges "positives" i amb la lletra B les "negatives".

Animació**Part 1: "L'estereotip, una representació de la ment"**

- Forma subgrups de 3 a 5 participants i reparteix-los fotos A i B.
- Aquesta part es presenta en forma de joc. Els subgrups han d'intentar endevinar el país que representen les dues fotos (A i B).
- Demana a un/a participant de cada subgrup que mostre la foto A d'un país a la resta del grup. Els membres del grup tractaran d'endevinar els cinc països representats (de primer individualment, per escrit, i després en subgrups). Tot seguit, un altre participant farà el mateix amb la imatge B.
- Demana a tothom que es col·loque al voltant de la taula –on es posaran les imatges– i que debaten sobre les hipòtesis que han anat sorgint.
- Demana a un/a representant de cada subgrup que explique què han deduït i per què.
- Després, dóna'ls la resposta.
- Demana al grup que reflexione sobre el concepte d'estereotip (ens ajuden a comprendre el món, però

també poden ser restrictius), sobre la utilització d'estereotips que fan les agències de viatges (la idea de complir un somni, l'aventura, l'exotisme, el descobriment o un canvi de paisatge).

- Depenent del grup, és possible comparar les imatges amb experiències de la vida real: si algú ha viatjat a un altre país, per exemple, o hi ha viscut. També seria interessant subratllar com diversos estereotips poden representar un mateix país.
- Finalment, demana al grup que faci una primera definició d'estereotip. Explica que serà un esborrany que s'anirà adaptant a mesura que l'activitat avança.

Part 2: "L'estereotip, positiu o negatiu?"

- Reparteix la fitxa que proposa diverses frases a completar (suport a l'activitat). Cada jove ha de completar el punt 1 individualment.
- En subgrups de 4 o 5 participants, cada jove posa en comú el seu treball, donant-ne una visió general. És interessant comptabilitzar, en els subgrups, els termes positius i els termes negatius que són més freqüents. Pren nota de les reaccions dins de cada subgrup.
- Demana'ls que es dividisquen en parelles, tot assegurant-te que cap parella no prové del mateix subgrup. Cadascú ha de triar una frase de la seua parella que li provoque una reacció, positiva o negativa. Permet que les parelles contrasten els seus punts de vista.
- Treballa de nou amb tot el grup:
 - A partir dels percentatges obtinguts en cada subgrup, analitza el perquè de tals resultats i aborda qüestions com la identitat, l'autoestima, la confiança...
 - Reprén la definició d'estereotip i proposa-hi una reflexió crítica.
- Avalua, també amb el conjunt del grup, la definició inicial i pregunta'ls si se n'hauria de canviar alguna cosa.

Part 3: L'estereotip, una visió del món limitada i estancada

- Analitza modismes o expressions fetes de la teua llengua i d'altres. Si és possible, aprofita la diversitat d'òrgens del grup.
- Demana'ls que pensen en expressions estereotipades sobre nacionalitats. Per exemple, en alguns països "fumar com un turc" significa 'fumar molt'.
- Subratlla que aquestes expressions tenen per objecte exagerar o caricaturitzar, més que connectar amb una identitat geogràfica específica –el còmic Astèrix en té molts, d'exemples, tant de positius com de negatius.
- Recalca que aquestes expressions sovint poden no tenir sentit i que no pretenen representar cap veritat general actual.
- Pregunta'ls si coneixen dites en altres llengües que presenten idees diferents –fins i tot contràries– d'una mateixa nacionalitat.
- Finalment, indica que aquestes expressions engloben especialment gent o països llunyans. Categoritzen, doncs, una determinada realitat per a "estalviar temps". Ací en tens uns quants exemples. Afegeix les que consideres més pròpies del teu context.
 - *En francès, "acomiar-se a l'anglesa" significa anar-se'n discretament, mentre que a l'Estat espanyol es diu "acomiar-se a la francesa".*
 - *Per als brasilers, als portuguesos els falta imaginació i astúcia. És el mateix que diuen els belgues dels francesos i dels holandesos ("blagues belges").*
 - *En francès, "beure com tota Polònia" és el "coratge holandés" (Dutch courage, en anglès).*

- A Ruanda utilitzen l'expressió "mentir com un del Zaire", i els francesos diuen que els ruandesos són maliciosos.
- Fes que s'adonen que aquests estereotips mostren un punt de vista molt específic: ni totes les persones de Portugal s'ajusten al segon exemple d'estereotip ni totes les persones de Brasil creuen que siga vertader.

Variant

Intenta animar a la creativitat, demanant-los que elaboren dibuixos, collages o obres que demostrin el costat negatiu dels estereotips (a través de restriccions, etiquetes, judicis, simplificacions).

Font

Centre d'information et de documentation pour jeunes (CIDJ Belgique). Racismes et discriminations. Fiches pédagogiques. Bruxelles, 2006. <http://www.cidj.be/wp-content/uploads/2014/01/animations.pdf>

Suport a l'activitat: **Fitxa individual (part 2)**

1. Completa les frases següents:

- La gent belga és _____
- La gent d'Anglaterra és _____
- Els i les de Polònia són _____
- Les espanyoles i els espanyols són _____
- Els francesos i les franceses són _____
- Les persones estrangeres són _____
- Les xiques són _____
- Els xics són _____
- Les obreres i els obrers són _____
- El professorat és _____

2. (Exercici oral) Escolta les idees de la resta del grup:

Propostes:

3. Càlcul

	Del teu text		Del conjunt de subgrups	
Nombre de termes positius		%		%
Nombre de termes negatius		%		%

4. Com explicaries el repartiment entre termes positius i negatius (en el teu text/en el grup)?

5. Vols repassar la definició d'"estereotip" que tenies? Si és així, quins elements modificaries? Què t'hi agradaria afegir?

2.3. Discriminació

La discriminació -a més de ser il·legal- té com a resultat marginar individus i grups que esdevenen vulnerables i, com electrons lliures, busquen naturalment un nucli nou. D'ací a imaginar que puguin ser reclutats per estructures organitzades que promouen l'extremisme violent i es recolzen en el ressentiment només hi ha un pas. Una vegada més: per a prevenir, cal informar, sensibilitzar i permetre una presa de consciència!

En les pàgines següents trobaràs activitats que aportaran informació que donarà un sentit més clar a certs significats i permetrà, a qui hi participe, viure l'experiència de la discriminació.

Objectius

Aquesta activitat té com a objectiu:

- Analitzar com els sentiments de discriminació i injustícia poden generar emocions negatives.
- Animar a experimentar aquestes emocions.
- Experimentar i analitzar la sensació física que provoquen les emocions.
- Aprendre a gestionar les nostres emocions en grup.
- Interactuar en relació als sentiments d'exclusió, discriminació i tracte injust.

Destinatari

Qualsevol grup d'edat.

Grandària del grup

De 8 a 15 participants.

Materials

- Premis: xicotetes recompenses (per exemple, caramels)
- Un sudoku senzill (suport a l'activitat 1)
- Un sudoku difícil (suport a l'activitat 2)
- Una taula i cadires per a la meitat del grup.

Temps

Uns 45 minuts.

Preparació

Al centre de la sala, col·loca una taula i cadires per a la meitat del grup.

Animació

- Forma un cercle.
- Marca d'alguna manera la meitat del grup (per exemple, amb un símbol en una mà).
- Qui no té la marca a la mà rep un premi –per exemple, un caramel–; els altres, no. Si un/a participant pregunta per què no han rebut premi o per què els altres sí, o si es qüestionen altres diferències en el tracte entre els dos grups, la resposta serà “perquè no teniu la marca” o “perquè ells/elles tenen la marca”.
- Convida el grup ‘no marcat’ a situar-se al voltant de la taula i dóna’ls el sudoku fàcil en format A3. Els dius que el resolguen i els dónes també, a cadascun, un premi.
- Tot seguit, lliures al grup ‘marcat’ el sudoku difícil en format A5, sense més explicacions ni premis, i els dius que poden seure al terra, a l'altre extrem de la sala.
- Els membres del primer grup que resolga el sudoku i te l'entregue reben un altre premi.

Avaluació de l'activitat

- Fes-los aquestes preguntes:
 - *Ha sigut una experiència positiva o negativa?*
 - *Has experimentat emocions positives o negatives? L'emoció que has sentit l'has percebuda al cos? Quin ha sigut el desencadenant de l'emoció? Quines emocions t'han provocat? Pots anomenar-les? Com les has gestionades? Quines emocions has percebut entre els/les altres participants?*
 - *Com reaccions en situacions quotidianes a les emocions negatives (com ara la frustració, l'exclusió o la*

discriminació)?

- *Com ha actuat cada grup envers l'altre? Hi ha hagut certa polarització? Tens experiències de polarització entre grups? Poden compartir les seues experiències de discriminació, estigmatització, racisme..., i debatre sobre les emocions i les reaccions que aquestes situacions els provoquen.*

Consells

- L'objectiu d'aquesta activitat és fer que visquen l'experiència d'un tracte desigual sense cap bona raó (només una marca distintiva aleatòria).
- Vigila que l'activitat no provoque respostes massa vives que puguin posar en perill la dinàmica de grup. Si l'activitat suscita reaccions massa vehements, recorda'ls les regles bàsiques (respecte mutu, escolta i empatia). Deixa que tothom s'expressi i mostra comprensió.

Variants

- El sudoku es pot substituir per una activitat més activa (per exemple, construir algun tipus de maqueta amb materials diversos, limitant-ne la qualitat i la quantitat al grup 'no marcat').
- Posat cas que no reaccionen davant la injustícia, o no se la prenguen massa seriosament (perquè ja et coneixen i no ets creïble com a "mala persona"), pots demanar a algú extern –un/a "expert/a"– que dirigeixca l'activitat.
- No cal que utilitzes retoladors per a distingir els dos grups; pots diferenciar-los d'altres maneres: esquerrans contra destres, ulls blaus contra marrons... No cal tampoc que els dos grups tinguin el mateix nombre de participants. Si el grup en desavantatge és minoria, els sentiments d'injustícia seran més forts.

Font

www.bounce-resilience-tools.eu creat per SPF Intérieur en col·laboració amb ASBL Arktos.

Per a més informació, dirigeix-te a: bounce-support@ibz.fgov.be.

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

Per anar més lluny encara:

Blue Eyed, Brown Eyed. Exercici de Jane Elliott: <https://janeelliott.com/>

https://www.youtube.com/watch?v=1mcCLm_LwpE

<https://www.youtube.com/watch?v=yramxdZasc>

Suport a l'activitat 1: **Un sudoku fàcil**

		5	7	2	3		4	
	4	7			9	1	2	
	2			4				
	5		8	1	6			3
4		8	3		7		1	6
1			4	9	2		5	
					8		3	
9	3	4	5			8		2
	8		2	3		9	7	

Suport a l'activitat 2: **Un sudoku difícil**

		5			3		4	
		7			9	1	2	
	2							
	5		8	1	6			3
4			3		7			6
1			4	9	2		5	
							3	
	3	4	5			8		
	8		2			9		

Objectius

Aquesta activitat té com a objectiu permetre, a les persones participants, experimentar una situació social difícil i sentiments d'exclusió a fi de:

- Examinar els mecanismes de l'exclusió i qüestionar-se els principis en virtut dels quals exclouem les persones diferents.
- Conscienciar-se del nostre comportament (actituds, emocions, reaccions) en situacions socials difícils.
- Exercitar-se a bregar amb situacions socials difícils i prendre consciència de les alternatives per a gestionar-les.
- Analitzar els mitjans utilitzats per a fer-se acceptar en un grup.
- Inventariar les condicions necessàries per a sentir-se "a gust" en un grup.
- Experimentar la pertinença a un grup.
- Reforçar l'autoestima en situacions socials difícils.

Destinatari

L'activitat requereix un cert nivell de maduresa, ja que podria implicar un cert risc amb participants que es molesten amb facilitat. Recomanem que, com a mínim, tinguin 16 anys.

Grandària del grup

Un mínim de 6 participants.

Materials

- Fulls i bolígrafs.

Temps

Aproximadament 1 hora.

Habilitats/coneixements que ha de tenir la persona facilitadora

Habilitats de comunicació i comprensió de la gestió de conflictes (v. secció 3).

Desenvolupament

- Demana al grup que designe un/a "foraster/a".
- Demana als altres membres del grup que formen un cercle impenetrable.
- Explica al grup que el/la "foraster/a" ha d'intentar entrar dins del cercle, mentre que els altres s'esforçaran a impedir-ho.
- Després d'uns 2 o 3 minuts, tant si el/la "foraster/a" ha aconseguit entrar en el cercle com si no ho ha aconseguit, anima un altre participant a fer de "foraster/a".
- L'activitat s'acaba quan tothom que ha volgut fer de "foraster/a" ha intentat entrar dins del cercle.
- Convida tot el grup a anotar en un full el que senten que necessiten per a sentir-se a gust, i què els fa sentir incòmodes o avergonyits. Pots començar donant exemples sobre què et provoca a tu benestar o malestar dins d'un grup.
- Debat: reuneix tot el grup per parlar de l'activitat i de com s'han sentit.

- Pots començar preguntant-los:
 - Com t'has sentit quan eres part del cercle?
 - Com t'has sentit quan eres un/a "foraster/a"?
 - Com s'ha sentit qui ha aconseguit entrar en el cercle, comparats amb qui no ho ha aconseguit?
 - Què han fet els "forasters" per aconseguir entrar en el cercle? Quines estratègies han sigut les més efectives?
 - Algú ha demanat entrar-hi? Ha funcionat?
 - Quines estratègies han usat els integrants del cercle per a evitar que hi entraren els "forasters"?
 - En quin punt s'han rendit els "forasters"?
 - Aquesta activitat ha sorprès algú per la manera d'actuar? Què ens ha ensenyat del nostre comportament?
 - Hi ha situacions quotidianes en què vols ser part d'un grup, però és difícil o fins i tot impossible? Què fas davant d'aquestes situacions?
 - Hi ha situacions quotidianes en què et sents atrapat sent part d'un grup? Què fas davant d'aquestes situacions?
 - Hi ha situacions quotidianes en què et sents part d'un grup que exclou d'altres? Què fas davant d'aquestes situacions?

Variant

La idea de fons és que respectar els altres és més fàcil quan ens sentim respectats/ades i quan es respecten les nostres necessitats, temors, defectes i limitacions. Una variant podria ser designar dos "forasters": l'un/a es col·loca fora del cercle i intenta entrar-hi, i l'altre està dins del cercle i intenta escapar del cercle...

Fonts

Consell d'Europa – Pack Educatiu. *Todos iguales, todos diferentes. Direcció de Joventut i Esports, Consell d'Europa, 3a edició, 2016. pàg. 88-90.* <https://www.coe.int/es/web/compass/45>

Centre d'Information et de Documentation pour Jeunes (CIDJ Belgique). *Mes tissages de vie. Une réflexion sur les identités jeunes. Dossier pédagogique. Brussel-les, 2005.*

www.bounce-resilience-tools.eu creat per SPF Intérieur en col·laboració amb l'ASBL Arktos.

Per a més informació, dirigeix-te a: bounce-support@ibz.fgov.be.

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

Objectius

Aquesta activitat té com a objectiu:

- Analitzar els punts de vista que es poden adoptar davant d'una situació (objectiu/subjectiu).
- Comprendre el punt de vista d'un grup respecte d'un individu que hi han fet fora.
- Trobar solucions per a lluitar contra els mecanismes d'exclusió, a través d'una simulació.

Destinatari

De 12 a 18 anys.

Grandària del grup

De 15 a 20 participants.

Materials

- Les 3 imatges que formen part d'un mateix dibuix (v. suports a l'activitat 1, 2 i 3).
- La imatge sencera reconstruïda (v. suport a l'activitat 4).
- Fulls grans i retoladors on apuntar les paraules clau.
- Una còpia, per a cada participant, de la taula amb les paraules clau (v. suport a l'activitat 5) i un esquema per a l'esquetx que es representarà (v. suports a l'activitat 6 i 7).

Temps

1 hora i mitja.

Part 1**Preparació**

Divideix el grup en tres. Utilitza el material de suport: el grup 1 rebrà la imatge del xiquet ajupit, el grup 2 rebrà la imatge dels tres joves i el grup 3 rebrà la imatge de la persona que està dempeus.

Animació

- Cada participant anota en un full 5 paraules clau que millor s'ajusten a la imatge, que permeten resumir-la o explicar-la.
- Demana'ls que escriguen una frase que podrien dirigir a la persona o persones retratades, tenint en compte que no les coneixen.
- Reuneix el grup i recopileu en la taula les paraules clau per a cada imatge, tant és que siguin positives, negatives o neutres.
- Interpreta les observacions que facen. Es tracta de veure com un dibuix pot suggerir o no un tipus d'interpretació, un punt de vista. Per exemple:
 - *Les paraules clau s'utilitzen d'igual manera per a les tres imatges?*
 - *Si hi ha un desequilibri, com s'explica?*

Part 2**Preparació**

- Fes grups de 5 persones.
- Distribueix la imatge reconstruïda (v. els suports a l'activitat) i l'esquema per a l'esquetx que es representarà.
- Cada grup de 5 observa el dibuix i completa el suport a l'activitat.
- Tot seguit, els grups preparen un esquetx de 5 minuts, on tothom tindrà un paper (atenció: 5 minuts és més temps del que sembla).

- Els grups han de mostrar què han entès del dibuix i com es podria canviar la situació.
- Per a l'esquetx, tindran llibertat per a muntar l'escena que vulguen ajudant-se dels suports a l'activitat.

Animació

- Fes que cada grup interprete el seu esquetx (5 minuts multiplicats pel nombre de grups).
- Pren-te un temps per a avaluar les interpretacions i les reaccions aportades per cada grup:
 - *Inicia un debat que gire al voltant de la interpretació del dibuix, que eventualment pot portar a compartir experiències: com reaccionem quan presenciem o vivim una situació semblant.*
 - *Hi ha múltiples interpretacions del dibuix: és el grup qui, posicionant-se contra algú, deixa eixir una sèrie de frustracions; és el xic qui, per por dels altres, és assetjat i es tanca en si mateix... Hi ha moltes lectures més.*

Variants

Utilitzar tècniques de pluja d'idees ajudarà a donar suport a aquesta activitat:

- Demana'ls que facen un resum de la situació presentada en el dibuix amb un mot o un concepte, per exemple: boc expiatori, venjança, fantasia, joc, imaginació, injustícia, aneguet lleig, tímida, protecció...
- També pots centrar-te en la quimera, l'ombra fantasmagòrica, del dibuix i preguntar-los, per exemple, quants personatges hi ha a l'escena. Probablement, respondran que 5, així que valdrà la pena dirigir la seua atenció cap al fet que hi ha 6 o més personatges (comptant la quimera).
- Mitjançant aquest debat, es podrien revelar un o més personatges sorgits de la imaginació del grup o del xic ajupit.

Preguntes per al debat

- Aquesta situació et recorda algun fet o fets històrics?
- Coneixes algun text de ficció que relate aquest tipus de situació?
- Crea una història al voltant del tema del dibuix. És un narrador intern ("Jo...") qui conta la història en passat. Pot haver viscut aqueixa situació o haver-ne sigut testimoni o...

Aquest treball individual pot permetre exterioritzar emocions associades a l'activitat.

Font

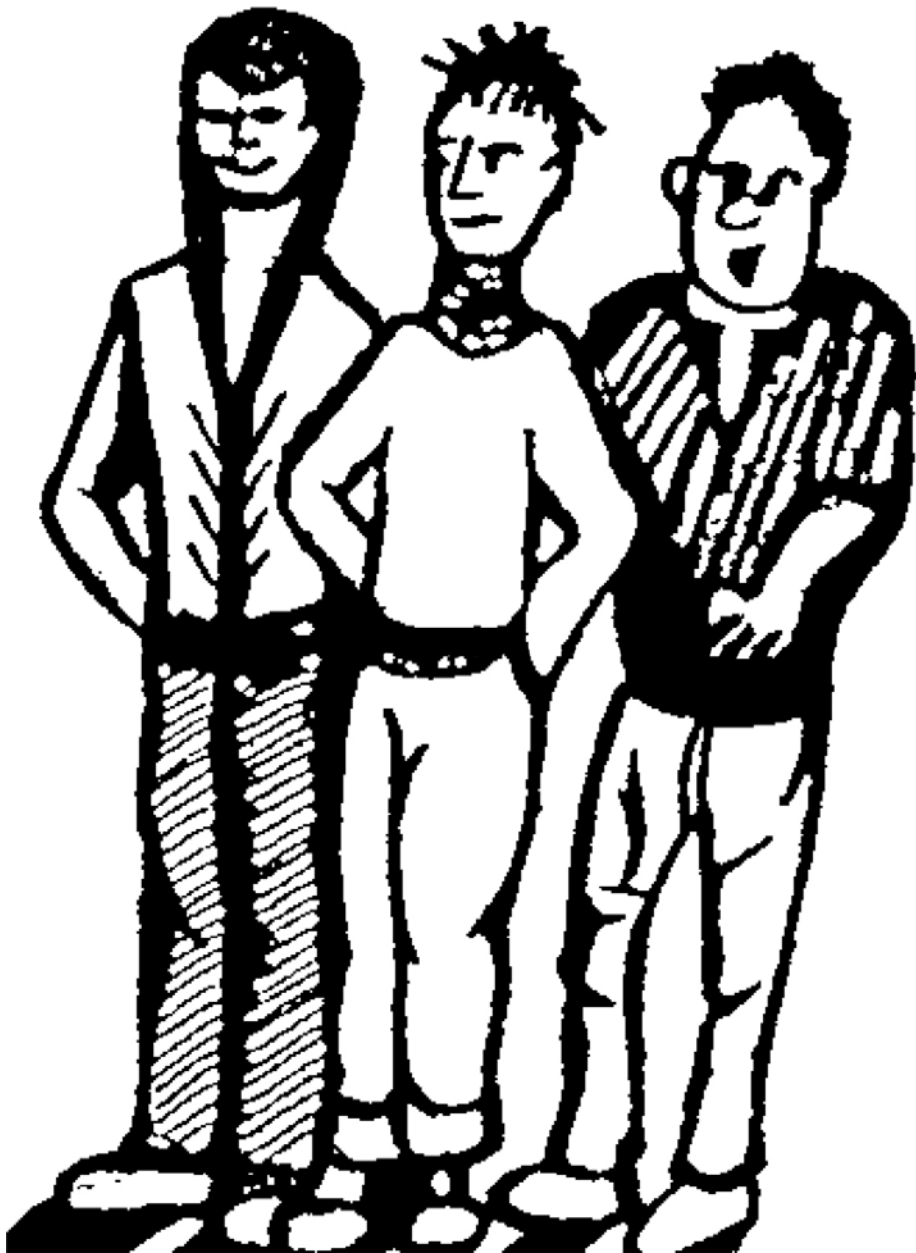
Centre d'information et de documentation pour jeunes (CIDJ Belgique). Racismes et discriminations. Fiches pédagogiques. Brussel-les, 2006. www.cidj.be/wp-content/uploads/2014/01/animations.pdf.

Suport a l'activitat 1: **Imatge 1**

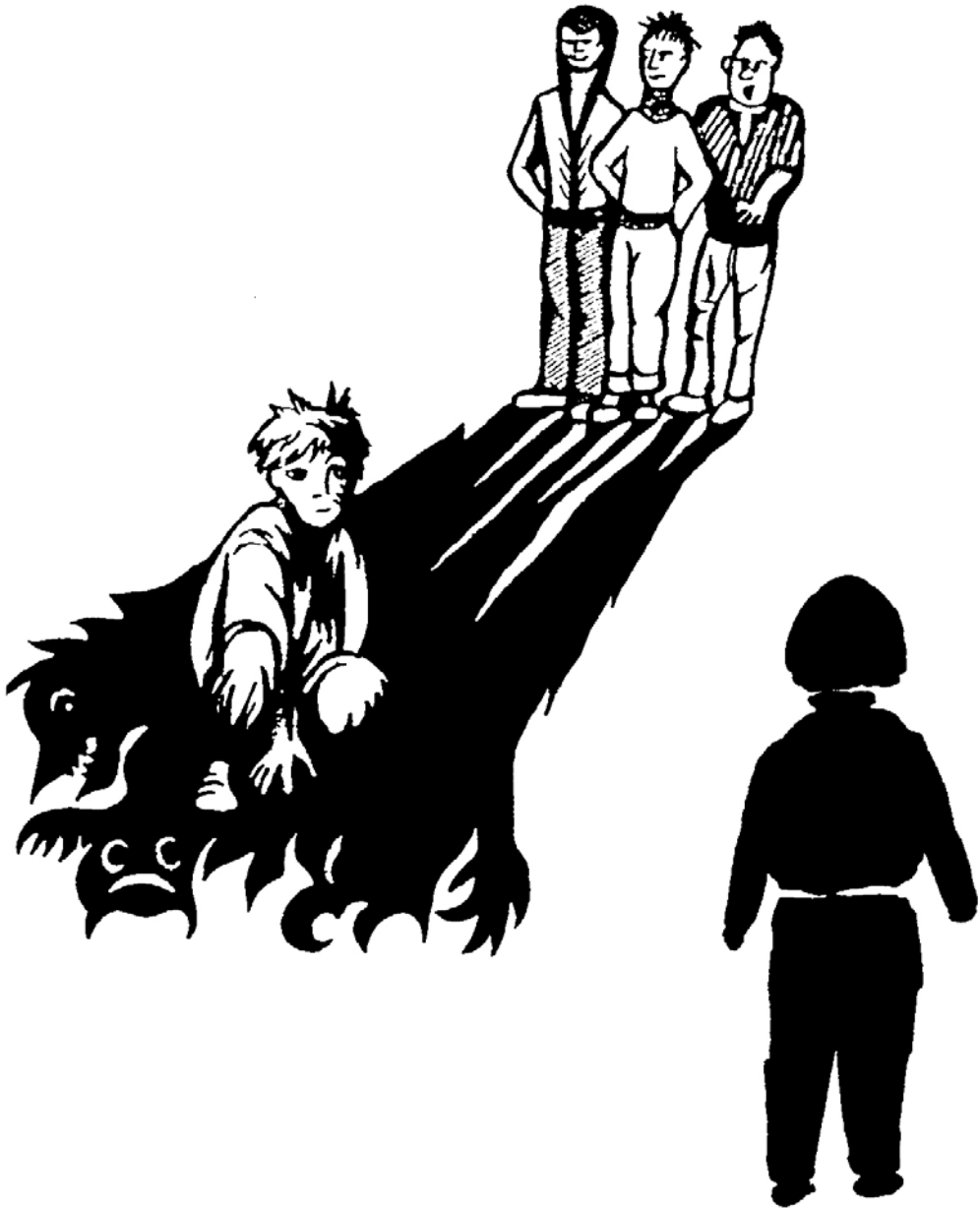
Suport a l'activitat 1: **Imatge 2**

Suport a l'activitat 1: **Imatge 3**

Suport a l'activitat 4: **La imatge reconstruïda**

Suport a l'activitat 5: **Taula de paraules clau**

1. Col·loca, en la taula següent, les paraules clau sorgides del debat i organitza-les segons siguin neutres, positives o negatives.

Paraules clau	Imatge 1	Imatge 2	Imatge 3
Neutres			
Positives			
Negatives			

2. En la posada en comú, afgeix a la taula les paraules clau de tot el grup.

Observacions:

Suport a l'activitat 6: **Esquema per a l'esquetx**

Aquestes preguntes haurien d'ajudar-te a repartir els papers per a l'esquetx i construir l'escena.

- Qui farà dels 3 joves?
- Qui farà del xic ajupit?
- Qui farà de la cinquena persona?
- Per què el xic ajupit està en aqueixa situació?
- Què li diuen els altres tres?
- Com reacciona el xic?
- Qui és la persona que està dempeus?
- Aqueixa persona reacciona a la situació? Si és que sí, de quina manera ho fa?
- Com reacciona cada personatge a aqueixa intervenció o no intervenció?

Suport a l'activitat 7: **Esquema per a l'anàlisi**

- Quants personatges hi ha en l'escena del dibuix? Esmenta'ls.

- Si presenciaries una escena així, com reaccionaries?

- Segons tu, quina paraula descriuria millor la situació que presenta el dibuix?

2.3.4.

CONFLICTES CULTURALS O ECONÒMICS I

Objectius

Aquesta activitat té com a objectiu prendre consciència que les diferències culturals no són necessàriament font de conflicte, sinó més aviat la precarietat econòmica i social que afecta certs estrats de la població.

Destinataris

De 15 a 18 anys.

Grandària del grup

De 15 a 25 participants.

Materials

- Una còpia dels textos per a cada participant (v. suports a l'activitat 1 i 2); si és possible, fes-los-els llegir una vegada, abans de l'animació. Pots triar moviments socials específics del teu país.

Temps

Uns 50 minuts.

Preparació

- Reparteix el text de suport a l'activitat 2 (per endavant, si és possible) i fes-los-els llegir com a preparació de l'activitat.
- Presenta el llibre *Ni putes, ni Soumises* ('Ni putes, ni submises'), de Fadela Amara [traduït a l'espanyol per Magalí Martínez Soliman amb el títol de *Ni putas, ni sumisas*, Ediciones Cátedra, Feminismos, Madrid 2004], amb l'ajut del text de suport a l'activitat 1, i explica també el perquè del títol.

Animació

Llegeix o fes llegir en veu alta el text de suport a l'activitat 2 i analitza'l amb el grup amb l'ajut de la plantilla següent:

- Què significa "crisi social i política"?
- Què ens conta aquest text sobre com s'ha desenvolupat la vida als suburbis de les grans ciutats els últims anys?
- Aquest text es refereix especialment a la situació a França, que possiblement és diferent al nostre país. Ets capaç d'establir connexions entre aquestes situacions? O hi ha diferències clau?
- En vista d'aquest text, diries que les diferències culturals són una font de conflicte? Quins elements cal prendre absolutament en consideració quan intentem comprendre els conflictes i els replegaments identitaris, l'aïllament?

Font

Centre d'information et de documentation pour jeunes (CIDJ Belgique). *Racismes et discriminations. Fiches pédagogiques*. Brussel-les, 2006. www.cidj.be/wp-content/uploads/2014/01/animations.pdf.

Text de suport a l'activitat 1: **presentació de *Ni Putes, ni Soumises* ('Ni putes, ni submises')** de Fadela Amara

La marxa

"*Ni Putes, ni Soumises*" va ser l'eslògan, voluntàriament provocador, amb què un grapat de xiques de barriades obreres va llançar un manifest en què denunciaven el masclisme i la violència masculina i que va desembocar en la "Marxa de dones contra els guetos i per la igualtat", la qual va tenir lloc de l'1 de febrer al 8 de març de 2003 a França. El detonant va ser l'assassinat de Sohane, una jove de 18 anys que va ser cremada viva en un soterrani de la barriada obrera *cité* Balzac, a Vitry-Sur-Seine, víctima del seu desig de ser lliure. Perquè això no s'amagàs de cap manera, durant cinc setmanes, al llarg de 23 etapes, cinc xiques i dos xics van alertar l'opinió pública i les autoritats sobre les condicions de vida de les xiquetes i de les dones víctimes de la llei urbana. Després d'una audiència amb el primer ministre francès, la marxa va acabar a París amb una manifestació que va reunir més de 30.000 persones, en el Dia Internacional de les Dones. Una manera d'alliberar la paraula i de trencar la llei del silenci, perquè cap persona no pogués dir: «No ho sabíem!».

El moviment

«Després de la interpel·lació va arribar l'hora de la construcció... i de la creació del moviment "Ni putes, ni submises", presidit per Fadela Amara. Reclamat per dones joves i adultes en situacions de ruptura familiar, l'estructura se sosté gràcies a advocats i psicòlegs voluntaris que poden intervenir en cas d'urgència. A més a més, gràcies al suport popular concretat sobretot en una adhesió massiva a una petició nacional (65.000 signatures), el moviment "Ni putes, ni submises" compta amb 60 comitès locals a fi de respondre al més aviat possible a les necessitats sobre el terreny. Fervents defensors de la mixitat social i el mestissatge, cada comitè té com a missió difondre els valors de la laïcitat». (Extracte del llibre)

El llibre

«Publicat el setembre de 2003, aquest llibre es correspon amb el desig del moviment "Ni putes, ni submises" de trencar la llei del silenci i de continuar els debats iniciats des de la marxa de les dones. A través d'aquest relat, les veus de milers de dones joves es fan escoltar i expressen les seues preguntes i la seua revolta. Davant de la constatació de la ruptura dels vincles socials als barris, una de les conseqüències de la qual és el deteriorament de les relacions entre homes i dones. Fadela Amara presenta ací un missatge de ràbia, de lluita i d'esperança, el de veure les joves de les ciutats guanyar la seua llibertat, en una relació pacífica i igualitària amb els joves»

(Text escrit a partir d'informació de la pàgina web www.niputesnisoumises.com)

Text de suport a l'activitat 2: **fragments de “Ni Putes, ni soumises” de Fadela Amara**

«Com més va, més tinc la sensació que els nostres suburbis han entrat en un cicle de descomposició social i política avançada. El fenomen no és nou, però s'ha intensificat amb la crisi econòmica.

Aquesta deriva està directament relacionada amb la pauperització dels barris. Perquè els suburbis van quedar completament al marge de la recuperació de mitjan dels anys 90. Mentre l'atur decreixia i els francesos veien augmentar el seu poder adquisitiu, els habitants dels barris quedaren fora de joc i s'enfonsaren més encara en la pobresa. Els que aconseguïen sortir-se'n s'apressaven a traslladar-se. Es tractava sovint de famílies franceses que van ser reemplaçades per successives onades d'immigració, de primer de magribins, i més tard, aquests darrers anys, de turcs i d'africans. En lloc de reaccionar, els poders públics van continuar la seua política de segregació social, cosa que va agreujar la relegació dels immigrants i va accentuar la pobresa d'aquests barris. Tant els alcaldes com les oficines d'habitatge públic (HLM) van renunciar a dur a terme una veritable mixitat social als suburbis, a impulsar-la en particular en les vivendes socials. Amb totes les conseqüències que això pot tenir! Segregació, relegació, pobresa, degradació, marxa dels més afavorits... el cercle viciós podia continuar funcionant.

La impressió de tancament va augmentar amb el retrocés de l'educació pública. Mentre el sector voluntari estava en crisi, els poders públics van dur a terme una política sistemàtica de reducció del nombre d'educadors als barris. La diferència amb la meua època és sorprenent. Vaig nàixer en un barri compost per aproximadament un 90% d'immigrants algerians i un 10% de famílies franceses que s'entien molt bé els uns amb els altres. L'educació dels infants era molt estricta i es basava en el respecte als adults. A les nostres barriades també hi havia infraestructures públiques, educació popular, mecenatge associatiu; els joves de la meua generació hi tenien accés i estaven atesos. Els educadors que treballaven al carrer també hi estaven físicament molt presents; feien una tasca real, visitaven les famílies. I més tard, després de l'elecció de François Mitterrand el 1981, van veure la llum un munt d'associacions creades pels mateixos immigrants. Aquest apogeu va fer una contribució extraordinària al moviment associatiu. Va permetre desenvolupar activitats culturals a les barriades i ajudar a enfortir la cohesió social, en facilitar la integració en la República francesa.

Però, a poc a poc, l'Estat va reduir el nombre d'educadors, va suprimir el servei públic en determinades barriades, es va retirar dels barris. Quant a les associacions, de llavors ençà van haver de superar una veritable cursa d'obstacles per a obtenir finançament, perquè els expedients s'havien fet extremadament complexos i els terminis de pagament eren molt llargs. Així, de sobte, moltes associacions de veïns van tirar la tovallola per falta de suport real. Els activistes i els habitants dels barris, en veure que la situació anava deteriorant-se, van alertar els poders públics, tant locals com estatals; els quals, tanmateix, no es dotaren de mitjans humans i financers per a contrarestar aquesta deterioració. Tenien, nogensmenys, l'oportunitat de posar fi a les pràctiques discriminatòries en l'àmbit de l'habitatge i de reimpulsar la mixitat a les barriades, i també de començar una política de creació de llocs de treball d'educadors per a recrear el teixit social. Malgrat algunes mesures preses en el marc de la política municipal, que no tingueren gaire efecte en la vida dels habitants de les barriades, els polítics no havien calibrat l'envergadura del problema o ho havien fet molt malament. Feia un quant temps que algunes organitzacions i associacions reclamaven un “Pla Marshall” per als barris, a fi que les coses canviassen realment per als habitants i que es resolgués definitivament el que hom anomenà eufemísticament en aquell moment “el malestar dels suburbis”. Però aquests senyals d'alarma o no van ser escoltats o s'escoltaren molt poc».

CONFLICTES CULTURALS O ECONÒMICS II

Objectius

Aquesta activitat aspira a fer prendre consciència que l'origen dels conflictes està més aviat relacionat amb la situació econòmica i social de certs grups de la població, que amb les diferències culturals.

Destinataris

De 15 a 18 anys.

Grandària del grup

De 15 a 25 participants.

Materials

- Fotocòpies del text de suport a l'activitat, per a cada participant; per tal de llegir-lo, si és possible, abans de l'animació.
- Fotocòpies d'alguna notícia d'un periòdic actual, relacionada amb conflictes socials, econòmics o culturals.

Temps

De 50 a 60 minuts.

Animació

Part 1

- Reparteix al grup una còpia de la notícia del periòdic (la qual introduirà l'objectiu de l'activitat). Fes-los-la llegir amb deteniment.
- Dialogueu sobre la interpretació dels fets relatats en la notícia i, eventualment, sobre altres fets diversos que hagen viscut o experimentat.

Part 2

- Reparteix a cada participant una còpia de fragments del llibre "Ni putes ni soumises" i fes-los-els llegir atentament (pots fer servir el text de suport a la unitat anterior i/o els textos de suport a l'activitat que hi ha a continuació).
- Llegeix o fes llegir en veu alta el text de suport.
- Obri un diàleg sobre com han reaccionat davant dels fragments llegits; pots fer servir com a guia les preguntes següents:
 - *Quina ha sigut l'evolució en els últims anys?*
 - *Quin moviment específic va marcar la dècada dels 90?*
 - *En vista d'aquestes pàgines, podem dir que les diferències culturals són una font de conflicte? Quins elements cal prendre absolutament en consideració quan intentem comprendre els conflictes i els reptaments identitaris, l'aïllament?*
 - *Analitza els canvis en els punts de vista entre la part 1 i la part 2 d'aquesta activitat.*

Font

Centre d'information et de documentation pour jeunes (CIDJ Belgique). Racismes et discriminations. Fiches pédagogiques. Brussel-les, 2006. www.cidj.be/wp-content/uploads/2014/01/animations.pdf.

Text de suport a l'activitat: **fragments del llibre “Ni Putes, ni Soumises”, de Fadela Amara**

«A França se sent parlar molt sovint de l'islam des caves (l'islam de les caves, dels soterranis; podríem traduir). Cal entendre que aquesta expressió, que en l'actualitat designa l'islam a l'ombra, l'islam de l'obscurantisme, originàriament es referia a l'islam de la indiferència, l'islam de l'oblit, que s'ha fingit ignorar i que encara ara tempteja per trobar el seu lloc dins de la República. Tanmateix, la mesquita de París, aqueixa bella construcció arquitectònica, construïda el 1928, prova que quan hi ha voluntat i és compartida per tots els actors, es pot avançar en la bona direcció. Va ser precisament en el transcurs d'una conversa amb el sr. Dalil Boubakeur, l'imam de la mesquita de París, qui em va rebre després de la Marxa, que vaig descobrir la magnificència d'aqueixos llocs. Com a tots els visitants, aquella atmosfera plena de serenitat em va sorprendre. El senyor Dalil Boubakeur ens va assegurar el seu total suport i ens va animar a perseverar en la lluita que portàvem a terme.

L'emergència d'un nou islam, polític. Al principi, mancats de mitjans i de llocs de culte, els immigrants de primera generació van habilitar llocs d'oració allà on podien. Sovint eren locals abandonats o bé soterranis que les oficines HLM [encarregades d'intervencions en matèria d'accés a l'habitatge] posaven a la seua disposició. De vegades, com ara en el cas de la mesquita de Clarmont-Ferrand, era l'Església catòlica qui cedia un local a la comunitat musulmana. Al meu parer, és una via que s'hauria hagut de fomentar, encara que només fos per a afavorir el diàleg entre les religions. Aquestes sales d'oració freqüentades pels nostres pares eren també, sovint, espais de socialització. En efecte, després del prec, la gent conversava i no era estrany que en aquells moments, per exemple, es plantejaren col·lectivament solucions als problemes que tenia una determinada família. En aquella època prevalia la solidaritat, i la primera preocupació de la majoria del conjunt dels pares, als nostres barris, era el rendiment acadèmic de llurs infants. L'ensenyament era per als nostres pares una prioritat i recorde que, quan un de nosaltres obtenia un diploma, tot el barri ho celebrava i n'estava orgullós. La senyora Dufraisse, que vivia al barri des que es va fundar, s'hi presentava sempre amb les seues famoses pastilles de xocolata, que distribuïa com si foren premis. I quan una o un “dels grans” aconseguia cursar estudis universitaris, era com una victòria de la qual nosaltres, els petits, ens podíem apropiat. En aquells temps, matricular-se en la facultat era una cosa molt cobejada, però, amb tot, reservada a una determinada elit, i teníem una verdadera alegria quan algú del barri s'obria camí. Recorde com d'orgullós i feliç n'estava un pare sobrenomenat “Braç trencat” –un obrer de la construcció que havia tingut un accident en una obra– que la seua filla Yasmina hagués tret el batxillerat i prosseguís els seus estudis, els quals l'acabarien portant als Estats Units. Actualment, aquella jove fa una brillant carrera en una gran empresa francesa. Son pare, com molts d'altres, es va sacrificar molt per a poder oferir un futur millor als seus fills.

En aquell ambient vaig estar immersa fins a les acaballes dels anys 80, quan els nostres suburbis van començar a decaure i l'atur es va convertir en el destí més compartit. A poc a poc, tots els punts de referència, tots els murs de contenció van començar a rebentar. I llavors, en aquell buit social, l'obscurantisme va clavar les seues arrels. Així, als anys 90, vam veure aparèixer un corrent islàmic integrista, que es va desenvolupar seguint les petjades dels Germans Musulmans, amb unes interpretacions molt errònies de l'Alcorà i, com per casualitat, unes lectures molt inexactes de l'estatus de les dones en els textos sagrats. A França, en particular, aquells predicadors retrògrads que hom anomena “imams de les caves” van desenvolupar una lectura política, molt masculista, de confinament de l'individu. Per comprendre com l'islam de les caves va poder difondre's i exercir semblant influència als barris s'ha de tenir present que, en el moment en què va emergir, molts joves de les barriades obreres estaven completament desesperats, enfrontats al fracàs escolar, a l'atur, a discriminacions. Tots portaven l'estigma de ser de suburbi i tenien la impressió que no se'n desferien mai. En la seua recerca de senyals identitaris, una de les poquíssimes respostes que obtingueren va ser aqueix islam radical. Al principi, tothom es va alleujar que haguessen trobat un marc, unes referències que trencaven amb la sacralització dels diners i 'espavilar-se'.

L'islam havia esdevingut una nova moral reguladora que evitava que aquells joves desocupats caiguessen en la delinqüència. Així, molt sobtadament, entre 1990 i 1995, aquests imams radicals es van convertir en una referència en determinades barriades. Els poders locals, els càrrecs electes de les col·lectivitats territorials i, en particular, els alcaldes de totes les tendències polítiques els van reconèixer i els van plaçar com a interlocutors privilegiats. Allò va ser terrible per als activistes de la meua generació, que refusaven que la religió s'ocupàs dels afers públics. Sabíem el perill que això podia comportar de manera general, però en particular per a l'estatus de les joves. Cosa que d'altra banda s'aplica a tots els extremistes religiosos, tant fa que siguin catòlics o jueus. De sobte, els qui sempre havíem militat i lluitat per la llibertat dels individus, fos quin fos el seu sexe, amb un discurs universalista, vam quedar relegats de la vida de la barriada. Per als polítics, ja no érem les referències, els interlocutors potencials, sinó uns empenyadors que es barallaven contra la influència dels imams. D'aleshores ençà, quan hi havia un problema en una barriada, per a solucionar-lo ja no acudien a l'educador o a l'animador de barri, o als activistes de les associacions laiques, sinó a l'imam de la cantonada.

Els poders públics van començar a tractar directament amb els religiosos o amb els joves de llur esfera d'influència: havien esdevingut els nous líders d'opinió, amb els quals hom podia dialogar, discutir. L'imam es va convertir en el nou regulador social. Reconeguda a l'exterior, la seua autoritat es va reforçar a les barriades. Els pares pensaven que estava bé que els joves anaren a resar en lloc de vagarejar o anar a clavar-se en embolics. Però el que aquests religiosos professaven no tenia res a veure amb l'islam pacífic dels nostres pares, una religió tolerant. En algunes famílies, la influència nefasta de l'islam de les caves va fer rebentar el nucli familiar. Van esclatar disputes entre els pares –que no comprenien aquella pràctica radical i perillosa– i els fills –que reprotxaven a llurs pares la seua “ignorància” (i també el seu analfabetisme i el seu coneixement massa poc rigorós, segons ells, de l'Alcorà).

Fundant-se en factors com la desocupació, la guetització de les barriades, el plegament comunitari i les seues derives racistes i antisemites, les discriminacions, el sentiment d'injustícia. ..., l'islam de les caves i la seua intolerant propaganda religiosa van donar als xics un marc teòric i eines per a oprimir les xiques. Aquelles que no entraven en el motlle eren titllades de “descregudes” o de “males dones”: els termes no es prenién per atzar, sinó més aviat per imposició del discurs religiós. La seua influència és molt més important del que es creu.

A partir del moment en què aquests imams s'instal·len en un bon nombre de barriades, veiem com un cert nombre de xics adopten comportaments radicals envers les xiques, sobretot volent fer-les romandre a casa. I comencem a perdre la batalla de la mixitat. La minoria activa que es desenvolupa al voltant de l'islam de les caves s'organitza. Té les seues empremtes, els seus intermediaris ací i allà, els seus intel·lectuals, les seues agències de comunicació. Res no es deixa a l'atzar. I el pitjor és que troba punts de suport en sentències dels tribunals, com ara el veredict del Consell d'Estat francès en relació amb el vel. O la decisió d'invalidar un acomiadament sota pretext que portar vel no és incompatible amb l'exercici d'un treball. Quan sí que ho és portar bermudes.

Enmig d'aquesta confusió, em pregunte moltes coses. Sobretot perquè aquesta minoria activa no és l'única que vol guanyar per la mà. En l'actualitat assistim a una renovació de l'ordre moral en l'àmbit internacional i el nostre país no n'és l'excepció: ací tenim els comandos catòlics integristes que impedeixen la interrupció voluntària de l'embaràs, allà tenim les associacions culturals jueves o musulmanes que reclamen l'habilitació d'horaris especials a les piscines, i ja pare. Pertot arreu s'està posant a prova la capacitat de resistència de la República francesa.»

2.3.6.

ELS QUATRE QUADRANTS**Objectius**

L'objectiu d'aquesta activitat és:

- Permetre viure i entendre el caràcter universal dels prejudicis i de la discriminació.
- Expressar i compartir informació i experiències sobre prejudicis.
- Analitzar la capacitat de reacció de cada persona davant situacions discriminants.
- Aprendre a reaccionar davant comportaments discriminatoris.

Destinataris

A partir dels 15 anys.

Grandària del grup

Com a màxim, 50 participants.

Materials

- Un rellotge.
- Fotocòpies del suport a l'activitat 1 per a cada parella.
- Fotocòpies per a cada participant del suport a l'activitat 2, "Els quatre quadrants".

Temps

De 30 a 60 minuts.

Habilitats/coneixements que ha de tenir la persona facilitadora

Dominar els conceptes d'estereotips i prejudicis. Tenir nocions de comunicació, en particular sobre el principi d'escolta activa.

Preparació

- Demana a les persones participants que busquen un/a company/a; si és possible, que les parelles siguin mixtes: xic/xica, més jove/més gran, de diferents orígens...
- Distribueix les preguntes del suport a l'activitat 1.
- Explica'ls que han de plantejar sèries de 4 qüestions (suport a l'activitat 1) –cada vegada, una–, i intercanviar-se les respostes.

Animació**Part 1**

- Explica que, mentre una persona respon a la qüestió, l'altra escolta silenciosament, sense fer cap reacció no verbal, sense cap interrupció ni comentari (escolta activa).
- Recorda que per a millorar la comprensió intercultural i la comunicació és crucial aprendre a escoltar les experiències dels altres, els seus sentiments i idees, més que pensar en el que volem dir a continuació.
- Permet que cada parella decidisca qui comença a parlar. La persona que parla disposa de 2 minuts per a cada qüestió, i després els rols es canvien.

Part 2

- Distribueix el suport a l'activitat 2: "Els quatre quadrants".
- Formula les qüestions de la llista següent i convida'ls a recordar tals situacions. Digues que escriguen les respostes en un dels quadrats (en forma de paraules clau o frases curtes).

- *Quan t'han ferit les paraules o les accions d'algú?*
- *Quan has dit o fet quelcom que desitjaries no haver dit o fet?*
- *Quan has intervingut davant l'expressió d'un prejudici?*
- *Quan no has intervingut davant l'expressió d'un prejudici?*
- Així que hagen escrit les seues respostes, convida'ls a debatre en grups xicotets o en parelles una de les respostes, la que trien. Recorda'ls les regles de l'escolta activa: quan algú parla, la resta ha d'estar en complet silenci i escoltar.
- Dóna a cadascú 3 minuts per a debatre sobre la resposta que ha triat. Quan tothom haja tingut l'oportunitat de parlar, torna a reunir el grup i pregunta'ls:
 - *Has pogut escoltar sense parlar? Com t'has sentit mentre escoltaves/t'escoltaven?*
 - *T'ha sorprès el que has recordat i/o compartit?*
 - *Algunes preguntes eren més difícils que unes altres. Com t'has sentit debatent sobre temes com la discriminació i els prejudicis?*

Consells

L'eficàcia d'aquesta activitat depén de l'espontaneïtat i de l'honestetat de les persones participants. Aprenem de nosaltres, dels altres, i aprenem a aprendre: per aconseguir-ho, cal que els membres del grup se senten prou "en seguretat".

Font

© 2011 Anti-Defamation League, www.adl.org/education Tots els drets reservats. Reproduït amb permís de l'editor.

Suport a l'activitat 1

Les qüestions són les següents:

- Conta a la teua parella una situació en què algú et va ferir en expressar un prejudici.
- Conta a la teua parella una situació en què intervingueres davant l'expressió d'un prejudici a una altra persona o grup.
- Conta a la teua parella una situació en què expressares un prejudici que laments.
- Conta a la teua parella una situació en què no intervingueres davant l'expressió d'un prejudici a una altra persona o grup.

Suport a l'activitat 2: **"Els quatre quadrants". Qüestions**

<p>VÍCTIMA</p> <p>Una situació en què les paraules o les accions d'algú et feriren a causa d'un prejudici</p>	<p>AGRESSOR/A</p> <p>Una situació en què expressares un prejudici que lamentes</p>
<p>PROTAGONISTA</p> <p>Una situació en què intervingueres per combatre un prejudici</p>	<p>TESTIMONI</p> <p>Una situació en què no reaccionares davant l'expressió d'un prejudici</p>

2.4. Interculturalitat

Comprendre qui sóc, que l'altre pot ser diferent de mi -sobretot culturalment- i en principi acceptar-ho és una cosa...
Viure i considerar la convivència de diferents cultures amb els malentesos i les dificultats que això implica n'és una altra!
L'única eixida és mirar positivament aqueixes dificultats i creure que, com a alternativa a la lluita, hi ha l'aliança -no necessàriament amb barreja- en pro de l'enriquiment recíproc i, després, l'acceptació.

Les activitats següents volen motivar un intercanvi dinàmic entre joves, per a sensibilitzar sobre com la mescla de diferents cultures pot contribuir a la societat. Permetran entendre algunes de les dificultats a les quals s'enfronta la diversitat i parlar sobre possibles solucions.

2.4.1.

MESTISSATGE**Objectius**

L'objectiu d'aquesta activitat és ajudar a:

- Reparar en els senyals de multiculturalitat i mirar des d'una altra perspectiva el nostre entorn social.
- Identificar les influències d'altres cultures en la nostra societat, i les seues aportacions.
- Avaluar positivament aquestes influències.

Destinataris

De 12 a 18 anys.

Grandària del grup

De 16 a 24 participants.

Materials

- Fulls i bolígrafs.
- Opcional: càmera, telèfon mòbil o tauleta per a fer fotografies o gravar àudios.

Temps

Preparació: 30 minuts.

Animació (part 1): 3 hores.

Animació (part 2): 1 h 30 minuts.

Part 1**Preparació**

- Divideix la gent en grups d'almenys 4 persones.
- Explica a cada grup que hauran d'explorar el seu entorn (barri, ciutat) a la recerca d'"empremtes" d'altres orígens i cultures, per a elaborar una llista dels seus descobriments i, si és possible, il·lustrar-los amb objectes, imatges, fotos i enregistraments de vídeo. Si el grup no disposa de recursos suficients, poden senzillament fer una llista del que troben.
- Dóna'ls temps per a pensar on poden trobar les empremtes que han de buscar. Per exemple:
 - Gastronomia: productes i espècies originàries d'altres països que hui en dia s'utilitzen a dojo en les nostres cuines; la presència de restaurants estrangers, etc.
 - Roba i moda: roba i accessoris provinents d'altres països i cultures, calçat i roba importats, etc.
 - Música: escoltar programes en les emissores de ràdio d'FM, assistir a concerts d'artistes d'altres cultures i països, buscar llocs especialitzats en determinats gèneres musicals.
 - Mitjans de comunicació de masses: comparar diferents canals de televisió i els programes internacionals que ofereixen, i el mateix per al cinema.
 - Idioma: paraules d'altres llengües que usem diàriament en la nostra, préstecs i manlleus.
 - Edificis: rastres de l'arquitectura d'altres cultures al nostre voltant.
 - Etc.

Animació

Demana'ls que, en el seu temps lliure, exploren els voltants de diverses parts de la ciutat i que busquen “empremtes” d'altres cultures i orígens, i si pots, acompanya'ls.

Part 2

- Demana als grups que presenten les conclusions de les seues recerques i que facen una breu síntesi de les troballes.
- Ajuda'ls a preparar una exposició per il·lustrar les “empremtes” descobertes. Això els ajudarà a desenvolupar una visió més global sobre el treball efectuat.
- Acaba la presentació amb un debat. Que compartisquen els punts de vista sobre el treball realitzat. Pots ajudar a l'intercanvi amb preguntes com:
 - *T'has endut alguna sorpresa?*
 - *Què significa que estem envoltats d'empremtes d'altres cultures i països?*
 - *Què pensem del fet que el nostre coneixement d'altres cultures i societats s'amplia, tot i que es base en informacions parcials i superficials?*
 - *Què ens aporta aquest coneixement? Com podríem ampliar-lo?*
 - *Hi ha més empremtes provinents d'uns països que d'altres? Per què creus que pot ser*

Consells

És molt important motivar-los perquè compreguen plenament el valor de l'activitat. Per exemple, pots animar-los comparant aquest treball de recerca amb una investigació policíaca o detectivesca, un viatge de descobriment o una aventura. També és molt important subratllar que aquest treball de recerca ha de ser col·lectiu.

Durant el procés de compartir punts de vista, presta especial atenció a elements que puguen conduir a les conclusions següents:

- *Vivim en un món interdependent i els nostres països depenen els uns dels altres. Podem trobar rastres de diferents cultures en totes les societats.*
- *Gràcies a la revolució tecnològica i al progrés en el món de la comunicació, tenim un sens fi d'oportunitats per a l'intercanvi i per a conèixer altra gent.*
- *Les relacions entre les diferents cultures i llurs influències mútues és una font d'enriquiment.*
- *És més fàcil acceptar certes contribucions alienes a la nostra societat –per exemple, menjar i beguda– que d'altres, com ara la filosofia o la religió. També, és més fàcil acceptar influències de determinats països (els Estats Units, per exemple) que d'altres (especialment de països en vies de desenvolupament). Finalment, és més fàcil admetre idees o productes que persones, sobretot si tenen costums o hàbits diferents dels nostres.*

Font

Consell d'Europa – Pack Educatiu. *Todos iguales, todos diferentes. Direcció de Joventut i Esports, Consell d'Europa, 3a edició, 2016.* <https://www.coe.int/es/web/compass/45>

2.4.2.

L'ARBRE DE LA CONVIVÈNCIA**Objectius**

L'objectiu d'aquesta activitat és animar les persones participants a reflexionar i a expressar opinions sobre com vivim junts en societat i com es podria millorar.

Destinatari

Grups de totes les edats.

Grandària del grup

Qualsevol.

Materials

- Petita metafísica de l'arbre (suport a l'activitat 1)
- Suport a l'activitat 2: cartell del "arbre de la convivència" (imants o un tros gran de paper adhesiu per a penjar el cartell en la paret).
- Post-its (3 colors diferents).
- Bolígrafs, retoladors.

Temps

Un mínim de 45 minuts.

Preparació

- Explica la tasca: Heus ací l'"arbre de la convivència". Aquest arbre representa la nostra societat; també pot representar un grup del qual formem part (la teua classe, la teua escola, la teua comunitat o un moviment). També, pot representar-nos a cadascun/a de nosaltres, com a persones. Però, com que el nostre tema és la convivència, veurem l'arbre com una representació de la societat, que sabem constituïda d'individus.
- Una societat, per a existir, ha de tenir, com un arbre:
 - *Arrels, que l'alimenten i que són com els fonaments d'una casa.*
 - *Un tronc, que el manté dret, que li serveix de columna vertebral, que assegura la cohesió de l'arbre, la circulació de saba des de les arrels fins a les branques i les fulles, que fa que visquen.*
 - *Branques, fulles, flors i fruits, que canvien amb les estacions, que estan més o menys exposades al sol i als elements depenent de si estan més amunt o més avall, que assegurin la reproducció i, per tant, el futur de l'arbre, etc.*
- Reparteix post-its de diferents colors: blau (o qualsevol altre color) per a les arrels, marró (o un altre color) per al tronc, verd (o un altre color) per a les branques i el fullatge. Si estàs treballant amb un grup xicotet, es pot escriure directament sobre el cartell.

Animació

- Adapta les preguntes segons siga el grup (alumnes, persones adultes, grup constituït o puntual...). Es tracta que, després d'un temps de reflexió individual, s'expressen sobre les arrels, després sobre el tronc i finalment sobre les branques.
 - *Les arrels: què tinc de particular que em fa viure en harmonia amb les particularitats dels altres? (Exemples per a l'animador/a: cultura d'origen, educació, gustos, història personal –ferides–, talents i febleses...)*

- *El tronc: què és el que fa que el nostre grup (o la nostra societat) estiga unit i visca en harmonia? Com s'uneixen persones dispars amb arrels diferents per a formar una entitat única? Què necessita la societat per a mantenir-se unida? (Exemples per a l'animador/a: lleis, regles, entorn social –construcció d'una escola, església, barri, regió, país, drets humans, valors comuns, etc.).*
- *Les branques: quins beneficis hi ha en el fet que les nostres individualitats estiguen unides pel "tronc"? Quins són els fruits de viure junts? (Exemples per a l'animador/a: expressions artístiques diverses, benestar, pau, alegria de viure junts, manifestar talents, ser útil dins de la societat...).*

Els exemples donats són només indicacions que poden donar peu a més idees. Si les respostes prenen una direcció inesperada, pots explorar-la amb les persones participants.

- Demana que cadascú, per torns, enganxe el seu post-it i expliqui breument què li agradaria dir. Comença amb les arrels, tot seguit passa al tronc, les branques i el fullatge.
- Després obri el debat:
 - *Hi ha alguna pregunta sobre el que s'ha dit o proposat?*
 - *En el nostre grup –la nostra societat–, què està malament? Què posa en perill la convivència? Hi ha res en les arrels o en el tronc que impedisca que les branques puguin créixer i florir?*
 - *Què hi podries canviar, en diferents àmbits (classe, escola, grup d'amistats, barri... i més àmpliament, en la societat)? Tria l'escala d'acció en funció del públic participant.*
- El grup pot triar una o dues accions, o bé cadascú pot enganxar en l'arbre un post-it amb les seues idees sobre com aconseguir una millor convivència.

Suport a l'activitat 1: **Petita metafísica de l'arbre**

L'arbre és, evidentment, l'enllaç entre el cel i la terra, entre allò material i allò espiritual, entre les nostres preocupacions més terrenals i els nostres desitjos d'infinit...

L'arbre és individual, és una entitat ben definida, veiem on comença i on acaba. Tanmateix, està en constant i vital interacció amb el seu entorn: des de les arrels fins a les fulles, alimenta i s'alimenta. Trau aigua i nutrients del sòl; capta la llum i el CO2 per a produir oxigen amb les fulles. És un refugi per als ocells, els insectes pol·linitzen les seues flors, els bolets poden créixer en la base i aquells que l'alimenten, pot produir fruits que ens alimenten... Els animals viuen entre les seues cavitats. Proporciona una ombra refrescant als humans i la resta d'animals, i també a altres plantes que s'han de resguardar d'un sol massa ardent. Les seues fulles descompostes esdevenen matèria orgànica on poden créixer altres plantes. Evita l'erosió de les terres, les inundacions.

L'arbre pot representar la societat, una comunitat que comparteix un espai determinat, com ara un país. Una societat tancada mor. Necessita aportacions externes, les de les persones migrants, per exemple; es nodreix de cultures vingudes de fora, interactua constantment amb la resta del món: comerç, art, cultura, pensament, espiritualitat, tècniques...

Les arrels són la història d'aqueixa comunitat i del seu territori, les guerres que l'han devastada, les lluites que la gent ha portat a terme (pel progrés social, els drets humans...). Són les seues tradicions culturals: les arts, la religió, la gastronomia, el benestar... Són les llengües que s'hi han parlat: una o moltes? Majoritàries o minoritàries? Internacionals o no? Són també la seua geografia, el seu clima...

El tronc és el que manté la societat unida: les institucions, els valors, el sistema de prestacions socials... És sòlid –almenys durant uns quants anys, però pot ser malmés per ganivetades, destraldades (les mesures d'austeritat antisocials, els avanços de partits racistes i elitistes...).

Les branques són els diferents "indrets" on ens podem trobar en la societat, més o menys exposats al sol, al vent, al mal oratge.

*Les fulles són les persones, que vénen del mateix arbre, però no totes de la mateixa branca. L'arbre, una entitat molt visible, no viu en autarquia: interactua amb els seus congèneres. El biòleg Jean-Marie Pelt mostra en el seu llibre *Les dons précieux de la nature* ('Els preciosos dons de la natura') que els arbres s'entreajuden, sobretot quan les condicions climàtiques són difícils, per exemple en una altitud elevada.*

Però, l'arbre no és invulnerable ni immortal. Pot ser rosegat per un paràsit, de la mateixa manera que la nostra societat pot ser rosegada per l'odi, el racisme, etc. Pot ser abatut per un llamp, de la mateixa manera que una ciutat o una regió pot ser destruïda per un terratrèmol, una erupció volcànica o un tsunami. Cal, per tant, que els altres arbres es mostren solidaris per salvar el bosc –la humanitat.

També podem considerar que l'arbre representa una persona. Les arrels són la seua història personal, la cultura i l'entorn social d'on prové, l'herència que ha rebut (cultura, educació, valors...).

El tronc és allò que manté la persona dempeus: la seguretat material i afectiva, el reconeixement social (en el sentit més ampli), els valors que té, etc.

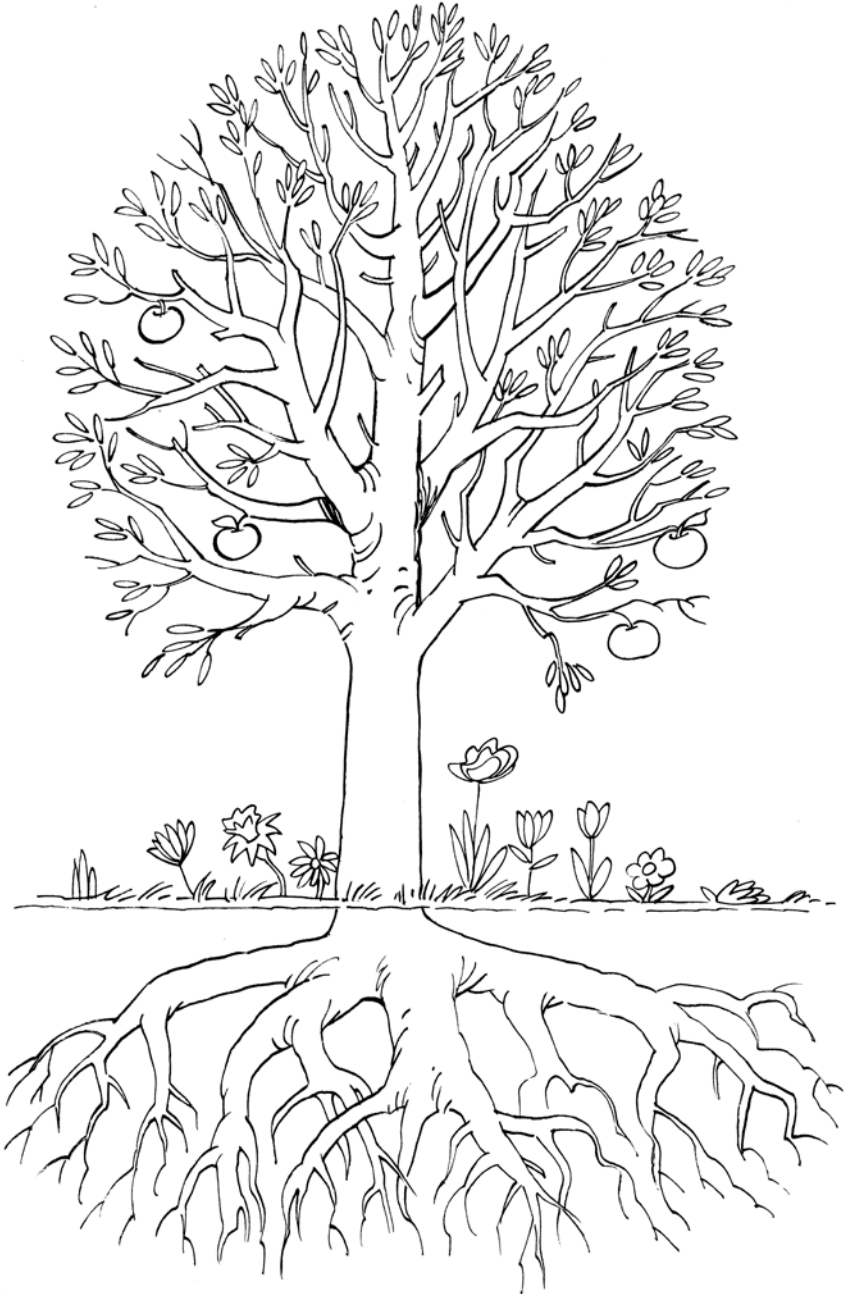
Les branques i el fullatge són la forma en què cadascú porta un fruit, nodrit per les arrels i sostingut pel tronc: el treball, les aficions, la família, la creativitat, les creences, les relacions..., cada persona és única. Única, però en interacció permanent amb els altres arbres, amb la terra de la vida material i amb el cel dels somnis i de l'espiritualitat.

Font

Vivre ensemble-éducation, Brussel·les, https://vivre-ensemble.be/IMG/pdf/animation_l_arbre_du_vivre-ensemble.pdf

Suport a l'activitat 2: **L'arbre de la convivència**

Secció 3

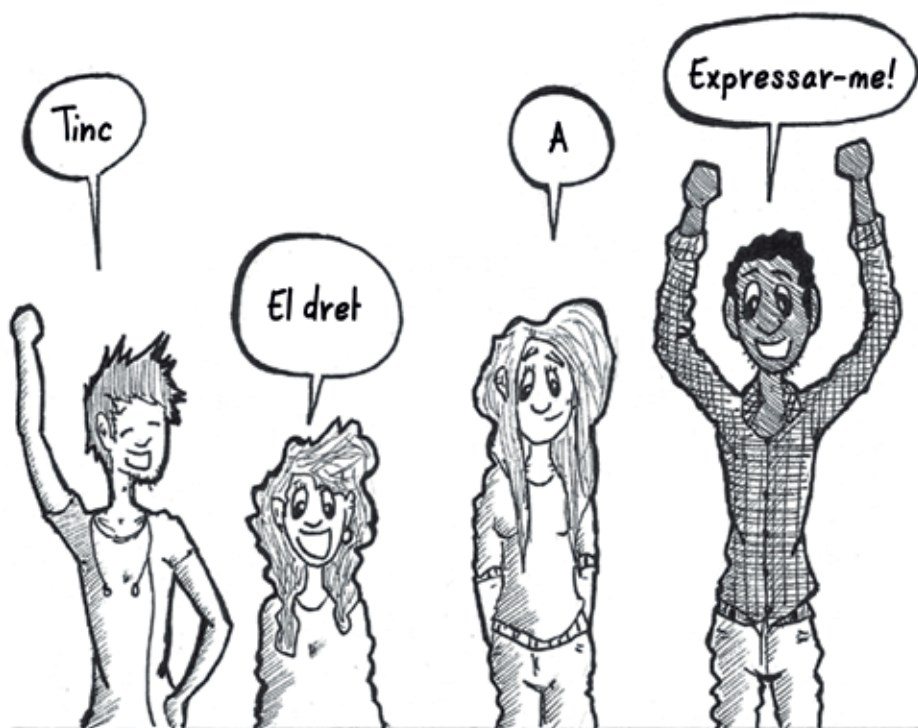
COMUNICACIÓ INTERPERSONAL

Farhad Khosrokhavar, en el seu llibre *Radicalisation* ('Radicalització') publicat per Éditions de la Maison des sciences de l'Homme el 2014, defineix el procés de radicalització com una transformació per la qual un individu o un grup actua d'una forma violenta a fi d'impugnar l'ordre establert. En el context d'una democràcia, el fet d'adherir-se a una ideologia radical no es pot considerar problemàtic, sempre que no anul·le tota possibilitat de relacionar-se amb persones d'opinions diferents. És, doncs, quan es recorre a la violència, quan es fomenta o se li dóna suport, que es considera que s'ha travessat la línia roja.

És aquesta constatació el que ens ha motivat a dedicar una secció d'aquest manual a la comunicació. En efecte, sovint la violència sorgeix quan se'ns neguen les altres vies per a expressar el nostre punt de vista, el nostre malestar, la nostra insatisfacció o la nostra ràbia respecte de la societat tal com se'ns imposa. La llibertat d'expressió és un dret fonamental. Totes les paraules han de poder ser oïdes, fins i tot aquelles que semblen menys legítimes. Quan confrontem les idees podem qüestionar-nos i evolucionar en el nostre pensament. I a la inversa: postulem, així mateix, que el fet de no poder trobar un espai per a expressar-se pot generar una frustració suplementària, potencialment perillosa.

Així doncs, en aquesta secció proposem una sèrie d'activitats que possibiliten crear un marc favorable perquè el jovent prengui la paraula i s'expressi obertament. Aquestes activitats els haurien de permetre expressar-se, compartir els seus sentiments, inquietuds, desacords, etc. Si els/les joves senten que el que estan dient podria no ser respectat o si ens tanquem en el "políticament correcte", llavors ens desviarem de l'objectiu. La persona facilitadora, per tant, s'ha d'assegurar que cadascú pot expressar-se i sentir-se escoltat, i també que respecta la resta de participants.

3.1. Expressar-se (creativitat, emocions, sentiments, necessitats, pensaments, idees...)

Si em puc expressar, és que és un espai obert a allò que sóc.
Si em puc expressar, és que tinc alguna cosa a compartir i puc existir.

Si NO puc expressar-me entre vosaltres; com que l'humà és un ésser comunicant, me n'aniré on senta que existisc, tant és el que expresse i sense que importe qui m'obri aquest espai...

Les activitats següents permetran explorar la importància de l'expressió i de l'escolta –en grup– d'idees, emocions, necessitats...

En societat hem d'aprendre a **gestionar les nostres emocions i ampliar la nostra empatia** perquè tothom tinga el seu lloc i construir un context de respecte mutu.

Segons el DIEC2, l'emoció és una «reacció afectiva, en general intensa, provocada per un factor extern o pel pensament, que es manifesta per una commoció orgànica més o menys visible». L'emoció és energia i, com tota energia, per ser constructiva i útil, ha de ser canalitzada. L'empatia, l'habilitat de posar-se en el lloc de l'altre, pot ajudar-nos a entendre millor les necessitats i les emocions del pròxim. **Tota la subtilesa de l'empatia consisteix a deixar de banda, en la mesura del possible, el propi sistema de valors, creences, judicis..., i començar a descobrir la forma en què l'altre percep el món que l'envolta i com reacciona davant d'una situació que el pertorba.** Comprendre millor l'altre, les seues reaccions, és saber identificar les emocions que sent davant de la situació concreta a la qual s'enfronta, independentment de les emocions que nosaltres sentim.

Els especialistes en comunicació no violenta Jean Philippe Faure i Céline Girardet defineixen l'empatia com «una escolta total, profunda i desinteressada que no busca influir en l'altre ni en la qualitat de l'intercanvi».

Paul Demaret, mediador i coordinador del Centre de Mediació de Luxemburg, valora una escolta empàtica i lliure de judici. Diu que és important anomenar les emocions –ràbia, rebel·lió, tristesa– i donar a la persona en qüestió l'oportunitat d'expressar que sent per identificar les necessitats reals que té. Quan treballem amb joves atrets per la violència, Demaret suggereix adoptar una posició no bel·ligerant, evitar l'enfrontament per permetre que el/la jove, sovint vulnerable i permeable a tot (sentiments d'injustícia, reaccions violentes), pugui expressar-se. Establir una **relació de confiança** demana temps, que cal prendre, i el diàleg ha de ser obert. L'empatia, afegeix, permet a qui treballa en l'àmbit de la joventut (educador/a, treballador/a social, informador/a juvenil...) detectar les paradoxes en el discurs de l'interlocutor/a. La missió del o de la professional consistiria, tot seguit, a reflexionar amb el/la jove sobre aqueixes paradoxes, per tal de **donar nom a les emocions** i centrar-se després en les necessitats reals.

Fer servir **l'escolta empàtica** és essencial per a un/a professional de la joventut, ja que evita la por a no veure quelcom crucial, a sentir-se culpable o sentir-se impotent. Per a Demaret, la relació que el/la professional construeix amb el/la jove és l'eina més important.

Objectius

L'activitat consisteix a fer front a una situació socialment difícil valent-se d'arguments per a defensar la pròpia opinió. Té com a objectiu ajudar les persones participants a:

- Prendre consciència que poden haver-hi diferents opinions sobre un tema.
- Ser conscients del seu comportament en situacions difícils.
- Saber afrontar situacions difícils i reforçar la confiança en si mateix.
- Valdre's d'arguments per a defensar una opinió.

Destinatari

A partir de 15 anys.

Grandària del grup

De 8 a 16 participants.

Materials

- Fulles grans i retoladors (un per equip), material per a marcar dues línies (cordes, guix...)
- Suport a l'activitat

Temps

D'1 h i mitja a 2 hores.

Desenvolupament

- Marca dues línies, amb corda o guix, separades uns dos metres.
- Divideix el grup en dos o quatre equips iguals en nombre. A cada equip li dónes un rol: "a favor" o "en contra" dels videojocs, per exemple. Cada equip busca col·lectivament arguments (almenys un per participant) que confirmen l'opinió que tenen sobre els videojocs. Els anoten en un full gran.
- Cada equip reparteix els arguments entre els seus membres i prepara la manera en què els faran valdre en la 'confrontació' amb l'equip contrincant (postura, forma de parlar, expressió, actitud inflexible o conciliadora, etc.).
- Confrontació: l'equip "a favor" es posa enfront de l'equip "en contra", en dues files, a una banda i a l'altra de les línies marcades al terra. Un/a participant inicia la confrontació fent un pas endavant i donant un argument. Quan ha acabat, recula un pas i un/a participant de l'altre equip li respon fent servir un argument.
- Regles a respectar:
 - Només pot parlar un/a participant cada vegada i fa un pas endavant abans de parlar.
 - La resposta a un argument pot consistir simplement a fer un pas endavant, després que el participant de l'altre equip haja reculat un pas.
 - Quan un/a participant acaba l'argument o reacció, torna al seu lloc.

Avaluació de l'activitat

- Quina és l'actitud eficaç per a defensar una opinió o convèncer una altra persona?
- Qui ha sigut persuasiu/iva o convincent?
- Com de fàcil/difícil és escoltar els arguments dels altres? És difícil deixar parlar els altres abans de poder reaccionar? Com has viscut l'espera?

- En quin dels estils utilitzats arran de la confrontació prefereixes formular els arguments (per exemple, en el tancat o en el conciliador)?
- És fàcil defensar un argument davant d'un grup?
- Quins arguments t'han paregut més convincents? Ha sigut pel contingut o per com s'han presentat?
- Els arguments han influït sobre la teua percepció del tema? Hi ha situacions quotidianes en què la teua opinió sobre un tema està influenciada? Per què una influència pot ser forta?

Conclou l'activitat resumint-ne les idees clau i abordant el principi d'assertivitat (v. el suport a l'activitat).

Consells

- Durant la confrontació, és possible que 2 participants tinguin una discussió que es prolongue massa estona. Pots intervenir-hi i donar la paraula a altres participants. Tothom ha de tenir l'oportunitat de parlar.
- Quan estiguen preparant la confrontació, anima'ls a posar-se realment en la pell d'una persona que té tal opinió.
- Per il·lustrar maneres de conduir bé o malament una argumentació pots utilitzar extractes d'àudio o vídeo d'exemples històrics o contemporanis.

Variants

- En grups que tinguin dificultat per a trobar arguments, durant la presentació de la confrontació pots ajudar-los donant-los-en exemples.
- Si hi ha participants molt reticents a representar la confrontació, no els obligues, que hi participen només voluntàriament.

Font

www.bounce-resilience-tools.eu eines creades per l'SPF interior en col·laboració amb ASBL Arktos, amb finançament de la Comissió Europea.

Per a més informació, dirigeix-te a: bounce-support@ibz.fgov.be

www.ithaquecoaching.com

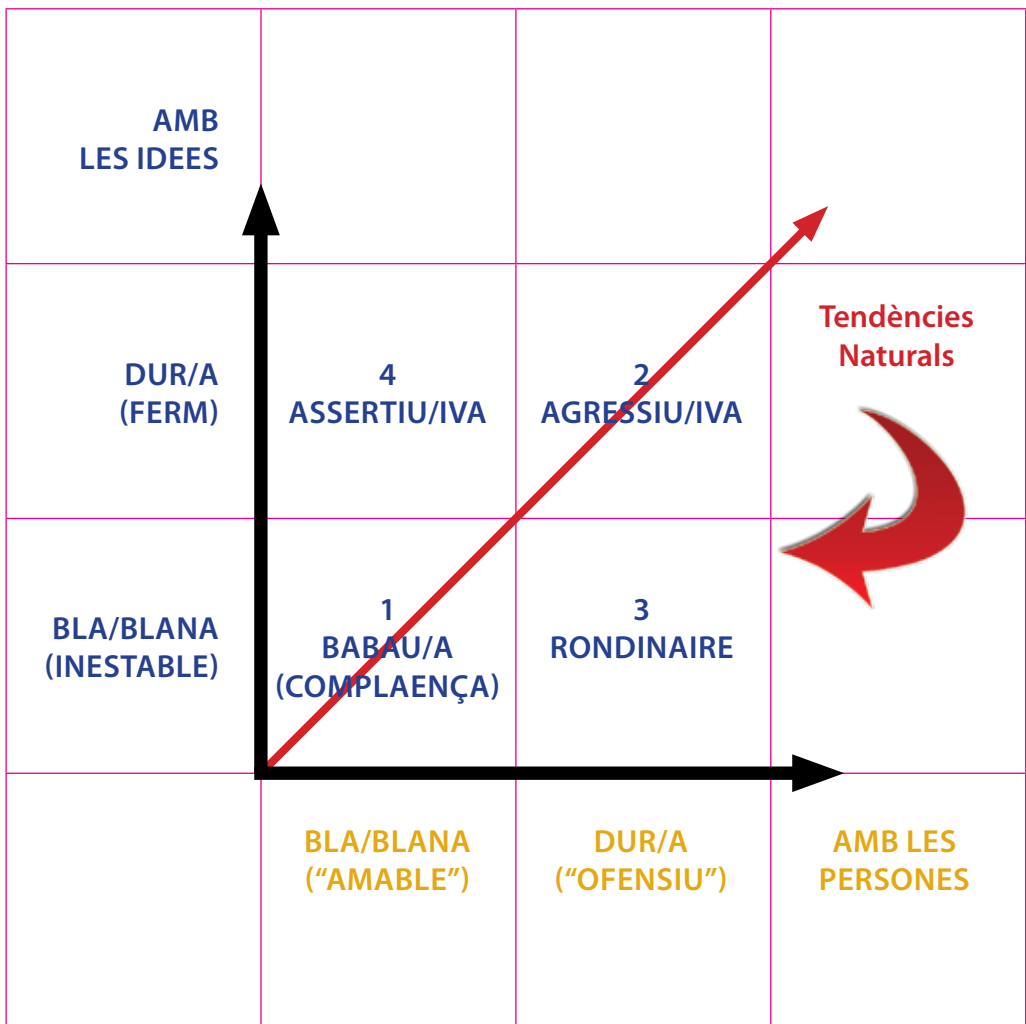

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

Suport a l'activitat: **L'assertivitat**

No sempre és fàcil mantenir relacions constructives amb els altres si, alhora, volem que la nostra teua opinió siga escoltada. L'actitud que ho permet és l'assertivitat. Dominique Chalvin, psicòleg i sociòleg, la defineix com el fet d'«estar en disposició d'expressar la pròpia personalitat sense despertar l'hostilitat de l'entorn és saber dir que "no" sense sentir-se culpable, és tenir confiança en si mateix i saber prendre les decisions difícils i impopulars». Es tracta, doncs, d'afirmar-se lliurement, tot respectant els altres.

La comunicació assertiva conjuga l'autenticitat dels propòsits i el respecte de l'altre. En resum, és la capacitat de ser "dur/a" amb les idees i "amable" amb la gent. Per tant, l'assertivitat es caracteritza per l'oposició amb les altres tres posicions de l'esquema següent: agressiu, rondinaire i babau (Joël Berger, *Management: Adhésion et Cohésion*).

L'assertivitat no és una actitud "natural". És més aviat endurir la nostra posició envers la gent quan temem mantenir el nostre punt de vista o, al contrari, cedir en les nostres idees per resultar més agradables i no deteriorar les nostres relacions amb els altres.

Per a comunicar-se assertivament hi ha diverses tècniques:

1. **Escolta activa:** mostrar interès pel que diu l'altra persona per tal de construir una relació de confiança propícia a l'intercanvi.
2. **La tècnica de l'edredó:** consisteix a prendre nota del que diu l'interlocutor/a sense entrar en el fons del debat ni evocar els motius del desacord. Permet suavitzar les crítiques sense abandonar la nostra posició, tot evitant contraatacar: *"t'estic escoltant, et comprenc..."*
3. **El disc ratllat:** repetir sense descans els arguments fins que l'interlocutor/a abandona.
4. **La tècnica de l'esfinx:** consisteix a observar l'interlocutor/a i restar neutral, en una postura física estable: l'altra persona dirà: "No dius res...". Respondre: "T'estic escoltant atentament".
5. **La tècnica de la boira o de la cortina:** consisteix a mostrar-se d'acord amb l'interlocutor/a en un aspecte aïllat del seu punt de vista abans de refutar la part del discurs amb la qual realment estem en desacord. "Estic d'acord amb tu en aquest punt..., tanmateix, crec que..."
6. **La tècnica de la petició negativa:** davant d'una crítica, aquesta tècnica consisteix a demanar més crítiques o detalls d'aqueixa crítica.
7. **La sinceritat o la informació sobre si mateix:** per tal de posar fi a les crítiques, parlar de si mateix i, eventualment, de les febleses que es tenen.
- 8: **Finalment, el DESC:** **D**escriure els fets; **E**xpressar els sentiments; **S**uggerir una solució; **C**onseqüències positives trobades per a tothom.

3.1.2.

ELS CERCLES CONCÈNTRICS**Objectius**

L'objectiu d'aquesta activitat consisteix a proporcionar un marc propici al debat sobre temes com la identitat, els prejudicis, la discriminació, el racisme. Al final de l'activitat les persones participants haurien de:

- Ser més conscients dels estereotips presents en el nostre marc de referència.
- Saber escoltar millor.
- Poder expressar-se sobre diferents matèries, com ara la identitat, els prejudicis, la discriminació i el racisme.

Destinatari

Preferiblement multiculturals i de més de 15 anys.

Grandària del grup

De 12 a 20 participants.

Materials

- Llista de preguntes "cercles concèntrics" (suport a l'activitat).

Temps

De 30 a 60 minuts, depenent del nombre de preguntes formulades.

Habilitats/coneixements que ha de tenir la persona facilitadora

Ha de dominar els conceptes prejudicis/estereotips/discriminació. Ser capaç de diferenciar-los i explicar-los. Ha de saber com es fa front a la discriminació al seu país. També ha de dominar algunes nocions de comunicació.

Preparació

- Divideix el grup per la meitat i crea 2 subgrups.
- El primer subgrup es col·locarà formant un cercle i mirarà cap a l'interior, el segon subgrup formarà un cercle dins de l'altre cercle i mirarà cap a l'exterior.
- Cada persona, doncs, se situarà enfront d'un membre del cercle contrari. Si el nombre total de participants és imparell, pots fer que en lloc d'una de les parelles es forme un trio.

Animació

- Informa'ls que formularàs una sèrie de preguntes (v. el suport a l'activitat); tu decideixes el nombre de preguntes, però que no siguin més de 10. A continuació cada parella (les dues persones que estan enfrontades) tindrà dos minuts per a respondre cada pregunta.
- Això suposa que cada integrant de cada parella té un minut per a respondre la pregunta. Quan el primer minut haja passat, ho indicaràs dient "Canvi!", cosa que significarà que qui parla esdevé escoltant. Tu decideixes qui comença a respondre: el cercle exterior o l'interior. Recorda'ls que posen en pràctica les habilitats de bona escolta, i que no interrompen la persona que parla.
- Quan passen els 2 minuts diràs "Gireu, un lloc, cap a l'esquerra!" al cercle exterior, perquè es desplace una posició, de manera que es formen noves parelles. El cercle interior no es mou.
- Quan hages formulat totes les preguntes (o quan el cercle exterior haja fet una rotació completa), reagrupa el grup i demana'ls que s'asseguen.

Avaluació de l'activitat

- Dirigeix un debat amb el grup sencer a partir de les qüestions següents:
 - *Com t'has sentit compartint informació personal amb altra gent?*
 - *Sense anomenar la persona, si una de les teues parelles t'ha fet sentir que t' escoltava atentament, com te n'has adonat?, per quins senyals?*
 - *Alguna de les coses que has escoltat t'ha paregut sorprenent o nova?*
 - *Hi ha hagut preguntes més difícils de respondre? Quines? Per què penses que ha sigut? I al contrari, quines preguntes t'ha agradat respondre?*
 - *Què has après arran d'aquesta activitat?*
- Conclou resumint les idees principals que han sorgit durant debat i recorda'ls els fonaments dels prejudicis (d'on vénen, com es propaguen, etc.), els de la discriminació (com es tracta al teu país), i també les nocions de comunicació que heu vist (empatia, escolta activa, comunicació no violenta, assertivitat...).

Consells

- Durant les preguntes, assegura't que l'intercanvi entre parelles no siga una discussió, sinó un exercici on cadascú s'expressa per torns i sense que l'interrompen.
- L'exercici serà particularment interessant si el grup és multiètnic.
- Algunes preguntes poden ser incòmodes; no insistisques si refusen respondre-hi.
- Quan es formen els cercles, assegura't que hi ha prou d'espai perquè estiguen còmodes i fer fàcilment els canvis (respectar la "zona de confort").

Font

© 2011 Anti-Defamation League, www.adl.org/education Tots els drets reservats. Reproduït amb permís de l'editor.

Suport a l'activitat: **Llista de preguntes “cercles concèntrics” (suggeriments)**

1. Digues una anècdota sobre el teu nom o un dels teus cognoms.
2. Quin és el teu dia festiu favorit i per què?
3. Com era la teua escola primària? Qui era la teua professora o professor favorit? Per què?
4. Què sents quan escoltes parlar en una llengua que no és la teua?
5. De quines coses sobre la teua identitat, ètnia o religió estàs particularment orgullós/a?
6. Recordes un estereotip relacionat amb els teus orígens que et moleste especialment?
7. Quin és el teu primer record de contacte amb una persona d'un grup ètnic diferent?
8. Parla sobre un element que respectes, aprecies o admires d'un grup ètnic o cultural que no siga el teu.
9. Hi ha algun prejudici que t'hagen “inculcat” en anar fent-te gran?
10. Alguna vegada t'han dissuadit de dur a terme algun projecte a causa del teu sexe?
11. Alguna vegada t'han dissuadit de dur a terme algun projecte a causa de la teua edat?
12. Descriu un prejudici o un acte discriminatori del qual fores testimoni. Com vas reaccionar?
13. Recordes alguna experiència de discriminació en la qual no reaccionares?
14. Etc.

3.2. Debatre (context, mètodes, eines...)

La violència comença quan s'acaben les paraules!
Debatre per a no combatre, aquest eslògan pot semblar un
poc simplista, però és del que es tracta ací!

Les activitats següents conviden al debat i a la confrontació d'idees en un context favorable.

Qui parla?

No hi ha democràcia sense debat i no hi ha debat sense escoltar l'altre. La capacitat d'escoltar l'altre és tan important com la capacitat d'expressar-se, i aquests dos aspectes no sempre estan junts en grups espontanis, de gent que no es coneix. Així doncs, com facilitar que tothom s'expressi de manera que cada veu compte i que totes les opinions siguin escoltades, incloent-hi les més minoritàries? Aquest és de fet el repte de les i dels professionals en l'àmbit de la joventut davant d'una reunió de joves. «Habitualment, qui parla?», pregunta Gérard Piroton, professor de l'Institut Saint-Laurent (Bèlgica), en un article publicat en el seu blog (<http://users.skynet.be/gerard.piroton>). «Sempre els mateixos, sens dubte, però també aquelles i aquells l'opinió dels quals és alhora previsible i inamovible. «Normalment, qui no parla?», aquells i aquelles que no 'saben' massa, que callen, que esperen a veure com es pronunciaran els líders d'opinió...».

El debat democràtic, pel fet que sovint només reté l'expressió de la majoria, tendirà a rebaixar la qualitat dels intercanvis. Aquesta reflexió convida a plantejar-se nous mètodes d'animació grupal que faciliten l'expressió d'idees, de totes les idees. Les activitats següents suggereixen algunes tècniques d'animació grupal.

3.2.1.

ALGUNES TÈCNiques D'ANIMACIÓ GRUPAL

1. El debat movable

Objectius

El debat movable s'utilitza en general al principi d'una activitat, quan les persones participants no saben encara què esperar-ne. Aquesta activitat les ajudarà a:

- Començar a fer-se preguntes.
- Posicionar-se individualment.
- Argumentar i debatre.

Destinatari

De 12 a 25 anys.

Preparació

Tria un cert nombre d'afirmacions sobre un tema concret i procura mantenir una posició neutral. Les afirmacions s'han de triar acuradament per a suscitar un debat. Poden estar subjectes a interpretacions. Prepara'n una dotzena al voltant del tema triat. En avançar el debat, potser caldrà eliminar-ne algunes perquè siguin redundants. Al capdavall, sis afirmacions solen ser suficients.

Animació**Fase 1, preparar l'espai**

- Dibuixa tres zones al terra: "Sí"; "Neutral" i "No".
- En començar, tothom està en la zona neutral.
- Prepara una taula de dues columnes ("Sí" i "No") per mostrar les respostes de les persones participants.

Fase 2, les regles del joc

- A cada afirmació, s'han de posicionar en la zona del "sí", en la zona del "no" o en la zona "neutral".
- La paraula es dóna prioritàriament al grup menys nombrós entre els "sí" i els "no". El grup s'ha de posar d'acord i presentar el seu argument.
- El grup contrari pot respondre. Els altres participants són lliures de canviar d'opinió i de desplaçar-se d'un grup a un altre, si els convencen els arguments exposats.
- Anima sobretot el grup de la zona "neutral" a prendre una postura. Si no volen, convida'ls a explicar el perquè de la seua neutralitat.
- Al final de l'intercanvi col·loca una marca en la columna de la taula del grup més nombrós.
- Tothom torna a la zona "neutral". Aleshores, fas una nova afirmació i, així, successivament...

Avaluació de l'activitat

La taula final no oferirà "la" resposta bona, perquè no n'hi ha. "La bona resposta és la vostra", és el debat: tothom té una opinió i totes les opinions són vàlides. La taula serveix de testimoni del procés i de l'evolució del debat.

Consells

- Adapta les afirmacions en funció de la franja d'edat del grup participant.
- Has de mantenir una posició neutral. És un moment en què es posicionen individualment i és important que no ho facen en funció del teu punt de vista.

- És arriscat voler reformular els arguments. Per contra, pots relançar el debat concedint la paraula a algú que no s'ha expressat. Vigila que s'escolta a tothom i que tothom escolta.

2. Els colors de la democràcia

Objectius

Aquesta animació és una variant del debat movable. No té com a objectiu aconseguir un consens, sinó permetre la lliure expressió de totes les idees. L'objectiu últim és que, al final, la qualitat del desacord siga superior al desacord inicial; el que compta és el procés.

Desenvolupament

Partint de la constatació que, davant d'un tema a debatre, només s'expressen unes quantes persones i sovint per transmetre una opinió previsible, és necessari innovar a l'hora de donar la paraula.

Per a permetre que tothom pugui posicionar-se sobre una qüestió proposada, sense haver de verbalitzar necessàriament la seua opinió, es pot proposar aixecar targetes de colors. Depenent de si s'està d'acord, en desacord o vacil·lant –perquè falta informació per a pronunciar-se o es considera que la pregunta no s'ha formulat correctament–, brandarem una targeta del color convingut. Recomanem evitar el color roig: té massa connotacions.

Suggeriment de colors:

- Acord: verd
- Desacord: groc
- Indecisió/manca d'informació per a pronunciar-se: carabassa
- Pregunta/problema mal formula: blau

Organitza't de manera que tothom dispose de les targetes de colors. Aquesta targetes indicaran instantàniament l'opinió majoritària del grup, sense que ningú haja d'expressar-se verbalment. Hauràs d'adaptar el debat a l'opinió majoritària:

- Una majoria d'"indecisió" o de "pregunta/problema mal formulat". S'aconsella no començar un debat si la majoria està indecisa o si moltes persones demanen que la pregunta siga més precisa. Cal saber de què es parla. La dinàmica del grup canviarà, ja que les persones que estaven "d'acord" i les que estaven en "desacord" –a priori enfrontats– s'aliaran i treballaran per aportar informació o argumentar l'interès del tema de la discussió. Una vegada fet, cadascú pot canviar el color de la seua targeta i provocar l'aparició d'una tendència "aclarida". Aleshores pots donar primer la paraula a les persones que continuen indecises. És una manera d'invertir l'ordre tradicional de les coses" i dirigir l'atenció a qui també mereix ser escoltat.
- Una majoria d'"acord" o de "desacord". Dóna primer la paraula a les posicions minoritàries. Això servirà per a alterar l'ordre tradicional, que sovint obliga el grup minoritari a quedar-se apartat mentre que la majoria s'esplaia. Així mateix, en expressar-se en primer lloc, la minoria es col·loca en el centre del debat i això anima a un intercanvi d'opinions més lliure. A mesura que avança el debat, les posicions poden canviar, les opinions poden evolucionar i expressar-se noves opinions. A les persones que no estiguen acostumades a manifestar una opinió els serà més fàcil prendre la paraula per expressar una idea, i més encara, perquè tenen llibertat de modificar el color de la targeta al llarg del procés.

(Inspirat en Gérard Pirotton, users.skynet.be/gerard.piroton/Textes-site-DW08/esperluette-2006-couleurs-viveret.pdf).

3. Els subgrups

Veuràs que hi ha participants que se senten més còmodes per a expressar-se en una relació de tu a tu o en un grup xicotet; mentre que a altres participants els inspira més un gran grup. Per tant, és important variar el nombre de participants durant els intercanvis, per permetre que tothom se senta còmode, que estiga en la seua zona de confort. D'altra banda, el fet de variar la grandària dels grups dinamitza els arguments i el ritme dels debats. Duos, trios, quartets o altres col·lectius: hi ha moltes possibilitats per a satisfer les necessitats de tot el món.

Per formar els subgrups hi ha un munt de plantejaments possibles, segons els objectius de l'activitat: homogenis, depenent de les característiques de les persones participants; heterogenis, formats a l'atzar, per sorteig o deixant que elles i ells trien...

4. Ronda d'intervencions

Aquesta activitat consisteix a col·locar els membres del grup en cercles (de 5 a 8 persones en cada cercle), i es poden crear tants cercles com calga o només un. Aquesta disposició afavoreix els intercanvis visuals i orals.

Determina el debat, pot tractar-se d'una pregunta o d'un problema senzill. També hauries d'explicar les etapes i les regles del joc (escoltar, tenir respecte, no jutjar...):

- Per torns, cada participant dona la seua opinió o respon a la pregunta. El temps de paraula de cada participant pot variar d'una persona a una altra, o es pot fixar per endavant (sobretot si n'hi ha de molt xarrires o que tendeixen a monopolitzar la paraula). Assegura't que no hi haja reaccions, preguntes ni expressions d'aprovació o de desaprovació.
- Si algú no vol parlar, pot abstenir-se'n, però millor evitar presentar-ho com una regla. La idea és que parle el major nombre possible de participants.
- Després de la primera ronda d'intervencions, resumeix els punts de vista exposats i anima'ls a respondre. Distribueix i regula l'ús de la paraula, i fes atenció al temps. Cada participant només pot intervenir una vegada, i no per debatre, sinó per expressar una opinió sobre les reaccions escoltades. Si cal, pots intervenir-hi i aportar elements nous o informacions complementàries.
- Després del temps de reacció, proposa una segona ronda d'intervencions perquè tothom, després de les observacions dels uns i dels altres, pugui aclarir o completar el que pensa. Poden aportar elements nous o respondre a un comentari que se'ls haja fet.
- Finalment, resumeix els punts de vista i la tendència general del grup, tot assenyalant els punts de divergència. L'objectiu no és arribar a una resposta consensuada, sinó assegurar que totes les idees puguin ser expressades.

Aquesta activitat exigeix que totes i tots s'expressen d'una manera clara i concisa, que s'escolten i que, si és necessari, canvien el seu punt de vista gràcies als aclariments d'altres participants, sempre evitant els enfrontaments personals directes. Aquesta activitat és molt apropiada quan el tema de debat és sensible i/o una font potencial de conflicte.

5. L'arbre de paraules

L'arbre de paraules (*arbre à palabres*, a l'Àfrica francòfona) és el lloc, en pobles de l'Àfrica subsahariana, on la gent es reuneix a poqueta nit per a debatre, i també per a contar, organitzar la ciutat o per a parlar de coses menys serioses... És el lloc per a dialogar, parlar i escoltar.

Nelson Mandela, l'expresident de Sud-àfrica, va veure en l'arbre de paraules africà "una institució democràtica de ple dret". En la seua autobiografia, subratlla el paper determinant de les assemblees en la vida política, i afirma que "tots aquells que volien parlar ho feien: era la democràcia en la seua forma més pura".

L'arbre de paraules està guanyant popularitat als països occidentals per debatre sobre temes socials, en un clima d'escolta i de respecte de la paraula. És particularment rellevant per a facilitar activitats i esdeveniments en el sector de l'animació juvenil. A París, al barri de la Goutte d'Or, per exemple, el punt d'informació juvenil La Salle ha instaurat un espai d'expressió inspirat en l'arbre de paraules: "dues vegades al mes dediquem un temps a afavorir que el major nombre de persones parle sobre l'estructura del centre, sobre la vida al nostre barri, i també de temes de lleure o de temes més seriosos, com ara els recents atacs terroristes que ens han colpejat i que alguns i algunes joves han viscut de manera difícil i diversa".

El principi és molt senzill: cadascú té el dret d'expressar-se i totes les paraules tenen el mateix valor. Tradicionalment, en les societats africanes, les persones grans són les que garanteixen el torn de paraula. Quan desenvolupes aquesta activitat, pots jugar tu aquest paper o cedir-li'l a un/a participant. La persona amb aquesta responsabilitat afavorirà el consens de manera que ningú se senta deixat de banda.

3.2.2.

EL "FRASBEE"

Objectius

El *frasbee* és una tècnica d'animació inspirada en un mètode canadenc. Es tracta d'utilitzar frases com si foren discos voladors (*frisbees*) per a estimular el debat; les frases van i vénen entre les persones participants. L'objectiu del *frasbee* és animar a intercanviar idees sobre un tema concret, i això inclou:

- Permetre'ls desenvolupar habilitats de pensament crític, animar a la reflexió personal i a veure les coses amb perspectiva.
- Valorar el coneixement i desenvolupar l'assertivitat durant els debats.
- Fomentar l'intercanvi.
- Promoure una bona autoestima.

Destinataris

Aquesta tècnica està oberta a totes les edats, però funciona particularment bé amb un públic entre 14 i 18 anys.

Grandària del grup

De 10 a 25 participants.

Materials

- 8 frases preparades amb antelació per la persona facilitadora.

Temps

1 h 30 minuts aproximadament, amb una pausa a la meitat. Es pot reduir el temps utilitzant menys frases.

Habilitats/coneixements que ha de tenir la persona facilitadora

Estar ben documentada sobre la temàtica triada per al *frasbee*.

Preparació

- Tria un tema. Pot ser un tema que seleccionat per tu o per les persones participants. En qualsevol cas, el tema els ha de resultar suggeridor; en cas contrari, serà difícil iniciar el debat.
- Busca informació sobre el tema. Pots convidar una persona "experta" en el tema perquè emmarque el debat i responga a les preguntes que puguin sorgir.
- Determina els objectius específics. Per exemple: "Al final del debat, m'agradaria que les persones participants foren capaces de..."
- Tria 8 frases que susciten el debat (menys, si no tens molt de temps). Han de ser afirmacions que conviden a expressar-se i a verbalitzar. No hi ha bones respostes evidents ni judicis. Les frases han de crear dubtes i posar en qüestió. Parteix dels resultats que esperes a l'hora de crear les frases.
- Pots provar les frases amb un grup 'cobai' (d'amistats o de companys) per tal de valorar-ne la pertinència.

Animació

- Per a començar, fixa algunes directrius perquè el debat siga profitós:
 - *Respecte de la confidencialitat ("el que es diu ací es queda ací").*
 - *Respecte de les opinions expressades (sense jutjar).*
 - *Cadascú és responsable del que diu (assumir el seu punt de vista).*

- *Participar.*
- *Escoltar i fer córrer el debat.*
- *Si ho creus necessari, que demanen la paraula abans de parlar. Pren en compte que això pot fer disminuir la participació i l'espontaneïtat de les intervencions.*
- *Demana'ls que accepten aquestes directrius abans de començar.*
- Explica el principi del frasbee i de quina manera es desenvolupa.
- Fes subgrups de 4 a 5 persones; si és possible, mixtos.
- Reparteix a cada subgrup els fulls amb les afirmacions que has preparat.
- De les 8 frases, cada subgrup ha de triar, per consens:
 - *2 frases amb les quals estiguen d'acord.*
 - *2 frases amb les quals no estiguen d'acord.*
 - *2 frases amb les quals estiguen més o menys d'acord.*
 - *Les 2 frases restants poden ometre's, sobretot si no generen interès ni consens.*
 - *No es pot votar: han de debatre i discutir.*
 - *Han de preparar la posada en comú per escrit. No es tracta de fer frases boniques, sinó d'escriure unes quantes paraules per a explicar les seues eleccions i resumir les discussions (l'elecció ha sigut fàcil? Per què? Tothom hi ha estat d'acord? etc.).*
- Torna a reunir el gran grup, conservant la unitat dels subgrups per tal de mantenir la dinàmica creada. Fixa el marc: el propòsit d'aquesta part és debatre junts; no es tracta d'arribar a un consens, sinó d'escoltar els arguments de cadascú i, potencialment, reflexionar des d'un altre punt de vista. Els subgrups no han de nomenar cap portaveu i tothom pot expressar-se.
 - *Pregunta'ls: "Com us ha anat en el subgrup?", "Com us heu sentit?", "Ha sigut difícil arribar a un consens?"...*
 - *Demana a un dels subgrups una frase amb la qual han estat d'acord i apunta-la en la pissarra.*
 - *Han d'explicar la seua elecció amb arguments. Pots aprofundir en els arguments fent-los preguntes com: "Què et fa pensar que...?", "Què significa això en la pràctica?", etc. Si et sembla que l'argument prové d'un lloc comú o d'una reflexió 'políticament correcta' o 'condicionada', fes que el precisen i que l'aclarisquen, anima'ls a expressar-se més críticament.*
- Relança el debat:
 - *A alguna persona li ha costat sumar-se a la decisió de la resta del grup? En tal cas, per què? Quins contraarguments s'han donat?*
 - *Hi ha hagut altres subgrups que han posat una certa frase en la mateixa categoria? En una categoria diferent? Per què? Les opinions són diferents?*
 - *Seria factible un altre punt de vista? Algú podria tenir una opinió contrària? Per què?*
 - *De vegades, una anècdota, una notícia, un testimoniatge o una estadística poden reanimar el debat.*
- Acaba amb la frase així que el debat vaja de caiguda.
- Recomença el debat amb tantes frases com pugues.
- Conclou l'activitat repassant els diferents temes abordats i el que han après de les qüestions plantejades.
- Tracta de reprendre el màxim dels arguments i idees que han abordat.
- Afegeix eventualment informació, si el grup en demana o alguna pregunta no ha obtingut una resposta convincent.

Temporització

- Introducció: de 10 a 15 minuts.
- Treball en subgrups: 30 minuts.
- Pausa: 5 minuts.
- Debat en el gran grup: 50 minuts.

Consells

- És important que les persones participants se senten lliures de parlar. Si no les coneixes, potser els és complicat intervenir davant de tu. I a l'inrevés, si les coneixes massa bé, potser no s'expressen amb total llibertat, per por de decebre't o per voler respondre a les expectatives. Si creus que pots frenar el debat, és preferible que una tercera persona s'encarregue de dirigir l'activitat.
- Per facilitar la presa de paraula, és preferible que les persones participants es coneguen.

Sources

Mutualité chrétienne. Et toi, t'en penses quoi? 2013, www.et-toi.be

El lloc www.et-toi.be (en francès i alemany), ofereix una descripció completa del frasbee, de la qual s'ha extret l'activitat. També hi trobaràs informació pràctica sobre com animar el debat, reactivar els intercanvis, encarregar-se d'un participant indisciplinat, etc. Així mateix, en la secció "temàtica", trobaràs una sèrie de frases (frasbee) de diverses temàtiques (l'alcohol, les drogues i l'addicció, les emocions, l'estrés i les xarxes socials...), i també suggeriments sobre com avaluar l'activitat.

3.2.3.

EL JOC DEL DEBAT POLÍTIC**Objectius**

L'objectiu d'aquesta activitat consisteix a practicar la comunicació i la persuasió, i ajudar que les persones participants siguin capaces de:

- Prendre una posició i assumir-la dins d'un grup.
- Construir un argumentari en grup.
- Exposar una opinió de manera convincent.
- Comprendre els mecanismes de la comunicació verbal i no verbal.

Destinatari

Tots els grups d'edat.

Grandària del grup

De 12 a 20 participants.

Materials

- 2 cartells: "D'acord" i "En desacord".
- 2 cadires.

Temps

De 45 a 50 minuts.

Habilitats/coneixements que ha de tenir la persona facilitadora

Dominar certs coneixements sobre com funciona la democràcia, què és la llibertat d'expressió, i sobre els mitjans de comunicació.

Preparació

- Col·loca els dos cartells –"D'acord" i "En desacord"– als dos extrems d'una sala prou llarga perquè les persones participants puguin col·locar-se formant una línia recta (imaginària).
- Disposa, al centre de la sala, dues cadires enfrontades al voltant de les quals es posicionaran les persones participants.
- Explica les regles de l'activitat:
 - *S'enunciarà unes afirmacions amb les quals cada participant estarà més o menys d'acord.*
 - *Així que es faci una afirmació, cada participant s'haurà de posicionar en l'espai on hi ha els dos cartells, depenent del seu grau d'acord o de desacord: si hi està totalment d'acord o absolutament en desacord, es col·loca en l'extrem corresponent; si no, es posiciona entre els dos cartells, en funció de la proximitat del seu punt de vista respecte d'una de les polaritats en qüestió.*

Animació

- Comença a llegir en veu alta les afirmacions:
 - *Tens l'obligació moral d'exercir el teu dret de vot en les eleccions.*
 - *Has d'obeir totes les lleis, fins i tot les que et semblen injustes.*
 - *Les úniques persones que tenen poder en una democràcia són els polítics elegits.*
 - *La ciutadania té els dirigents que es mereix.*
 - *És responsabilitat de la ciutadania controlar l'activitat diària dels seus representants.*

- *Jo adopte sempre la postura de les meues millors amistats o seguisc l'opinió de la majoria. (Aquesta afirmació serveix per a 'desactivar', d'una manera suau, l'efecte xai –comportament gregari– durant l'activitat. Pot utilitzar-se si notes que, en lloc d'expressar les seues opinions, segueixen els líders del grup.)*
- *Gens de llibertat per als enemics de la llibertat! Als partits extremistes se'ls ha de prohibir desfilars pels carrers.*
- Pots abordar altres temes, per descomptat. L'important és triar afirmacions que plantegen controvèrsia dins del grup.

Argumentació

- Reprén l'afirmació que ha provocat més controvèrsia i demana'ls que tornen al lloc que havien triat.
- Convida les dues persones que ocupen les posicions més extremes a seure en les cadires que hi ha al centre de la sala. La resta de participants es manté al seu lloc.
- Les persones assegudes disposen d'1 minut cadascuna per a exposar les raons del seu acord o desacord amb l'afirmació. Ningú no les pot ajudar ni interrompre.
- Després d'haver escoltat els dos al·legats, convides la resta de participants a situar-se darrere del o de la portaveu que creguen que ha sigut més convincent, de manera que es forme un grup "a favor" i un grup "en contra" de l'afirmació.
- Tots dos grups disposen de 10 minuts per a preparar un argumentari a favor de la seua postura i designen un/a portaveu diferent de l'anterior.
- Els dos nous portaveus s'asseuen, envoltats dels partidaris respectius i disposen, cadascun, de 3 minuts per a exposar els seus arguments.
- Al final de les exposicions, qui vulga pot decidir canviar de bàndol, si l'ha convençut més l'equip contrari.
- Els dos nous grups resultants disposen de 5 minuts per a preparar els seus arguments i designar un/a tercer/a portaveu, que tindrà 3 minuts per a exposar-los.
- Novament, al final de les dues exposicions, tothom prendrà posició darrere del o de la portaveu que més els ha convençut.

Avaluació de l'activitat

- L'objectiu no és entrar en una discussió de fons sobre l'afirmació seleccionada, sinó més aviat animar les persones participants a reflexionar sobre el debat com a procés, sobre els seus objectius i el seu valor en una societat pluralista. És important introduir la idea que el desacord, i fins i tot el conflicte, és un dels motors de la democràcia i garant de l'evolució d'una societat.
- Propostes per a iniciar el procés d'avaluació:
 - *Algú ha canviat d'opinió durant el debat? En aqueix cas, quins són els arguments que l'han convençut? Què hi ha pesat més, l'argument en si o la manera en què s'ha presentat?*
 - *Algú s'ha sentit influït per altres factors que no l'argument, com ara la pressió del grup, el llenguatge emocional o un sentiment de rivalitat?*
 - *Per a qui no ha canviat de postura durant el debat, li ha servit d'alguna cosa debatre sobre aquests temes? Pot imaginar un argument que l'hagués pogut fer canviar d'opinió?*
 - *Per què la gent té opinions diferents? Com es gestionen les divergències en una societat democràtica?*
 - *En una societat democràtica s'han de tolerar totes les opinions?*

Consells

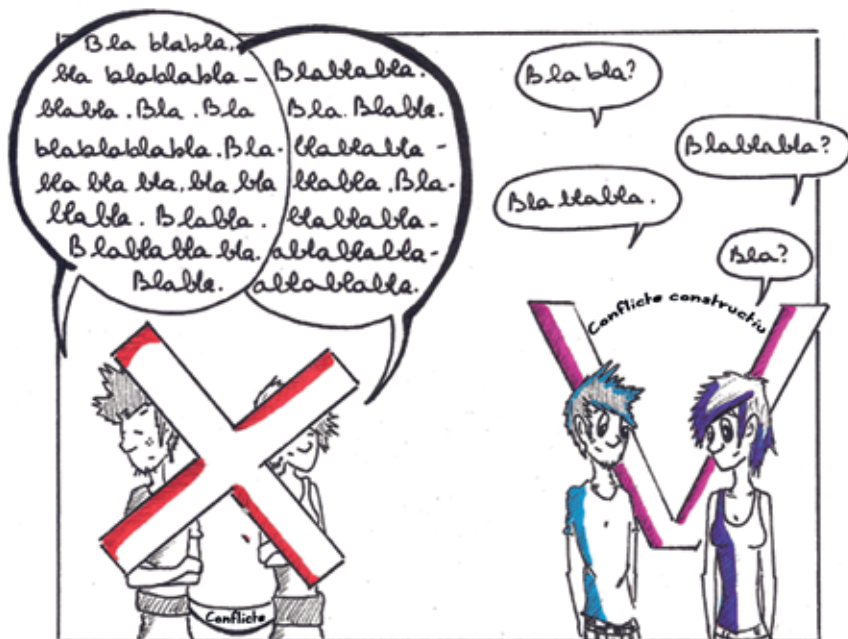
Assegura't que l'activitat no es converteix en una tribuna política.

Font

Consell d'Europa. *Repères: Manuel pour la pratique de l'éducation aux droits de l'homme avec les jeunes*. Estrasburg, 2002. (N'hi ha una versió en espanyol: *Compass: Manual de Educación en los Derechos Humanos con jóvenes*. Estrasburg, 2015. <https://rm.coe.int/compass-spanish-2015/168077bbdf>)

3.3. Gestió de conflictes

Seria il·lusori creure que és possible o fins i tot desitjable una societat sense conflictes...

El respecte a l'altre i a si mateix, a les diferències, la tolerància, l'existència d'espais de debat i de diàleg permeten apaivagar un bon nombre de situacions conflictives.

Però la veritat és que els conflictes no es poden evitar. El conflicte forma part de la vida en comunitat, i fins i tot és útil per a evolucionar..

sempre que estiga ben gestionat!

Seria il·lusori creure que és possible o fins i tot desitjable una societat sense conflictes... El respecte a l'altre i a si mateix, a les diferències, la tolerància, l'existència d'**espais de debat i de diàleg** permeten apaivagar un bon nombre de situacions conflictives. Però la veritat és que els conflictes no es poden evitar. El conflicte forma part de la vida en comunitat i, si està ben gestionat, fins i tot és útil per a evolucionar.

Controlar les situacions de conflicte i evitar obsessionar-s'hi requereix saber com afrontar-les, adoptant un mètode *ad hoc* per a prevenir-les o bé, si cal, per a sortir-ne. També es tracta, sobretot, de comprendre **com i per què sorgeixen els conflictes**. A més de saber observar i qüestionar la nostra relació amb el conflicte.

Al llarg del segle XX, l'interés dels psicòlegs per comprendre millor els mecanismes de funcionament del conflicte va conduir a una definició centrada en l'individu: el conflicte és una expressió de frustració (de por o d'ira) deguda a la percepció d'un obstacle per a satisfer les nostres necessitats. La personalitat dels protagonistes, els interessos divergents, les qüestions de poder, les diferents cultures o conviccions es poden trobar en l'origen d'aquesta percepció. Davant del perill que les nostres necessitats no siguin satisfetes, la reacció és sovint emocional. L'emoció i el comportament que desencadena solen donar-se abans que la persona tinga temps de reflexionar i, en aquest cas, atés que existeix una sensació de perill, és probable que el comportament tendisca a ser agressiu.

Per tant, per a prevenir el conflicte és necessari ser capaços de gestionar les nostres emocions, d'expressar i satisfer les nostres necessitats, d'escoltar i comprendre les necessitats dels altres i d'adoptar noves pautes de comportament.

En una situació de conflicte, de vegades resulta temptador no fer res, per "no empitjorar les coses". Tanmateix, el conflicte no s'alimenta de l'*statu quo*. En el millor dels casos, és possible que el conflicte s'adorma superficialment; però, tard o d'hora, si no hi ha una solució duradora, tornarà a esclatar. Perquè el conflicte es resolga, la situació ha de canviar. I per a superar aquest desafiament hi ha més d'un enfocament.

Els psicòlegs humanistes estatunidencs Abraham Maslow (1908 - 1970) i Carl Rogers (1902 - 1987) subratllen la importància de fer un pas enrere, així com la necessitat de centrar-se a **escoltar la persona**. Facilitar l'expressió dels sentiments i les necessitats, posar-se en el lloc de l'altre per a comprendre els seus sentiments, reconnectar i trobar una solució acceptable ajudarà a prevenir o a acabar amb el conflicte.

Més recentment, les tècniques de gestió de conflictes de **comunicació no violenta** (CNV) han esdevingut molt populars entre diversos agents de comunicació. Segons Marshall Rosenberg, el seu creador i antic alumne de Carl Rogers, la CNV transformaria el conflicte en debat mitjançant una escolta comprensiva de l'altre i l'expressió de les nostres necessitats específiques. El mètode de comunicació proposat per Rosenberg es basa en l'aplicació de quatre principis:

1. Observació objectiva de la situació (deixant de banda els nostres judicis i avaluacions)
2. Identificació dels sentiments que desperta la situació (diferenciant-los de les nostres interpretacions i judicis)
3. Identificació de les necessitats lligades a aqueixos sentiments (aspiracions profundes, motivacions, etc.)
4. Formulació d'una demanda amb vista a satisfer aqueixes necessitats (presentada de forma positiva, concreta i realitzable)

Molts llibres parlen de la CNV i dels seus mètodes de gestió del conflicte. Encara que les tècniques proposades per Rosenberg mereixen la nostra atenció, quan parlem de la gestió del conflicte convé, tanmateix, anar amb compte amb les estructures que fomenten els seus mètodes. Així és, igual que altres tècniques de comunicació que suposadament influeixen en la manera d'interactuar entre les persones, la CNV pot desviar-se del seu objectiu inicial. La CNV no és ni mística, ni la resposta a tots els problemes del món.

Lectures addicionals, v. Bibliografia.

Objectius

Aquesta activitat permet:

- Fer viure un conflicte.
- Identificar les actituds en situacions de conflicte.
- Comprendre els mecanismes del conflicte per tal de gestionar-lo millor.

Destinatari

De 12 a 15 anys o de 16 a 25 anys.

Grandària del grup

De 10 a 15 participants.

Materials

- 4 cadires oposades, dues contra dues.
- Fitxes "viatgers" (suports a l'activitat 1-5)
- Fitxa "observador/a" (suport a l'activitat 6)

Temps

Preveure de 10 a 15 minuts per al joc de rol, i de 15 a 30 minuts, per a l'avaluació, depenent del nombre de participants.

Preparació

- Tria 5 persones del grup i lliura'ls les fitxes "viatgers".
- Reparteix la fitxa "observador/a" a la resta de participants.
- La situació de conflicte naixerà del fet que només hi ha 4 seients disponibles per a 5 viatgers.

Animació

- Tria 5 persones del grup i lliura'ls les fitxes "viatgers".
- Reparteix la fitxa "observador/a" a la resta de participants.
- La situació de conflicte naixerà del fet que només hi ha 4 seients disponibles per a 5 viatgers.
 - *"Senyores i senyors, els donem la benvinguda a aquest tren amb destinació a Amsterdam. Els informem que el tren està complet; per la qual cosa, si no disposen de seient, els preguem que baixen del tren. Farem una parada a Brussel·les i després el tren continuarà sense parades fins a Amsterdam. Partirem dins de 10 minuts".*
 - *Al cap de 5 minuts, fes l'anunci següent: "Senyores i senyors, donem la benvinguda als passatgers que s'han unit al viatge a Amsterdam. El tren partirà en 5 minuts".*
 - *3 minuts després, fes l'anunci següent: "Senyores i senyors, el tren està a punt de partir. Demanem als acompanyants dels passatgers que baixen del tren. Els recordem que el tren està complet i preguem a les persones que no disposen de seient que baixen del tren".*
 - *2 minuts després, recorre el "tren" i diu a la persona que estiga dempeus: "Senyora (o Senyor) el tren està a punt de partir. Té el temps just de baixar". Si vol discutir, li respon: "No vull saber-ho; per favor, baixa del tren i explique-ho en taquilla. Si no baixa, detindrà la partida del tren".*

Avaluació de l'activitat

- Pregunta a cada participant com s'ha sentit.
- Per què estaven tots els elements d'un conflicte combinats en aquesta activitat?
 - *Totes les persones tenen bones raons.*
 - *Totes les persones creuen que la seua necessitat és més legítima que la dels altres.*
 - *Amb els anuncis s'ha creat una situació estressant.*
 - *Hi ha conflicte quan els recursos són limitats.*
- Després, digues als observadors i observadores que comenten el que han vist a partir del quadre d'observació (suport a l'activitat) per a introduir les 5 actituds recognoscibles en una situació de conflicte.

Consells

Aquesta activitat és una introducció a una seqüència sobre la gestió de conflictes. Pots completar la seqüència plantejant possibles solucions per a prevenir els conflictes: actuar sobre les emocions, satisfer les necessitats, actuar sobre les representacions mentals i posar en pràctica nous comportaments. Per a aprofundir més en el tema, pots imaginar utilitzar una situació de la vida real (o proposada per un/a participant). Una variant per a grups petits seria limitar el nombre d'actors i observadors a 3.

Font

Institut Supérieur de la Formation, París, www.institut-superieur-formation.fr

Informació addicional:

Christine Marsan. *Gérer et surmonter les conflits*. París, Dunod, 2010.

Dominique Chalvin. *Tensions et conflits dans les relations personnelles*. París, ESF Éditeur, 2012.

Suport a l'activitat 1: **Fitxa "Viatger/a 1"**

És l'1 d'agost. Agafaràs el tren de París a Amsterdam. Acabes d'aterrar a París. Véns de Toronto, on has fet unes pràctiques de 6 mesos. Estàs cansat/ada pel viatge i la diferència horària. T'estaràs 2 dies a Amsterdam, on et reuniràs amb el teu nuvi/la teua núvia.

Tens el seient:

41.

Suport a l'activitat 2: **Fitxa "Viatger/a 2"**

És l'1 d'agost. Agafaràs el tren de París a Amsterdam. Portes 8 mesos buscant feina. Vas a Amsterdam per a una entrevista de treball. Aquesta entrevista és molt important per a tu; el lloc de treball coincideix amb les teues aspiracions professionals i les teues aptituds. Ja has passat una entrevista a París que va anar molt bé.

Tens el seient:

42.

Suport a l'activitat 3: **Fitxa "Viatger/a 3"**

És l'1 d'agost. Agafaràs el tren de París a Amsterdam. Visitaràs la teua àvia, que està malalta. Està molt sola des de la mort del teu avi. Has triat aquest tren perquè et permetrà portar-la al metge perquè la tracte.

Tens el seient:

43.

Suport a l'activitat 4: **Fitxa "Viatger/a 4"**

És l'1 d'agost. Ets comercial de grans comptes. Vas de París a Amsterdam per a la reunió anual amb el client més important que tens als Països Baixos. Aniràs i tornaràs el mateix dia. Vols aprofitar les 3 hores de viatge per a acabar de preparar la teua presentació.

Tens el seient:

44.

Suport a l'activitat 5: **Fitxa "Viatger/a 5"**

És l'1 d'agost. Agafaràs el tren de París a Amsterdam. A la nit has d'agafar un vaixell a Newcastle per a unes vacances ben merescudes. Si no pots agafar el tren, perdràs el vaixell.

Tens el seient:

45.

Suport a l'activitat 6: **Fitxa "Observador/a"**

Quines han sigut les fases del conflicte?

Anota quines paraules o comportaments testimonien les actituds següents:

Inhibició	
Agressivitat	
Passivitat	
Manipulació	
Assertivitat	

Graella de lectura per a la persona observadora:

- **Inhibició.** Davant un atac, es constata una reacció d'inhibició que ens fa dir "quan ell o ella va explotar, em vaig quedar atònit/a, no sabia què dir ni què fer". Aquesta és una fase breu i transitòria, i quan desapareix fa que ens decidim a actuar.
- **Agressivitat.** Una actitud agressiva palesa la voluntat més o menys conscient de tenir raó, de saber la resposta correcta i de voler destacar.
- **Passivitat.** Una actitud passiva es caracteritza per un comportament evasiu. És la por de reaccionar, de dir les coses i d'involucrar-s'hi personalment. Manifesta posicions d'evitament d'esdeveniments i, per tant, de conflictes.
- **Manipulació.** Mitjançant l'adulació, la seducció, la conspiració, l'humor, l'actitud manipuladora zigzagueja hàbilment cap a l'objectiu que s'ha fixat secretament i que dissimula als altres. En un conflicte, aquest comportament no afavoreix una resolució pacífica, ja que la persona només busca el seu propi interès.
- **Assertivitat.** Aquesta és l'única actitud positiva en un conflicte, perquè la persona és capaç d'avaluar que té part de responsabilitat en la controvèrsia. Busca comprendre l'altre i les dificultats comunes. Cerca solucions acceptables per a les dues parts i expressa el seu objectiu mantenint relacions autèntiques i confiant amb els altres.

Objectius

Aquest exercici complementa l'anterior ("El tren»). Permet observar una situació de conflicte per tal d'entendre'n millor els mecanismes. Aquesta activitat té com a objectiu:

- Entendre les diferents actituds que s'adopten durant un conflicte.
- Reconèixer-ne els avantatges i els desavantatges.
- Familiaritzar-se amb el concepte d'assertivitat per a prevenir i gestionar conflictes.

Destinatari

A partir de 16 anys (l'activitat requereix un cert grau de desimboltura per a interpretar les diferents actituds).

Grandària del grup

De 15 a 20 participants.

Temps

Uns 45 minuts.

Habilitats/coneixements que ha de tenir la persona facilitadora

Comprensió de conceptes relacionats amb la gestió de conflictes i l'assertivitat. V. activitats 3.1.1. i 3.3.1. per al material de suport.

Desenvolupament

- En primer lloc, presenta el paper que el conflicte té en l'evolució de la societat:
 - *Els conflictes són inherents a la vida en societat: l'ésser humà existeix perquè està en interacció amb els seus semblants. Aquestes interaccions poden provocar tensions, són inevitables. Una societat sense conflictes no existeix. Voler suprimir tot conflicte limitaria el dret d'expressió i engendraria un món totalitari i immòbil. El conflicte sorgeix dels antagonismes entre individus o grups socials, és l'expressió d'una diferència i, per tant, de la promesa d'una solució. Un conflicte ben gestionat –és a dir, que no condueix necessàriament a una lluita declarada– és un procés de regulació social que permet a l'individu expressar-se i ofereix al grup l'oportunitat d'evolucionar.*
 - *A fi que el conflicte tinga un impacte positiu en l'evolució de l'individu o del grup, cal que es busque una solució acceptable, o fins i tot profitosa, per a totes les parts. Sense una recerca de solució, el conflicte pot ser destructiu.*
- Divideix les persones participants en equips de 4 o 5 i inicia el joc de rol.
 - *En cada grup, 2 participants interpretaran una situació conflictiva: una persona reprotxa a l'altra haver-la deixat plantada quan havien quedat per assistir a un concert únic. L'una s'havia gastat molts diners en les entrades; l'altra havia d'assegurar el transport amb cotxe al concert. Cap de les dues no ha vist ni veurà mai el famós concert.*
 - *Mentre un membre de la parella inicia el conflicte, l'altre intenta reaccionar de quatre maneres diferents (les quatre formes de reaccionar poden ser interpretades per la mateixa persona o per diferents participants):*
 - Passivament (assumint tota la responsabilitat del que ha succeït).
 - Agressivament (fent recaure tota la responsabilitat en l'altra persona).
 - Manipuladorament (tergiversant les coses al seu favor, amb una mica de cinisme, fins i tot de deshonestat, però ben amagat).

- Assertivament (expressant amb naturalitat i claredat el seu punt de vista i els propis interessos, sense ansietat i sense negar el punt de vista de l'altre).
 - *Consulta el suport a l'activitat precedent, "El tren", per a la definició de les dites actituds.*
- 1 o 2 minuts seran suficients per a interpretar cada seqüència. Atenció!, l'objectiu és experimentar el desacord, no trobar solucions com: *"no importa, anirem a veure un altre concert"*.
- Assegura't que, en cada equip, els altres membres observen atentament la representació dels 2 protagonistes. Així que s'han interpretat les quatre situacions, demana als equips que identifiquen col·lectivament els avantatges i els desavantatges de les quatre maneres diferents de respondre al conflicte.
- Tot seguit convida'ls a compartir els seus sentiments sobre les situacions representades. Cada equip s'ha de pronunciar sobre quina situació creu més apropiada per a resoldre un conflicte.
- Reprén les quatre maneres de reaccionar en situació de conflicte i completa els canvis a partir dels principis sociològics següents:
 - *La persona passiva adopta l'estratègia de l'evitació, de la fugida, per por de reaccionar (perquè se sent inferior o simplement perquè no li interessa l'assumpte). És una actitud propícia a generar altres conflictes.*
 - *La persona agressiva el que vol, bàsicament, és tenir raó (sobretot si creu que no la té). Vol destacar sense tenir en compte l'objectiu de l'altre. L'agressivitat pot entendre's com un excés d'autoafirmació.*
 - *La persona manipuladora tractarà d'aconseguir el seu objectiu d'una manera indirecta (mentre que l'agressiva és més frontal), mitjançant l'afalac, la seducció, la conspiració, la pena... No aspira més que al que vol, sense tenir en compte ningú, cosa que no afavoreix gens la resolució d'un conflicte.*
 - *La persona assertiva tracta a tothom igual. Practica el compromís i la negociació. És l'única actitud positiva de cara al conflicte, ja que la persona assertiva és capaç d'avaluar la situació i reconèixer la seua part de responsabilitat en el conflicte sense rebaixar-se. Busca negociar solucions acceptables per a les dues parts a partir de relacions autèntiques i confiant amb els altres.*

Variant

Depenent de la grandària del grup, pots variar el nombre d'equips. Per a un grup de menys de 10 persones, demana'ls que interpreten les diferents actituds en el grup.

Fuentes

Christine Marsan. *Gérer et surmonter les conflits*. Paris, Dunod, 2010.

Dominique Chalvin. *Tensions et conflits dans les relations personnelles*. Paris, ESF Éditeur, 2012.

Sue Hadfield et Gill Hasson. *Développez votre assertivité dans toutes les situations*. Paris, Leduc éditions, 2012.

Université de Paix, Namur, www.universitedepaix.eu

3.3.3.

EL XOC DE LES LLIBERTATS**Objectius**

L'objectiu d'aquesta activitat és explorar temes relatius a la diversitat, el pluralisme, la llibertat d'expressió i la democràcia. L'activitat ajudarà a:

- Examinar en què ha contribuït la llibertat d'expressió al funcionament d'una societat democràtica.
- Debatre els avantatges i els desavantatges de no posar límits a la llibertat d'expressió.
- Practicar habilitats de negociació.

Destinatari

Grups de totes les edats.

Grandària del grup

De 10 a 20 participants.

Materials

- 2 sales.
- Fulls i bolígrafs.
- Suports a l'activitat 1, 2 i 3.

Temps

2 hores.

Preparació

- Explica que l'activitat consisteix en una simulació en què es dividiran en dues comunitats illenques. La comunitat ixprat serà la més gran: al voltant dels dos terços de les persones participants; el terç restant representarà la comunitat pastik. Els ixprats viuen en una illa. Els pastiks hi migraran.
- Explica que les dues comunitats treballaran per separat durant la primera part de la simulació i que, al cap de 20 minuts, ajuntaràs els dos grups.
- El grup minoritari és enviat a una altra sala. El/la portaveu de cada grup llegirà en veu alta la informació sobre la comunitat respectiva i en repartirà una còpia a la resta de membres del grup (v. els suports a l'activitat).

Animació

- Comença el debat en cada grup preguntant-los què pensen de viure en una illa, si els agrada o agradaria viure-hi. Després d'un temps de reflexió, planteja als grups les preguntes següents:
 - Grup pastik: *Què us preocupa quant al fet de mudar-vos a l'illa Ixprat?*
 - Grup ixprat: *Què us preocupa quant al fet d'acollir un gran nombre d'immigrants pastiks que no coneixen la vostra cultura ni les vostres tradicions?*
- Quan hagen passat 20 minuts, ajunta els dos grups i convida'ls a presentar-se. Anima'ls a fer alguna declaració, si volen. No dediqueu més de 10 minuts a aquesta introducció.
- Al cap de 10 minuts, llegeix-los la informació següent: *"Ha passat un any des de la migració i han sorgit alguns problemes. Hi ha tensions, cada vegada més fortes, entre les dues comunitats i a moltes persones els preocupa el creixent malestar social. El/La president/a us ha convidat a constituir un grup de treball per a intentar trobar solucions a aquests problemes."*

- Divideix el conjunt de participants en grups de treball més xicotets, de manera que cada grup de treball tinga (aproximadament) 2 membres pastiks i 4 membres ixprats. Dóna a cada grup la fitxa d'un dels problemes a resoldre (v. suport a l'activitat).
- Explica als grups que disposen de 20 minuts per a posar-se d'acord sobre una solució al problema. Indica'ls que tota proposta ha de ser votada i aprovada per la majoria de participants (del grup de treball) per a ser acceptada. Recorda'ls que, si no arriben a una decisió, es mantindrà l'*statu quo*. La comunitat ixprat pot vetar propostes perquè són majoria.
- Després de 20 minuts, reuneix tothom per a la presentació de propostes.
- Dóna a cada grup de treball 2 o 3 minuts per a presentar i comentar breument les solucions que aporten. Després, passa a la posada en comú i a l'avaluació de l'activitat.

Avaluació de l'activitat

Comença per informar el grup que la simulació ha acabat i que ara reflexionaran junts sobre l'activitat. Has d'evitar que tornen als debats precedents.

- *Com us heu sentit durant l'activitat? Què us ha agradat, i què no?*
- *Ha sigut fàcil interpretar el vostre personatge –i mantenir-lo– quan els habitants de l'illa s'han reunit?*
- *Què us ha semblat el procés de negociació? I el procés de presa de decisions final? Què us semblava que era més important en intentar trobar una solució?*
- *Ha sigut just que la comunitat ixprat poguera vetar totes les propostes perquè té majoria? Com es pot assegurar que les opinions i els drets de les minories estiguen representats equitativament en la 'vida real'?*
- *L'activitat ha canviat la vostra manera de veure les coses? Si és així, què ha canviat i per què?*
- *Al vostre parer, l'activitat reflecteix la realitat? Us ha recordat algun problema actual?*
- *Segons vosaltres, com s'hauria d'abordar el problema que plantegen les persones amb discursos ofensius, intolerants o, fins i tot, perillosos?*

Consells

- Les descripcions de la vida a les dues illes són relativament llargues, a fi que les persones que participen en l'activitat puguen impregnar-se de l'esperit de llur comunitat. No s'han de llegir com un munt de dades, sinó com si foren històries veritables!
- El grup de treball que segueix la campanya en Internet pot ser convidat a centrar-se en l'aspecte 'en línia' del problema. Potser, se'ls hauria d'indicar que ho consideraren paral·lelament a les propostes de fora d'Internet.
- Procura que la simulació es desenvolupe donant el mínim de consells possible. Assegura't que són conscients dels límits de temps i de la naturalesa de la seua tasca, però deixa'ls dur a terme l'activitat de la manera que consideren més apropiada. No els interrompes, tret que s'hi plantege algun problema de comprensió o si sorgeixen tensions o conflictes.
- Seria interessant que disposaren d'informació sobre la llibertat d'expressió. Així doncs, si sobra temps, dóna'ls-en.

Variant

Si no hi ha prou de temps, les descripcions es poden escurçar i, en el moment de les negociacions finals, és factible demanar a tots els grups de treball que es concentren en el primer problema, cosa que permetrà accelerar les negociacions.

Si vols allargar l'activitat, pots convidar les persones que participen en l'activitat a investigar sobre els principals grups migrants del seu país. Així podran identificar les raons per les quals han immigrat, preguntar-se si els seus drets i les seues opinions són respectades per la societat d'acollida, i estudiar com els descriuen en els mitjans, dins i fora d'Internet. Així mateix, podries animar representants de comunitats diferents a prendre la paraula.

Font

Consell d'Europa. *Connexions. Manuel pour la lutte contre le discours de haine en ligne par l'éducation aux droits de l'Homme. Estrasburg, 2014.* (N'hi ha una versió en espanyol: *Orientaciones. Manual para combatir el discurso de odio en internet a través de la educación en derechos humanos. Estrasburg, 2016.*

<http://www.injuve.es/conocenos/ediciones-injuve/orientaciones-manual-para-combatir-el-discurso-de-odio-en-internet>

Suport a l'activitat 1: **L'ILLA PASTIK**

Vius a Pastik, una petita illa amb les fronteres tancades, on no hi ha immigració des de temps immemorials i quasi no rep turistes. La teua societat és pacífica i tranquil·la: la pau i l'absència de conflicte estan tan arrelades en la cultura que són "prioritat nacional". Fins i tot la constitució conté un article que estipula: **«Ningú no pot dir ni fer res que ofenga o moleste el pròxim»**.

Aquest article s'observa escrupolosament i tota transgressió és castigada amb severitat. Les infraccions, per cert, són força escasses: és més fàcil arribar a un acord. El desacord ha acabat esdevenint una situació dolorosa per als pastiks, perquè pertorba l'ànim.

El teu país es presenta com una democràcia. Hi ha eleccions anuals i pràcticament tothom vota. Tanmateix, quasi sempre s'elegeixen les mateixes persones i hi ha molt pocs debats sobre polítiques alternatives.

Generalment, les converses, els anuncis públics i fins i tot els mitjans de comunicació no divergeixen de les opinions acceptades per la societat. Els habitants no en fan gaire cas, d'això: han oblidat, o no poden imaginar, una altra manera de fer les coses. Hi ha poca informació sobre altres llocs del món, no hi ha literatura d'altres cultures i, sobretot, hi ha ben pocs canvis, perquè s'ha constatat que el canvi resulta angoixant.

Els pastiks han vist que amb el pas dels anys la costa s'ha alterat: el nivell de la mar ha pujat i moltes zones del país que abans eren habitables ara estan sota les aigües. Al principi, la situació no era preocupant: hi havia prou territori per a tothom i les comunitats costeres afectades, simplement, es reubicaven més a l'interior. Però, d'un quant temps a aquesta banda, el problema s'ha agreujat i alguns habitants, preocupats, n'han parlat; davant d'això, el govern ha considerat pertorbadores aquest tipus de converses i les ha prohibides. La vida continuava, en calma, sense conflictes ni desacords, fins que un dia de tempesta, un fort cicló va tocar de ple l'illa. Molta gent va perdre la vida i quasi tota l'illa es va inundar. Quan l'aigua es va retirar, pocs cultius havien sobreviscut el desastre i els que ho havien fet morien per la sal marina. Quasi totes les infraestructures i moltíssimes construccions havien sigut destruïdes. El menjar començà a escassejar, i les infeccions i les malalties es van estendre, però els recursos mèdics eren insuficients. L'illa va caure en el caos i els seus habitants fins i tot van començar a discutir!

Just quan semblava que no hi havia esperança, va arribar un missatge procedent d'una illa veïna, Ixprat. El missatge expressava la més sincera preocupació per la sort dels pastiks i proposava acollir a Ixprat tota persona que volgués traslladar-s'hi. Tu ets una de les persones que van decidir migrar-hi.

Suport a l'activitat 2: **L'ILLA IXPRAT**

Vius a l'illa Ixprat, situada a l'oceà Pacífic, on es creuen antigues rutes de navegació. Des de sempre, la teua illa ha confiat en el comerç i la comunicació amb els altres països, i heu aplicat una política de fronteres obertes des de fa centenars d'anys, cosa que ha fet que la presència de viatgers i immigrants de diferents cultures siga un tret característic de la vida de l'illa. El resultat, una població molt diversa amb una gran ventall d'opinions, creences i tradicions.

La teua cultura nacional accepta la diversitat: la gent mostra un interès real per altres maneres de fer les coses, per conviccions i ideologies diferents. Evidentment, amb tanta diversitat, no tothom s'adhereix a les mateixes idees o a les mateixes ideologies. Els desacords i els conflictes són habituals a Ixprat. Qualsevol trobada entre dos habitants es converteix en un debat d'idees, creences i maneres de pensar. Més encara, quasi totes les reunions impliquen o acaben en discussions. La discussió és pràcticament un esport nacional. És per això que no hi ha cap llei que limite el que una persona o un grup pot dir a altres o d'altres. De fet, hi ha gent que diu coses horribles, fins al punt que de vegades això porta a alguns a fer coses horribles. "Passar de dir a fer" està castigat per la llei; però dir, no. La vida a Ixprat és interessant, estimulante i en evolució permanent. Aprecies la riquesa cultural i el fet de poder dir tot allò que vulgues. Però saps també que les discussions sense fi i el desacord no sempre són sinònims de felicitat. El cas és que sovint trobes els desacords fatigants i penosos: no és gaire fàcil escoltar declaracions que creus que són errònies, o que poden resultar cruels. També has constatat que els blancs de discursos cruels i intolerants solen ser uns grups molt determinats. Tanmateix, creus que és important que tothom pugui expressar les seues conviccions.

Un dia molt tempestuós t'assabentes que un fort cicló ha assolat una altra illa del Pacífic. Saps molt poc de l'illa Pastik i dels seus habitants, perquè sempre s'han mantingut aïllats. Has sentit històries que contenen que són molt ximplers i antiquats, però mai no n'has conegut cap. Saps que és pràcticament impossible visitar l'illa Pastik.

El teu govern ha anunciat que l'illa Pastik ha patit tant a causa de l'huracà que molts dels supervivents han de ser real·lotjats a Ixprat. És probable que els habitants d'Ixprat hagen de fer molts ajustos. S'hauran de compartir llocs de treball i potser no hi haurà prou allotjaments per a tothom.

Suport a l'activitat 3: **Problemes per als grups de treball**

Grup de treball 1

Una campanya titulada "Troba una llengua pastik" ha inundat Internet. Aquests són alguns dels eslògans utilitzats:

- *Colpeja un estúpid pastik, a veure si xiscla!*
- *Sense llengua no hi ha cervell!*
- *Troba una llengua pastik i guanya un smartphone!*

Es convida els internautes a pujar fotos de llengües pastiks. Una galeria reuneix fotos i vídeos de gent que obliga pastiks a obrir la boca, que els il·lumina l'interior de la boca amb una llanterna, que es fotografia amb telescopis o que hi enfoca la llengua. La campanya està prenent una gran magnitud i s'han comptabilitzat nombrosos atacs contra pastiks al carrer. Els pastiks hi han respost negant-se a entaular conversa amb gent que els insulta i que no els respecta.

Grup de treball 2

Un grup de xics de la comunitat ixprat ha insultat, al carrer, una xica de la comunitat pastik. L'han titllada de "bola de greix merdosa" i de "puta marrana", i han cridat que no té llengua ni cervell. Per a la jove l'incident ha sigut un malson i li ha provocat un trauma: fa una setmana que no ix de casa ni parla amb ningú. No vol menjar i els seus pares estan desesperats.

Grup de treball 3

Un informe recent mostra que la taxa d'atur entre els pastiks és molt més alta que la del conjunt de la població. No hi ha cap representant de la comunitat pastik al Parlament i molt pocs ocupen posicions de poder. L'informe també fa un seguiment d'altres factors socials, com ara els nivells de estrés i de malalties mentals, els nivells d'estudis i de criminalitat. En el conjunt d'indicadors, els resultats dels pastiks són pitjors que els dels altres grups de població. L'actitud de la societat en general envers els pastiks també és força negativa.

Secció 4

ALFABETISME MEDIÀTIC I INFORMACIONAL

Les noves tecnologies de l'era digital han obert les portes a un món on la informació i el coneixement es poden compartir en un instant i sense límits. Aquestes noves autopistes de la informació representen una gran oportunitat per a accedir al coneixement, però cal garantir que la informació compartida és fiable. A hores d'ara és fàcil que el volum d'informació compartida aclapare i faci perdre de vista les fonts. Totes les persones contribuïm a aquest flux constant de noves informacions i ens sumem a la sobrecàrrega informativa, sobretot a través de les xarxes socials. Les autopistes estan saturades, és una mena d'infobesitat' (contracció dels termes 'informació' i 'obesitat'). En aquest flux constant d'informació, destriar la veritat de la falsedat; la informació fiable, verificada i actualitzada del missatge fraudulent, dels errors en la informació, dels rumors, fins i tot de les mentides... és cada vegada més difícil. Hem de formar-nos amb un esperit crític a tota prova.

És una tasca que ens concerneix a totes i a tots. *No naixem amb esperit crític, l'adquirim a través de l'aprenentatge i l'experiència.* El saber es comparteix i es democratitza, és un avanç considerable, però aquest progrés també suposa nous riscos. En una era considerada per alguns com l'era de la postveritat, on la informació es difon ràpidament, on la propaganda moderna i les teories de la conspiració són alimentades pel populisme, les notícies falses, els discursos d'odi i els "fets alternatius" (*alternative facts*), adoptar aquesta actitud crítica és essencial, sobretot per a la joventut.

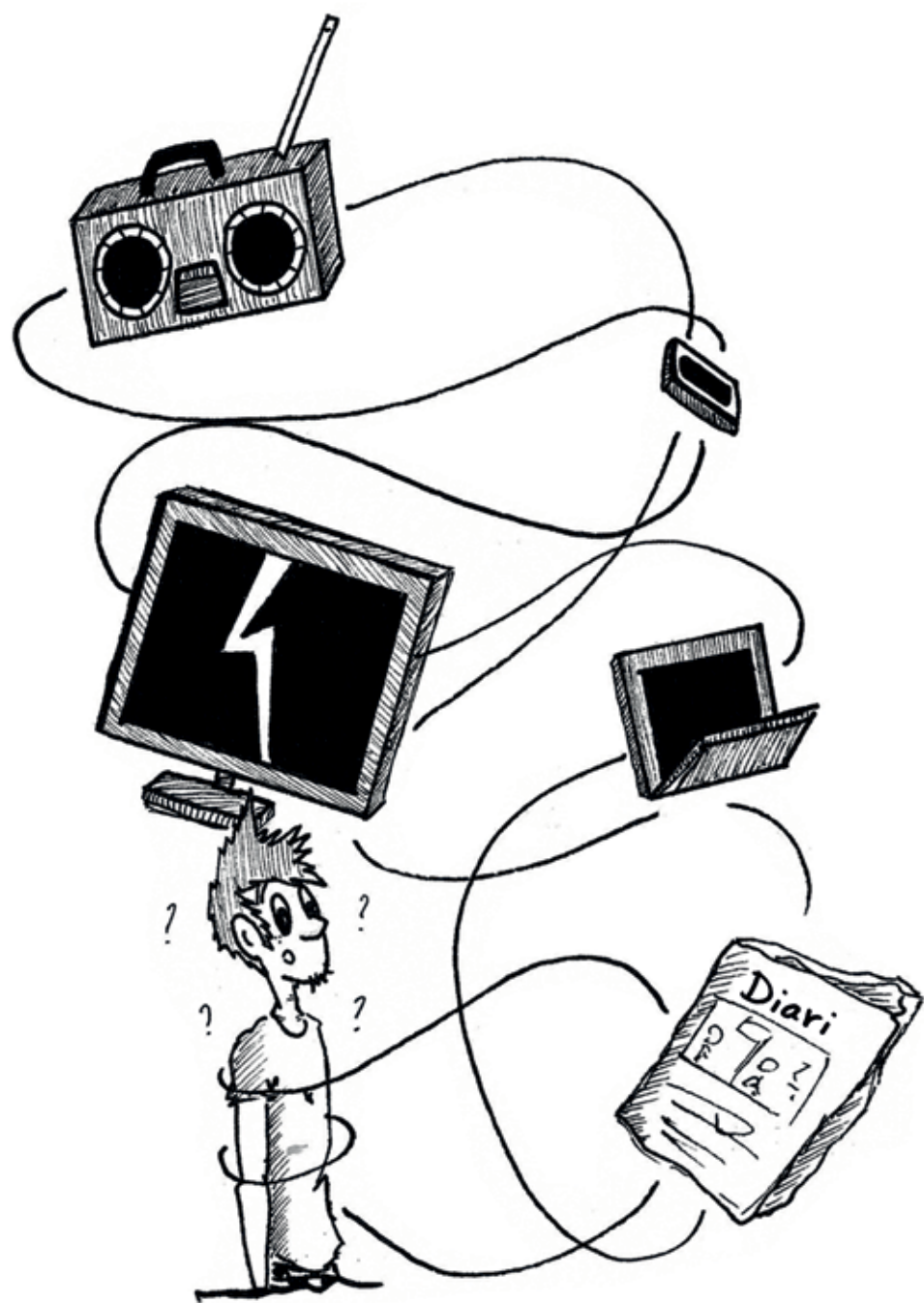
Aquesta importància és doble, perquè els i les joves no només consumeixen informació, sinó que també juguen un paper clau en la seua creació i difusió. Per tant, és essencial donar-los les eines per a argumentar i qüestionar les dades, les notícies, els missatges... a què tenen accés, i equipar-los per a produir i difondre informació de la manera més segura, més crítica i més responsable possible.

Sense mitjans de comunicació apropiats ni habilitats d'alfabetisme mediàtic i informacional adequades, hi ha un risc real que la joventut siga manipulada, enganyada i induïda a prendre decisions equivocades. Se'ls han de proporcionar els mitjans per a classificar i entendre la informació, i també per a defensar-se'n. En resum, assegurar-se que aprofiten el millor d'Internet i que n'estan protegits del pitjor, els ajudarà a convertir-se en ciutadanes i ciutadans ben informats i conscients dels seus drets. El respecte a la democràcia, als drets humans i a les llibertats fonamentals implica el dret de les persones joves a tenir accés a una informació completa, objectiva, fiable i comprensible. És una responsabilitat que recau sobre tota la ciutadania, però especialment sobre el sector de la informació juvenil i les educadores i educadors, tant en l'àmbit formal com en el no formal.

Aquesta secció proposa una sèrie d'activitats pràctiques enfocades a desenvolupar l'esperit i el pensament crític de la gent jove en les seues interaccions amb els mitjans de comunicació i informació. Tenen com a objectiu, entre d'altres:

- Qüestionar la informació i la fiabilitat de les fonts.
- Entendre el funcionament dels mitjans de comunicació.
- Desxifrar certs mecanismes de desinformació.
- Comprendre els mecanismes que hi ha darrere de les teories de la conspiració i dels "fets alternatius".
- Desenvolupar un esperit crític envers les notícies d'actualitat i la informació.

4.1. Pensament crític

L'esperit crític no s'inventa! No es tracta de dubtar de tot, com fan de forma extrema els que fomenten la teoria conspiratòria i justifiquen així llurs credos violents.

Les activitats següents introduiran noves maneres d'abordar la informació i també criteris mitjançant els quals l'examinarem i la farem nostra.

Faula índia

Un dia de molt de sol, sis cecs de l'Hindustan, instruïts i curiosos, van expressar el seu desig de trobar-se per primera vegada amb un elefant, per tal de completar la seua sapiència, i així es va fer...

El primer cec s'acostà a l'elefant i, mentre feia lliscar la mà pel flanc de l'animal, va exclamar: «Valga'm déu! Un elefant és com un mur!».

El segon cec, que havia palpat una de les defenses del paquiderm, cridà: «Oh! És rodó, llis i punxegut! Al meu parer, aquesta criatura s'assembla a una llança!».

El tercer cec es va dirigir cap a l'animal, va prendre'n l'ondulant trompa entre les mans i va dir: «Per a mi, l'elefant és com una serp».

El quart cec va allargar una mà impacient i, en palpar el genoll de l'animal, es va quedar convençut que un elefant s'assemblava a un arbre!

El cinqué cec, que havia agafat per casualitat l'orella de la criatura, va dir: «Fins per al més cec dels cecs, aquesta meravella d'elefant és semblant a un ventall!».

El sisé cec, finalment, buscà a les palpes l'animal i, apoderant-se'n de la cua que escombrava l'aire, va notar quelcom de familiar: «Però sí és com una corda!», va cridar.

Aleshores tots sis debateren apassionadament, i durant molta estona, sobre com era l'elefant, insistint cadascun en allò que creia que era la veritat, tant és així que no hi havia manera d'entendre's.

En això, un savi que passava per allí s'hi va aturar, encuriós, per veure sobre què discutien tan apassionadament aquells sis cecs. «De què parreu, senyors?», va preguntar. «No ens posem d'acord a l'hora de dir a què s'assembla l'elefant!». I aleshores un per un li van repetir el que pensaven sobre això. El savi, amb un somriure, els va explicar: «Tots teniu raó! Si descriuiu l'elefant tan diferentment, és perquè cadascun de vosaltres ha tocat una part de l'animal! L'elefant és molt gran i té realment tots els trets que heu descrit». «Ooohh!», s'exclamaren. La discussió es va acabar i els sis cecs s'alegraren d'haver sigut fidels a la realitat, ja que cadascun d'ells tenia una part de veritat.

4.1.1.

QUÈ HAS VIST?**Objectius**

Aquesta activitat permetrà, a les persones participants:

- Diferenciar entre informació i interpretació.
- Prendre consciència de la tendència a centrar-nos en la informació i/o la interpretació.
- Aprendre que la interpretació és personal i que, per tant, no sempre reflecteix els fets.

Destinatari

Des dels 12 anys.

Grandària del grup

De 10 a 15 participants.

Material

- Bolígrafs i paper.

Temps

Aproximadament 50 minuts.

Habilitats/coneixements que ha de tenir la persona facilitadora

Capacitat d'improvisació.

Desenvolupament

- Forma un cercle.
- Quan el grup estiga col·locat, realitza algunes accions sense parlar: fer un cop d'ull al mòbil o al rellotge, mirar la porta, establir contactes visuals breus amb algun participant, posar-te seriós/osa, ploriquejar o fer un crit, fer unes passes a la dreta i a l'esquerra, picar de peus, tornar a mirar el mòbil o el rellotge, eixir fora tancant la porta i, al cap d'uns segons, entrar-hi novament, etc.
- Després d'això, torna al cercle i queda't en una posició distesa que propiciï un debat.
- Distribueix a cada participant un full i un bolígraf.
- Pregunta'ls: «Què heu vist?» i demana'ls que escriguen les respostes en dues columnes:
 - *Fets/informació: literalment què has vist (per exemple: fer un cop d'ull al mòbil, entrar o eixir de la sala, mirar als ulls...).*
 - *Interpretacions: què has sentit/endevinat (per exemple: estar nerviós/osa, esperar algú, semblar enfadat/ada, semblar boig/boja, etc.).*
- Convida'ls a compartir amb el grup allò que han escrit al full.
- Pregunta'ls quina diferència hi ha entre el que han escrit en les dues columnes:
 - *Els fets > Què he vist? > Informació*
 - *Les sensacions/interpretacions > Què puc fer amb la informació? > Sensacions.*
- Continua el debat formulant altres preguntes, com ara:
 - *Quin tipus de resposta és la més freqüent?*
 - *En quina columna estan la majoria de les vostres descripcions?*
 - *Quines respostes són amb seguretat respostes correctes?*
 - *Quines altres respostes podrien ser correctes, però no amb seguretat?*
 - *En situacions quotidianes, quan mires la gent, veus esdeveniments, etc., i els descrius, com tendeixes a*

descriure'ls? (fets o interpretacions)

- *Tens experiències personals on la teua interpretació del comportament d'algú era exacta? Tens experiències personals on la teua interpretació n'era errònia?*
- *Quins són els avantatges i els inconvenients de centrar-se en els fets? Quins són els avantatges i els inconvenients de centrar-se en les interpretacions?*
- *Està 'malament' interpretar?*
- Conclou el debat. Quan interpretem el que veiem, no podem saber realment si tenim raó. Alguns consells per a prevenir interpretacions errònies:
 - *Descriu el que veus en lloc del que creus que veus.*
 - *Quan optes per les interpretacions: fes preguntes sobre les teues interpretacions, verifica si el que penses és exacte.*
 - *Proposa les teues interpretacions en forma de preguntes o hipòtesis que s'han de verificar, sense imposar-les com a fets.*

Variants

- Les persones participants, dividides en grups, anoten allò que han vist en un full gran. Després examinen juntes les diferències entre els tipus de respostes.
- Hi ha una versió més curta de l'activitat per a il·lustrar la diferència entre fets i interpretacions: tanca el puny, alça'l i corre en direcció a una de les persones participants. Fets: alçar el puny i anar cap a un/a participant. Interpretació: "Aves a pegar-li" "Estàs boig".
- Agafa una foto o una imatge, mostra-la a les persones participants i demana'ls què hi veuen.
- Pren un article de diari i demana a les persones participants que diferencien els fets de les interpretacions.

Consells

- Abans de començar no els avises que vas a començar, comença simplement. Durant la 'representació', no reaccions a les seues preguntes.
- En l'anàlisi: jutja la descripció dels fets i la interpretació en peu d'igualtat. L'objectiu és conscienciar-los de les dues coses, sense donar més valor a l'una o a l'altra.

Font

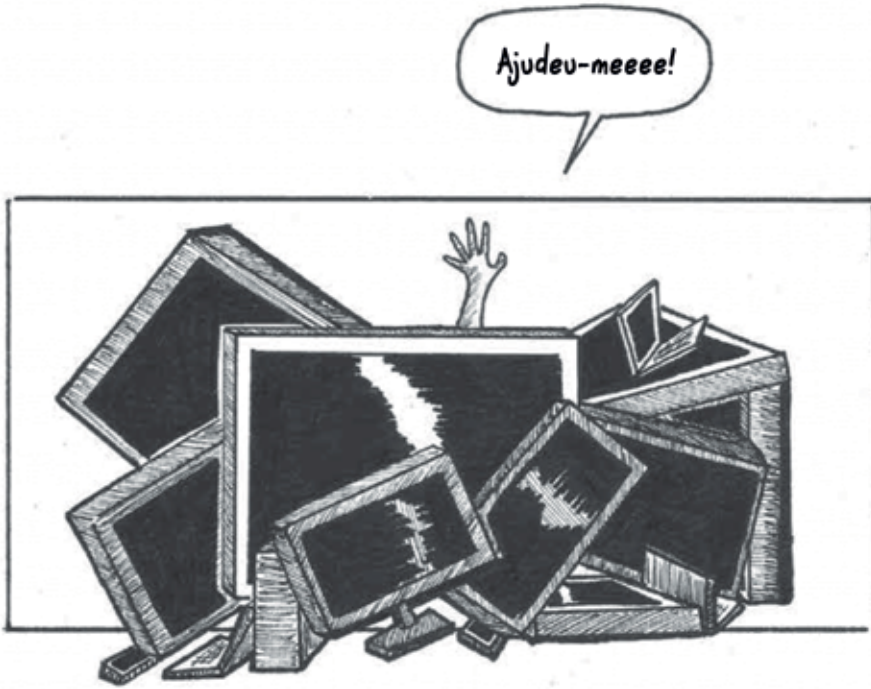
www.bounce-resilience-tools.eu creada per l'SPF Intérieur en col·laboració amb ASBL Arktos.

Per a més informació, dirigeix-te a: bounce-support@ibz.fgov.be

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

4.2. Mitjans de comunicació

La informació es difon a través d'uns canals: els mitjans de comunicació. Per a exercir el pensament crític i analitzar les motivacions que hi ha darrere de la difusió d'aquesta informació, és important entendre com es construeixen aquests canals de comunicació de la informació.

Les activitats següents permeten desxifrar de manera lúdica i concreta com funcionen els mitjans de comunicació. Ajudaran, així mateix, a abordar el concepte de desinformació, particularment en relació amb certes ideologies, com ara l'extremisme violent.

4.2.1.

TITULAR

Objectius

Aquesta activitat té com a objectiu:

- Identificar els diferents tipus de mitjans de comunicació.
- Entendre que els diferents mitjans de comunicació poden tenir diferents visions/opinions, depenent de la tendència i del rerefons.
- Comprendre la diferència entre informació i interpretació.
- Experimentar diferents formes d'interpretar fets.

Destinataris

A partir de 12 anys.

Grandària del grup

Un mínim de 10 participants.

Materials

- Fets (suport a l'activitat 1); una còpia per parella.
- Tipus de mitjans de comunicació (suport a l'activitat 2); un tipus de mitjà (targeta) per parella (si el grup és gran, més d'una parella poden tenir el mateix mitjà).
- Fulls i bolígrafs.

Temps

1 hora.

Habilitats/coneixements que ha de tenir la persona facilitadora

Tenir nocions d'alfabetisme mediàtic i informacional.

Preparació

- Fent servir el suport a l'activitat 2, prepara targetes amb els diferents tipus de mitjans de comunicació (un tipus de mitjà per targeta).
- Reparteix les targetes amb els diferents tipus de mitjans, de manera que el text no siga visible.
- Divideix el grup en parelles.

Animació

- Demana a cada parella que trie una targeta de mitjans a l'atzar i distribueix-los el document "Els fets", un comunicat breu i objectiu sobre un succés violent que s'ha produït.
- Tu o un/a participant llegeix "Els fets" en veu alta.
- Cada parella agafa un bolígraf i un full de paper i disposa d'un temps per a pensar i escriure un o més titulars que podrien encapçalar un article sobre 'els fets', el qual es difondrà pel mitjà definit en la targeta.
- En reconstituir el grup, demana que cada parella presente els seus titulars a la resta.
- Pregunta al grup quin titular s'acosta més al que cadascú personalment relataria sobre els fets, i després quin se n'allunya més.

Avaluació de l'activitat

Formula, a les persones participants, preguntes d'aquest tipus:

- *Has pensat en titulars diferents? Els articles també serien diferents? En què canviarien? Quins fets es*

relatarien i quines interpretacions es farien?

- *Un mitjà, un titular i un tipus de reportatge poden influir en la teua opinió sobre un tema?*
- *Són neutrals tots els mitjans quan informen d'un tema? Tots els mitjans haurien de ser neutrals? Tens exemples d'esdeveniments reals que són tractats diferentment per diferents mitjans o fonts? (Per exemple: sovint, després d'una manifestació, la policia diu que hi ha hagut menys participants que qui l'ha organitzada).*
- *Com podem fer front a les informacions i a la influència dels diferents mitjans de comunicació en les nostres vides?*

Consells

És bo saber que la manera de presentar les informacions pot incitar a prendre-les seriosament, com una cosa certa. Quan hi ha un objectiu subjacent (com ara convèncer la gent), és probable que s'amaguen altres informacions o, pitjor encara, que les informacions estiguen deformades. Sovint, quan es presenta una informació i sembla "massa bonica per a ser veritat", s'aconsella un enfocament crític. La publicitat, els articles en els mitjans de comunicació, etc. s'han d'abordar amb un cert sentit crític.

Variats

- Pots utilitzar un altre tema que motive les persones participants i presentar-los uns altres fets.
- Dir-los que busquen una imatge, o que hi pensen, que es puga correspondre amb els seus titulars. Quan treballem amb imatges, que analitzen també la influència de les imatges en la seua opinió.
- Cada parella tria dues targetes de mitjans i pensa en dos titulars alternatius per al seu mitjà de comunicació (per exemple: diferents posicions polítiques).
- Pot ser interessant relacionar l'exercici amb la propaganda extremista, on la informació s'utilitza per a influir en altres persones. Sovint, l'elecció de la imatge presentada, els titulars i la manera en què es donen les explicacions poden ser convincents, però no ser necessàriament exactes.

Font

www.bounce-resilience-tools.eu creada per l'SPF Intérieur en col·laboració amb ASBL Arktos.

Per a més informació, dirigeix-te a: bounce-support@ibz.fgov.be

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

Suport a l'activitat 1: **Els fets**

Dijous al matí, de camí a l'escola, es produeix un apunyalament.

Un xic de 16 anys ha sigut apunyalat per una adolescent de 15.

Estudiaven a la mateixa escola. Ja hi havia hagut conflictes entre ells abans.

L'arma homicida és un ganivet de cuina.

La xica havia jugat en un videojoc violent la nit anterior i abans del succés.

Suport a l'activitat 2: **Tipus de mitjans**

Un diari de qualitat, objectiu: relata fets, no interpretacions.

Una revista de xafardejos: aporta sensacionalisme.

Una revista educativa per a pares i mares: ajuda en l'educació d'infants.

Una pàgina de Facebook: lluita contra la violència.

Una revista de videojocs: defensa que els videojocs i la violència no estan relacionats.

Un blog d'una xica jove: vol donar suport a víctimes de violència.

Objectius

Aquesta activitat té com a objectiu:

- Facilitar estructures per a analitzar qualsevol document mediàtic.
- Encoratjar les persones participants a plantejar-se preguntes sobre les motivacions, els reptes, les eleccions... inherents a tota producció mediàtica.
- Animar-les a desenvolupar i a emprar habilitats de pensament crític.

Destinataris

A partir dels 15 anys.

Grandària del grup

Qualsevol.

Materials

- Un document mediàtic (extracte d'un vídeo, programa de televisió, revista, campanya publicitària, plataforma d'Internet, etc.) o més d'un, si vols comparar-los (similituds i diferències).
- Suport a l'activitat 1: "Les sis dimensions de l'alfabetisme mediàtic": tantes còpies com participants.
- Fulls i bolígrafs.
- Un paperògraf de fulls grans i retoladors.

Temps

Aproximadament 1 hora.

Habilitats/coneixements requerits de la persona facilitadora

Coneixement bàsic de l'alfabetisme mediàtic i informacional.

Preparació

- A tall d'introducció, presenta el/s document/s mediàtic/s i el seu context.
- Distribueix a cada participant una còpia del suport a l'activitat: "Les sis dimensions de l'alfabetisme mediàtic".
- Demana'ls que es divideixquen en grups xicotets (sobretot si treballes amb un grup gran) i dona'ls paper i un bolígraf.

Animació

- Una vegada dividits en subgrups i llegit el document, demana'ls que el passen pel sedàs de les 6 dimensions de l'alfabetisme mediàtic i que prenguen nota de l'anàlisi que en fan.
- Reuneix el grup gran. Cada subgrup haurà designat un/a portaveu per compartir l'anàlisi; la resta de membres del grup hi pot contribuir, si és necessari.
- Durant la posada en comú fes una síntesi, en el paperògraf, de l'articulació de les sis facetes del document mediàtic, ja que un tema no té plenament sentit si no es connecta amb d'altres. Per exemple, no podem estudiar a quin públic s'adreça, si no comprenem quines tecnologies s'utilitzen per a arribar al dit públic.

Consells

Aquesta activitat es pot adaptar en funció de l'edat del grup. La tria del document mediàtic dependrà del públic destinatari, perquè els resulte interessant.

Font

Conseil Supérieur de l'Éducation aux Médias (Fédération Wallonie-Bruxelles). *L'éducation aux médias en 10 questions*. 2011. www.educationauxmedias.eu/sites/default/files/files/2011-09-26-brochure_10_questions.pdf

Suport a l'activitat: **Les sis dimensions de l'educació mediàtica**

Per a dur a terme una anàlisi crítica dels mitjans de comunicació pots recolzar-te en sis aspectes que s'interconnecten:

- *Les persones que els produeixen.* És important entendre el món de la producció mediàtica, des de les formes de producció audiovisual fins als formats més tradicionals. Qui ha creat la notícia? Són totalment independents o formen part d'un grup més gran? Si és així, què saps d'aqueix grup? Les persones que han produït la notícia pertanyen a un corrent filosòfic o polític particular? On troben els mitjans financers i tècnics que els permeten mantenir la producció i la difusió mediàtica?...
- *El llenguatge.* Els missatges fets de text, de sons o d'imatges són complexos. Estan constituïts per múltiples elements organitzats per produir un significat específic (enquadrament, il·lustracions, so, pla, varietats lingüístiques utilitzades...). És essencial analitzar i entendre el llenguatge emprat per a poder descodificar la informació rebuda i percebre les subtileses i els elements no verbals.
- *Les tecnologies.* Entenem per tecnologies els equip d'imatge i de so emprats per a comunicar un missatge. L'objectiu a aconseguir se situa en dos nivells: d'una banda, la utilització de material corrent lligat a la vida quotidiana i, d'altra banda, el descobriment de tecnologies d'avantguarda, de noves tecnologies que canvien constantment.
- *Les representacions.* Aquest tema engloba tant la manera en què un document mediàtic tracta el tema del qual està parlant (successos, persones, objectes, situacions) i la seua escenificació com l'efecte sobre la percepció per part de l'audiència. Es tracta d'entendre la influència que els mitjans poden exercir sobre com es representa un assumpte.
- *L'audiència.* Es tracta ací de fixar-nos en el procés pel qual un/a lector/a, un jugador/a, un/a oient, un/a espectador/a o un/a internauta percep un document mediàtic en funció de la seua formació, vivències culturals, religió, interessos, edat...
- *Les categories o tipologies.* Per a entendre un document mediàtic, és important classificar-lo d'acord amb el contingut (política, esport, notícies...) i el gènere (documental, ficció, dibuix animat...). Tanmateix, aquestes categories no són homogènies i són, en si mateixes, resultat de diferents enfocaments. L'objectiu és aconseguir que la gent jove (i no tan jove) siga capaç de classificar els documents amb què es troben i, alhora, fer que prenguen consciència del caràcter relatiu de qualsevol classificació. Per exemple, la informació que he trobat en la Viquipèdia té caràcter científic, finalitats publicitàries o és la dramatització d'un esdeveniment? O aquest altre exemple: la informació que apareix repetitivament en la televisió aquests dies tracta d'una notícia d'actualitat amb múltiples girs o d'una sèrie? És un reportatge o una ficció?

4.2.3.

INFORMACIÓ O ENGANY**Objectius**

La gent jove que fa servir regularment Internet, el correu electrònic, les xarxes socials i la missatgeria instantània pot ser rebre enganys o rumors (peticions falses, falsos virus, enllaços...) de molts tipus. Fins i tot, és possible que n'hagen respost algun, potser per manca d'eines per a exercir el pensament crític. L'objectiu d'aquesta activitat és:

- Ajudar a identificar els rumors i les falses alarmes que circulen per Internet.
- Adquirir les habilitats i els reflexos necessaris per a posar en dubte una informació que circula per Internet.

Destinataris

A partir dels 15 anys.

Grandària del grup

Qualsevol. De 2 a 4 participants per ordinador disponible, o cadascú amb el seu mòbil o tauleta tàctil.

Materials

- Ordinadors, mòbils o tauletes amb una bona connexió a Internet.
- Diversos missatges amb rumors per a enviar-los per correu electrònic a les persones participants. Hi ha exemples en pàgines web que denuncien falses alarmes, com ara: www.maldita.es/malditobulo, www.newtral.es/educacion, www.observatorioislamofobia.org, www.vost.es/stopbulos, www.verificat.cat
- Un paperògraf i retoladors.

Temps

Aproximadament 1 hora.

Desenvolupament

- Prèviament, pregunta a les persones participants si alguna vegada han vist o rebut rumors o falses alarmes, bé per correu electrònic bé per Internet en general, o si n'han sentit parlar. Si no és així, dóna'ls exemples d'enganys coneguts denunciats pels mitjans de comunicació.
- Fes xicotets grups de 2 a 4 participants.
- Lliura'ls una còpia de missatges enganyosos difosos per correu electrònic o Internet. Demana'ls que reunisquen el màxim d'informació que puguin sobre el tema (sobretot a través de cercadors).
- La seua investigació s'ha de centrar en una sèrie de punts:
 - *El suposat origen del missatge enganyós o rumor.*
 - *La difusió (de quina manera s'ha estés, tant a través d'Internet com a través dels mitjans tradicionals que poden transmetre i amplificar la informació falsa).*
 - *Causes i efectes del rumor.*
 - *Com s'ha desmentit la informació falsa.*

Avaluació de l'activitat

- Per acabar, les persones participants es reagrupen en un sol grup per compartir què han descobert. Mentre dialoguen, el grup ha de classificar els rumors en categories, com ara: desinformació, llegenda urbana, notícia falsa, enganyifa, estafa, rumor, teoria conspiratòria, sàtira, etc.

- En general, els llocs webs proposats permeten als usuaris comprovar la veracitat de la informació i detectar enganys. Presenten arguments tant per a validar la informació com per a desmentir-la i la classifiquen en diferents categories.
- Advertiment: els llocs web proposats no són infal·libles i també poden equivocar-se. És important mantenir-se sempre alerta i tenir sentit crític.

- Demana al grup que perfeccione la definició de 'rumor'. De quina manera apareix en Internet?
- Finalment, obri un diàleg sobre com podrien implicar-se en la propagació o la denúncia de rumors. Per exemple, informant de les pàgines web que els denuncien o informant altres receptors potencials d'un missatge.

Consells

Per tal que l'activitat funcione sense problemes i trobes molt material en Internet, elegeix rumors que hagen sigut populars.

Font

Aquesta activitat s'ha adaptat d'"Educaunet", una eina educativa sobre els riscos en Internet: www.educaunet.be

4.2.4.

EXAMINANT ELS FETS**Objectius**

L'objectiu d'aquesta activitat és permetre, a les persones participants:

- Valorar la veracitat de la informació disponible en Internet.
- Examinar alguns dels problemes a què s'enfronta la joventut homosexual amb els discursos d'odi.
- Considerar el propi comportament en relació amb els continguts en línia.

Destinatari

A partir dels 18 anys.

Grandària del grup

De 8 a 20 participants.

Materials

- Accés a Internet.
- Fulls i bolígrafs.
- Un paperògraf i retoladors.
- Suport a l'activitat 1: "L'escenari" (tantes còpies com participants).
- Suport a l'activitat 2: Targetes de tasques d'"investigadors/ores" i de "supervisors/ores" (tantes còpies com participants: la meitat seran "investigadors" i l'altra meitat "supervisors").
- Suport a l'activitat 3: "Fitxa de control" (per a cada supervisor/a).
- Suport a l'activitat 4: "Verificar la informació".

Temps

Unes 2 hores (depenent de la grandària del grup).

Preparació

- Convida les persones participants a posar-se en la pell d'"investigadores" que treballen a compte de responsables polítics per a estudiar la qüestió dels atacs homòfobs. Han d'avaluar la fiabilitat de la informació publicada en línia i desenvolupar estratègies que podrien aplicar-se durant el procés.
- Explica que l'objectiu de l'activitat és explorar l'ús d'Internet com a font d'informació. Pregunta si utilitzen Internet com a font d'informació i si tenen llocs webs "favorits".
- Reparteix "L'escenari" (suport a l'activitat 1) i comprova que tothom entén la tasca a fer.
- Explica que s'han de dividir en grups de 4: dues persones investigaran el problema, i les altres dues observaran i supervisaran la tasca d'investigació.

Animació:

- Una vegada formats els subgrups de 4, explica que la investigació necessita una metodologia apropiada i demana'ls que enumeren alguns principis que s'han de tenir en consideració per garantir la sinceritat dels resultats. Escriu-los en el paperògraf. Per anar més de pressa, pots aportar-los tu.
- Demana als subgrups que designen qui 'investiga' (2) i qui 'supervisa' (2), i dóna'ls la tarja de tasques corresponents (suport a l'activitat 2, per a "investigadors/ores", i suport a l'activitat 2 i 3, per a "supervisors/ores"). Assegura't que comprenen què han de fer.

- Explica que disposen de 30 minuts per a fer les recerques. Suggereix-los que utilitzen els primers 20 minuts per a buscar les informacions pertinents, i que reserven els 10 últims minuts per a posar-se d'acord sobre els principals punts que presentaran al 'seu' diputat/ada (cada subgrup només 'treballa' per a un personatge polític). Els "investigadors/ores" poden optar per una presentació amb "fitxes"; han d'imaginar que fan un breu report als seus parlamentaris/àries, no un discurs!
- Quan els subgrups acaben les tasques, convida'ls a deixar els ordinadors o dispositius mòbils i dóna'ls uns 5-10 minuts suplementaris perquè els "supervisors/ores" de cada subgrup puguin acabar de preparar llurs observacions.
- Reuneix el grup sencer i convida els "investigadors/ores" a presentar els principals punts que han seleccionat per al discurs dels 'seus' membres del Parlament.
- Després de cada presentació, preveu un temps perquè els "supervisors/ores" puguin presentar les seues observacions i perquè els altres subgrups puguin fer preguntes sobre les informacions presentades o l'estratègia utilitzada.

Avaluació de l'activitat

Convida les persones participants a avaluar l'activitat i planteja'ls algunes preguntes.

- Preguntes sobre el treball de recerca i la comunicació d'informació als representants polítics:
 - *La tasca t'ha paregut fàcil? Què t'ha semblat més difícil?*
 - *Com has triat els llocs web per a trobar informació? Fins a quin punt et preocupa la 'fiabilitat' dels llocs i pàgines web o la 'veracitat' de la informació que has escollit?*
 - *A què has donat més importància: a trobar informació per a donar suport a la posició del teu representant polític, o a proposar un informe objectiu de la qüestió? Segons tu, què hauria de fer un/a veritable investigador/a?*
 - *Has buscat exemples de discurs d'odi contra les persones homosexuals? Si alguns grups no ho han fet, creus que pensen que hauria sigut pertinent?*
 - *Creus que el teu personatge polític estaria satisfet/a de les teues recerques? Creus que les persones que representa n'estarien satisfetes?*
- Preguntes sobre l'ús d'Internet amb finalitats de recerca:
 - *Has arribat a alguna conclusió important sobre l'ús d'Internet per a la investigació? T'agradaria afegir quelcom a la llista de principis a tenir en consideració establerts al començament de l'activitat?*
 - *T'ha sorprès la quantitat d'informació diferent que els altres han trobat? Com expliques tanta diferència?*
 - *De quina manera es pot verificar si un lloc web és fiable o si la informació que hi ha és veraç? Fas normalment aqueixa comprovació?*
- Criteris per a avaluar la qualitat de la informació

Per a avaluar la qualitat d'una informació o d'un document, cap eina no pot substituir el judici humà. Al llarg de la investigació, qui hi participe ha de romandre crític/a, veure-ho tot amb perspectiva, analitzar els resultats, criticar, verificar, comparar... És fiable? És un fet real?, una interpretació?, un rumor?, una opinió? Hi ha més punts de vista sobre el tema? És realment el que estic buscant? La metodologia de la meua investigació s'hi adapta?... Els principals criteris per a avaluar la qualitat de la informació són:

 - *La informació es basa en bones fonts?*
 - *És fiable?*
 - *És precisa, exacta, completa?*

- *Aporta alguna dada nova?*
- *És accessible?*
- *Està ben estructurada, ben organitzada, ben redactada?*
- *Etc.*
- **Preguntes sobre l'homofòbia/el discurs d'odi en Internet**
 - *Has constatat algun cas de discriminació o de violència?*
 - *Creus que has trobat informacions falses o injustes?*
 - *Quins són els riscos de permetre que tothom penge les seues opinions en Internet?*
 - *Què creus que es podria fer per a reduir el risc que altres persones consideren aqueixes opinions com si foren fets?*

Consells

- L'activitat seria més eficaç si, prèviament, s'informa els "supervisors/ores" de les seues tasques. Si això és possible, pots preveure un/a sol/a supervisor/a per grup i augmentar el nombre d'"investigadors/ores".
- Qui investiga no hauria de sentir-se 'examinat/ada' per qui supervisa. Explica que la tasca de supervisió consisteix a examinar els diferents mètodes de recerca i que es pot realitzar de moltes maneres.
- Pots decidir no mostrar als "investigadors/ores" la fitxa de control. En aquest cas, no coneixeran certes consideracions essencials respecte dels llocs utilitzats i el resultat de l'activitat potser seria més interessant. No obstant això, tin present que aqueixa decisió podria exercir una pressió més forta sobre els "investigadors/ores". Mostrar-los la fitxa de control permet una millor relació entre "investigadors/ores" i "supervisors/ores".
- Durant la posada en comú i l'avaluació pots esbrinar si la recerca ha sigut esbiaixada pels resultats que "es volien" trobar. Pots aprofitar per a preguntar-los com es comporten davant d'informacions que no volen creure.
- Un dels perills de les informacions errònies o esbiaixades, tan corrents en Internet, és que és molt fàcil que es difonguen com si foren fets. Pots preguntar si creuen haver transmés 'fets' relatats en Internet i si aqueixa informació podria haver contribuït a difondre prejudicis sobre certs grups o individus.
- Pots fer servir la llista amb informació contextual sobre l'alfabetisme digital, i també la "fitxa de control", per a complementar els suggeriments de les persones participants quant a la manera de comprovar la veracitat de la informació penjada en Internet. Insisteix que la major part del que veiem en Internet conté un element d'opinió –és més o menys 'subjectiu'. La informació es pot presentar de moltes maneres per a reforçar un punt de vista concret. Per exemple, ometre citar exemples de discursos d'odi homòfobs pot fer l'efecte que el problema no existeix.
- Fes una recerca sobre les enganyifes i rumors que circulen per Internet i obri un debat al grup sobre com les notícies falses contribueixen a alimentar el discurs d'odi.

Variants

- Tria un altre objecte per a les recerques; per exemple, les dones, la comunitat gitana o una altra minoria ètnica, o les persones sol·licitants d'asil.
- També pots organitzar l'activitat sense "supervisors/ores", i que tothom se supervise a si mateix. En aquest cas, prèviament hauries de repassar la fitxa de control amb el grup i convidar-los a supervisar els mètodes de treball que pensen utilitzar.

Font

Consell d'Europa. *Connexions. Manuel pour la lutte contre le discours de haine en ligne par l'éducation aux droits de l'Homme. Strasbourg, 2014. (N'hi ha una versió en espanyol: Orientaciones. Manual para combatir el discurso de odio en internet a través de la educación en derechos humanos. Strasbourg, 2016. <http://www.injuve.es/conocenos/ediciones-injuve/orientaciones-manual-para-combatir-el-discurso-de-odio-en-Internet>)*

Més informació

Per a més activitats educatives sobre les estratègies de desinformació, visita el web:
mediasmarts.ca/sites/default/files/tutorials/facing-online-hate/index.html

Suport a l'activitat 1: **L'escenari**

Després d'una sèrie d'atacs homòfobs contra joves homosexuals –en particular des de llocs web i vídeos en línia–, i de diverses accions de pressió de moltes ONG, hi haurà un debat sobre el tema al Parlament. El govern ha proposat votar una legislació per a dedicar una part del pressupost a mesures en educació contra les actituds homòfobes i donar suport a la joventut gai i lesbiana. Els principals partits de la oposició s'oposen a aquesta nova llei.

Imagina que estàs treballant com a “investigador/a” per a un responsable polític que vol intervenir en el debat. T'ha demanat que prepares les línies centrals del seu discurs sobre alguns dels punts clau que es plantejaran durant el debat. Tens 20 minuts per a fer les recerques preliminars.

Suport a l'activitat 2: **Targes de tasques dels “investigadors/ores” (que treballen per a un personatge polític) i dels “supervisors/ores”.**

“Investigadors/ores” per a polític/a 1

El personatge polític és membre del govern. Ha de prendre la paraula i defensar amb força la nova legislació. Fes una recerca en Internet per buscar informacions que podrien ser-li útils per al discurs. Després fes una llista de 5 punts clau que al teu parer hauria d'abordar.

“Investigadors/ores” per a polític/a 2

El personatge polític és membre de l'oposició. Aquesta persona està en contra de dedicar una part del pressupost a aquest problema. Fes una recerca en Internet per buscar informacions que podrien ser-li útils per al discurs. Després fes una llista de 5 punts clau que al teu parer hauria d'abordar.

“Investigadors/ores” per a polític/a 3

El personatge polític és membre d'un partit minoritari. El seu partit encara no ha decidit si secundarà o s'oposarà a la nova legislació. Fes una recerca en Internet per a buscar informacions que el podrien ajudar a prendre una decisió. Després fes una llista de 5 punts clau que al teu parer hauria d'abordar.

“Supervisors/ores”

La teua tasca consisteix a analitzar l'enfocament adoptat pels “investigadors/ores”. Intenta recopilar el màxim d'informació possible en la fitxa de control. Pots demanar als “investigadors/ores” que expliquen el que fan o per què han adoptat tal o tal enfocament, sempre que no els distragues massa!

Suport a l'activitat 3: **Fitxa de control**

Termes de recerca utilitzats per a buscar informació	
Nom dels llocs web consultats	
Nombre (aproximat) de minuts passats en cada lloc web	
'Orientació' dels llocs web (neutral, homòfob, pro-homosexual)	
Per què s'han triat aquests llocs web?	
El web és una font? Per què és fiable? El grup n'ha verificat la fiabilitat? Si és que sí, quin n'és el resultat?	
El lloc web citava les fonts o les referències de les informacions donades? El grup ho ha comprovat?	
Qualsevol altra observació relativa a l'enfocament dels "investigadors/ores"	

Suport a l'activitat 4: **Verificar la informació**

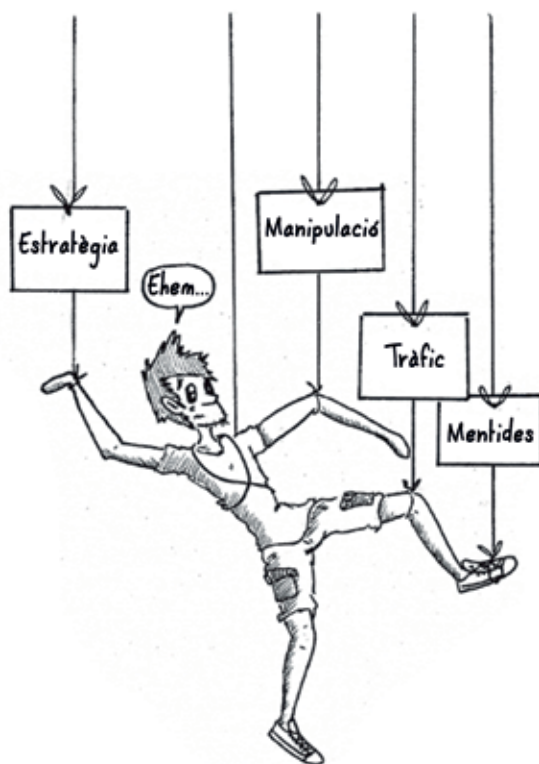
Verificar l'argumentació

- S'indicaven les fonts de les afirmacions, o els arguments es basaven simplement en el 'sentit comú'?
- S'hi citen i es reconeixen les fonts com a autoritat en la matèria?
- Els arguments eren irrefutables o deixaven espai a altres conclusions?
- Els arguments estaven basats en 'fets' o recorrien a les emocions, a les creences tradicionals, o eren només resultats probables?
- Els 'fets' o els arguments presentats podien ser comprovats?
- Els arguments contenien generalitzacions relatives a individus o grups?
- Hi havia generalitzacions racistes o discriminatòries?
- Altres perspectives són possibles i podrien provar la falsedat de l'argument?
- Les afirmacions es recolzaven en arguments *ad hominem*, és a dir, en arguments que ataquen qui hi és contrari pel que és i no pel que diu?
- L'argument esdevé més convincent per la manera en què es presenta; per exemple, per la utilització d'imatges colpidores o de multimèdia?

Verificar la veracitat

- El lloc web està reconegut com a font d'informació d'opinió? Altres llocs contenen un enllaç a aquest web?
- La propietat i l'autoria del lloc web estan clarament identificades? Per què hi podem confiar?
- Què diu el lloc web sobre les intencions que té?
- És probable que el lloc web siga partidista per la seua localització, la identitat dels seus autors i allò que afirma pel que fa a la seua missió?
- El lloc web ofereix més d'un punt de vista?
- A quin ritme s'actualitza? Hi ha continguts recents?
- Trobem continguts similars en altres llocs web?
- Podria haver-hi conflictes d'interessos, per exemple, en relació amb interessos comercials o afiliacions polítiques?
- El lloc web facilita referències i fonts dels continguts penjats?
- El lloc web té una política sobre continguts racistes o discriminatoris?
- Com administra aquest tipus de continguts i com respon a les queixes?

4.3. Propaganda

Totes les ideologies extremistes utilitzen, per a fer-se conèixer, estratègies de comunicació summament eficaces que barregen manipulació, tergiversació dels fets, alteració d'imatges... És difícil per a una persona jove no cedir a aquests missatges si no té les habilitats necessàries per a fer-los front.

En aquest capítol trobaràs eines per a abordar el tema de la propaganda de manera lúdica i pedagògica.

4.3.1.

ANALISIS D'UN CARTELL DE PROPAGANDA**Objectius**

Aquesta activitat té com a objectiu:

- Identificar un cartell de propaganda.
- Identificar en què es distingeix d'altres tipus de cartell (polític, publicitari, de cinema, etc.).
- Comprendre i definir què és la propaganda.
- Aprendre a identificar, sobre un cartell, els elements visuals i semàntics de propaganda.
- Redactar una definició de què és la propaganda.

Destinataris

A partir dels 15 anys.

Grandària del grup

De 6 a 25 participants.

Materials

- Fulls i bolígrafs.
- Cartells de propaganda (suport a l'activitat 1): una còpia dels cartells seleccionats per subgrup). S'aconsella fer una selecció de cartells, segons les especificitats del grup participant i del context.
- Exemples i definicions (suport a l'activitat 2).

Temps

Aproximadament 1 hora i 15 minuts.

Habilitats/coneixements que ha de tenir la persona facilitadora

Conèixer amb profunditat el concepte de propaganda.

Desenvolupament

- Fes una selecció variada de cartells, de propaganda i d'altres tipus. En el suport a l'activitat 1 en tens uns quants.
- Crea subgrups i reparteix fulls i bolígrafs.
- Demana als subgrups que diguen que els suggereix el terme "propaganda" i que anoten les idees, imatges o paraules que els vénen a la ment.
- Dóna a cada subgrup la sèrie de cartells que has triat. Poden ser els mateixos o parcialment els mateixos per a cada grup, o del tot diferents, depenent de les conclusions que vols obtenir fent l'activitat.
- Diques que miren detingudament els cartells i que responguen col·lectivament a les preguntes següents
 - *Quins sentiments teniu, en general?*
 - *Quines són les característiques que tenen en comú tots aqueixos documents?*
 - *Quins cartells creieu que entren en la categoria de "propaganda"?*
- Reuneix el grup gran i demana'ls que compartisquen les seues respostes i que les debaten. Hi ha similituds o diferències d'opinió? Per què?
- Demana'ls que observen novament tots els cartells qualificats de "propaganda" i que intenten identificar les característiques generals de la propaganda.
- Refés els subgrups anteriors i demana'ls que redacten, a partir del cartell que trien, la seua pròpia definició

de 'propaganda' i que n'noten les característiques principals.

- Mostra els cartells comentats a la sala i llegeix (o fes llegir) les anotacions de cada cartell que han fet els diferents subgrups: hi ha punts en comú o divergències? Per què?
- A la vista de les diferents definicions elaborades pels subgrups, el grup al complet proposa una definició comuna del mot 'propaganda'.
- Compara la definició resultant amb definicions de diferents fonts, per exemple diccionaris, enciclopèdies o llocs d'Internet que trobaràs en el suport a l'activitat. Tenen punts en comú o divergències? Per què? Pregunta al grup quina definició els sembla més precisa.
- Per al debat, ací tens algunes característiques generals de la propaganda (pots buscar-ne d'altres i afegir-les, o canviar-les):
 - *Un enemic designat, mitjançant diversos accessoris (attrezzo), víctima.*
 - *Un problema simplificat.*
 - *Realitats comparades o oposades.*
 - *Fer creure que tothom pensa el mateix.*
 - *Una actualització de velles pors, o una referència a celebritats del passat.*
 - *Etc.*

Font

E-engagement against violence, un projecte de la Università degli Studi di Firenze:
e-engagementagainstviolence.eu

With financial support
of the DAPHNE Programme
of the European Union

Suport a l'activitat 1: **Cartells**

Suport a l'activitat 1: **Cartells**

La Grand Place de Brussel·les quan es plantava l'arbre de Nadal

Suport a l'activitat 1: **Cartells**

SI HAY
4 millones de parados
SOBRAN
4 millones de inmigrantes

ESPAÑA
2000

www.alcalainos.es

Suport a l'activitat 1: **Cartells**

Suport a l'activitat 1: **Cartells**

Suport a l'activitat 1: **Cartells**

Suport a l'activitat 2: **Exemples de definicions de "propaganda"**

- *Etimologia: del llatí propaganda, 'que ha de propagar-se', pres concretament de l'expressió Congregatio de propaganda fide, 'congregació per a propagar la fe', congregació de la cúria romana encarregada de les missions, que fundà Gregori XV el 1622.*
- *DCVB i DIEC2: «Treballs que es fan per propagar una cosa; els mitjans (impresos, dibuixos, discursos, etc.) que serveixen per a propagar una cosa.»*
- *DNV: «Acció sistemàtica exercida sobre l'opinió pública per a difondre certes idees o doctrines i aconseguir-ne adeptes, o per a donar a conèixer alguna cosa amb finalitats comercials.»*
- *DLC i GEC: «Manera d'influir en l'opinió pública a fi d'aconseguir conductes col·lectives encaminades vers certes metes religioses, socials, polítiques, comercials, etc.»*
- *Viquipèdia: «Informació presentada i difosa amb la finalitat de donar suport a una determinada agenda o de promocionar un producte. Encara que el missatge contingui informació verídica, és possible que sigui partidària, ja que no presenta un quadre complet i equilibrat de l'objecte en qüestió. L'ús primari prové dels contextos comercial i polític, i es refereix generalment als esforços patrocinats per governs o partits.»*
- *La teua pròpia definició:*

4.3.2.

ANALISIS D'UN DISCURS DE PROPAGANDA**Objectius**

Aquesta activitat té com a objectiu:

- Comprendre i definir què és la propaganda.
- Identificar les diferents tècniques de propaganda.

Destinataris

A partir de 15 anys.

Grandària del grup

Un màxim de 20 participants.

Materials

- Retoladors de colors.
- El discurs de propaganda que tries (tantes còpies com participants) i, si és possible, un vídeo del discurs.
- El suport a l'activitat "Tècniques de propaganda" (tantes còpies com participants).
- Un ordinador amb una bona connexió a Internet (que el so siga audible) i un projector, si és necessari.

Temps

Aproximadament 1 hora i mitja.

Desenvolupament

- Recopila una selecció variada de discursos de propaganda via Internet, per exemple, i també enregistraments d'àudio i de vídeo.
- Instal·la el dispositiu per a mirar o escoltar els discursos.
- Mira o escolta el discurs elegit amb el grup.
- Reparteix la versió escrita del discurs a cada participant, i també retoladors de colors variats.
- Individualment o en subgrups, demana'ls que:
 - *Marquen en groc allò que és informació.*
 - *Marquen en verd allò que és comunicació.*
 - *Marquen en blau allò que és promesa política.*
 - *Marquen en roig allò que és propaganda.*
- Tot seguit demana'ls que intenten identificar, en cada seqüència de paraules, els elements que permeten determinar si es tracta d'informació, de comunicació, de promeses o de propaganda.
- Reuneix el grup sencer i convida'ls a compartir les seues anàlisis.
- Torna a continuació a les parts marcades en roig del discurs i comprova si s'han identificat les tècniques que solen utilitzar-se en el discurs propagandístic. Per ajudar-los, pots repartir el suport a l'activitat ("Tècniques de propaganda").

Font

*E-engagement against violence, un projecte de la Università degli Studi di Firenze:
e-engagementagainstviolence.eu*

Suport a l'activitat: **Tècniques de propaganda**

Tècniques	Descripció	Identificació en el discurs triat
Apel·lar a la por	Un auditori que té por admet més fàcilment les idees que se li volen inculcar.	
Apel·lar a l'autoritat	Citar persones importants o recórrer a models del passat per sostenir una idea: 'transfusió', l'ús de mites preexistents i d'afectes col·lectius mobilitzats pel bé de la causa.	
Testimoniatge	Esmentar experts o gent del carrer per donar pes al missatge propagandístic.	
Efecte xai (comportament gregari)	Insinuar que un moviment de masses incontenible ja està donant suport a aquesta idea (principi d'unanimitat i de contagi per pressió conformista del grup sobre l'individu).	
Revisionisme	Redefinir les paraules o falsejar la història de manera partidista.	
Obtenir la desaprovació	Suggerir que una idea o una acció ha sigut adoptada per un grup rival, perquè l'auditori la desaprove sense haver-la analitzada.	
Paraules virtuoses	Recórrer al patriotisme, al desig de pau, a la llibertat, a la justícia, a l'honor, etc., acaba amb el pensament crític de l'auditori. Per associació, els conceptes i els programes de l'orador/a seran percebuts com a bons, desitjables i virtuoses.	
Imprecisió intencionada	Informar de fets tergiversant-los o citant estadístiques sense indicar-ne les fonts. La intenció és donar al contingut del discurs una aparença científica.	
Transferència	Projectar les qualitats positives o negatives d'una persona, d'una entitat o d'un valor (un individu, un grup, una nació, etc.) sobre un tercer, per tal de fer tornar aquesta segona entitat més (o menys) acceptable.	
Simplificació exagerada	Utilitzar generalitats per proporcionar respostes simples a problemes complexos.	
Quídam	Emprar el llenguatge i les maneres (roba, gestos, accent) d'una persona corrent.	
Estereotipar	Fer servir els prejudicis i els estereotips de l'auditori.	
Boc expiatori	Triar un sol enemic (un individu o un grup) al qual culpar, acusat injustament de ser l'únic responsable d'un problema, per evitar parlar dels veritables responsables, sense aprofundir en el problema.	
Eslògan	Formular idees mitjançant frases breus que deixen una empremta en l'auditori.	
Desplaçament semàntic	Reemplaçar una expressió per una altra per tal de dramatitzar o magnificar els fets o, per contra, substituir-la per un eufemisme. Per exemple, "un país en la ruïna" en comptes d'"en crisi econòmica" o un "atac aeri" en lloc de "bombardeig", o "danys col·laterals" en comptes de "víctimes civils".	

4.3.3.

COMPRENDRE EL DISCURS D'ODI**Objectius**

Aquesta activitat té com a objectiu:

- Comprendre les diferents formes de discurs d'odi en Internet i les seues conseqüències per a les víctimes i la societat.
- Explorar possibles respostes al discurs d'odi en línia.

Destinatari

A partir dels 15 anys.

Grandària del grup

De 10 a 25 participants.

Materials

- Fulls i bolígrafs.
- Dues pissarres o paperògrafs i retoladors (escriu en les pissarres o paperògrafs els títols següents: "Conseqüències per a les víctimes" i "Conseqüències per a la societat").
- Exemples de discurs d'odi (suport a l'activitat): una còpia d'un exemple per subgrup).

Temps

Aproximadament una hora.

Desenvolupament

- Pregunta'ls què entenen per "discurs d'odi en línia".
- Pregunta si s'han trobat amb algun cas de discurs d'odi en Internet adreçat bé a un individu bé a representants de grup concrets (com ara homosexuals, negres, musulmans, jueus, dones, etc.) Què senten davant d'un discurs així? Com creuen que deuen sentir-se les víctimes?
- Explica que el terme "discurs d'odi" abraça un gran nombre de significats:
 - *En primer lloc, abasta més que el "discurs" en el sentit habitual del terme i pot ser utilitzat en relació amb altres formes de comunicació, com ara vídeos, imatges, música, etc.*
 - *En segon lloc, el terme pot servir per a descriure comportaments insultants, fins i tot amenaçadors, i també comentaris 'simplement' ofensius.*
- Explica'ls que analitzaran uns quants exemples reals de discursos d'odi en línia i que us centrareu principalment en l'impacte que tenen, tant sobre les víctimes com sobre la societat.
- Divideix-los en subgrups i dona'ls a cadascun un exemple de discurs d'odi en Internet.
- Demana'ls que debaten el cas que els has donat i que responguen a les preguntes següents:
 - *Qui és víctima en aquest exemple? Quines conseqüències té el discurs d'odi sobre les víctimes?*
 - *Quines conseqüències pot tenir aquest exemple de discurs d'odi sobre les persones que s'identifiquen amb les comunitats que en són l'objectiu? I sobre la societat en general?*
- Avisa'ls que disposen de 15 minuts.

Avaluació de l'activitat

- Reuneix el grup sencer.
- Examineu cada cas tot demanant als subgrups que presenten les seues respostes a les preguntes. Anota-les en les pissarres. Si donen respostes similars, indica-ho subratllant la resposta en qüestió o escriu una xifra al costat per indicar les vegades que ha sigut proposada. Quan tots els grups han presentat els seus resultats, revisa les dues pissarres i utilitza les següents preguntes per a reflexionar sobre l'activitat amb tot el grup:
 - Què us ha semblat aquesta activitat? Què penseu dels exemples que heu analitzat?
 - Quines són les conseqüències dels discursos d'odi més identificades pels subgrups?
 - En els casos estudiats, els grups objecte del discurs de l'odi tenen punts en comú?
 - Heu observat similituds pel que fa a les conseqüències, independentment dels grups objecte del discurs de l'odi?
 - Quines podrien ser les conseqüències, si aquest tipus de comportament s'estén per les xarxes i ningú no denuncia el problema?
 - Al vostre parer, quines eines o mètodes són viables per a denunciar el discurs d'odi en línia?
 - Què podem fer si ens trobem amb situacions d'aquesta mena en Internet?

Variants

- Si el temps ho permet, pots convidar-los a elaborar missatges de solidaritat per a les víctimes de discurs d'odi dels casos estudiats.
- Pots fer servir els estudis dels casos proposats per a examinar la relació entre el discurs d'odi i la llibertat d'expressió. Si cal, pots analitzar amb els participants les restriccions que podrien aplicar-se (o no) a la llibertat d'expressió en cada cas.

Lectures addicionals

- Pots trobar més informació sobre la campanya contra el discurs d'odi en línia en el web: <https://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign/home>
- I també en <http://www.injuve.es/programas-injuve/no-hate>
- Una altra campanya per a prevenir el discurs d'odi en Internet: <https://www.somos-mas.es/catalan/>
- Convida les persones participants a manifestar el seu rebuig a aquesta plaga i a unir-se al moviment contra el discurs d'odi.

Font

Consell d'Europa. *Connexions. Manuel pour la lutte contre le discours de haine en ligne par l'éducation aux droits de l'Homme. Estrasburg, 2014.* (N'hi ha una versió en espanyol: *Orientaciones. Manual para combatir el discurso de odio en internet a través de la educación en derechos humanos. Estrasburg, 2016.* <http://www.injuve.es/conocenos/ediciones-injuve/orientaciones-manual-para-combatir-el-discurso-de-odio-en-Internet>)

Suport a l'activitat: **Exemples de discurs d'odi**

1. En el seu perfil de xarxes socials, un jove penja una gran bandera del partit ultranacionalista i publica comentaris d'aquest tipus: «L'islam, fora! Protegim el nostre poble!»; publica imatges amb el símbol d'una mitja lluna i una estrella dins un senyal de prohibició, i difon les seues opinions per les xarxes socials i el seu lloc web personal.
2. XXXXXX escriu un article ple de comentaris insultants i racistes sobre els jueus, en què afirma que l'Holocaust "mai no va existir", i el comparteix en el seu blog personal i en diversos webs antisemites. També penja l'article en llocs web col·laboratius (wikis) i el presenta com "informació científica" sobre l'Holocaust.
3. En un diari pròxim al partit polític majoritari, un article d'un periodista de primera línia qualifica el poble gitano d'"animals" i fa una crida a llur extermini coste el que coste. En el fòrum enllaçat amb la versió digital del diari, molts comentaris enalteixen les idees del periodista. El diari no s'explica ni demana disculpes per l'article ni pels comentaris. En Internet apareixen altres articles amb la mateixa posició i un to semblant, i com més va més persones penjen comentaris en el fòrum.
4. En Internet es llança una campanya que suggereix que la culpa de la crisi econòmica del país és dels immigrants i dels refugiats. Els comentaris comencen a circular per les xarxes socials: fotografies que presenten els refugiats com a agressors, imatges de refugiats en situacions humiliants, i comentaris que els acusen de furar el treball a la gent local. Una gran quantitat de desinformació s'estén per les xarxes socials, acompanyada d'estadístiques falses que mostren els migrants com a gent violenta i problemàtica.
5. En diferents webs es publiquen comentaris insultants que afirmen que els estrangers no tenen cap dret de quedar-se al país. Alguns comentaris criden a la violència contra els estrangers no blancs.
6. Apareixen en Internet vídeos que suggereixen que les persones LGTBI són "malaltes" i "perverses", i que caldria mantenir-les apartades de la societat, perquè posen en perill les tradicions i la continuïtat de la nació. Els vídeos fan referència a treballs científics citats de forma equívoca o selectiva, i traient-los de context. Alguns vídeos mostren imatges de famílies LGTBI amb els seus fills.
7. Interrompen un partit de futbol a causa dels insults i dels cants racistes dels seguidors locals contra un dels jugadors de l'altre equip, que no és 'blanc'. El vídeo de l'esdeveniment circula àmpliament per Internet i comencen a aparèixer comentaris racistes en diversos llocs web. Quan s'hi presenten queixes en contra, persones favorables als comentaris afirmen ser víctimes de censura.

8. Des de fa temps, circula per Internet un anunci de pantalons vaquers. Posa en escena una dona, ajaguda, envoltada d'homes. A més de les connotacions sexuals, evidents, l'escena transmet una impressió general de violència sexual i evoca una violació. En un país, diverses organitzacions es queixen. Les notícies sobre el cas provoquen molts comentaris, molts dels quals reforcen la idea que les dones són objectes amb què els homes poden jugar i mostrar-se violents.

9. En un article, un polític acusa els musulmans de ser responsable de crims contra diverses joves. És, segons ell «un fet força conegut» que recolza amb diferents «exemples reveladors». El vídeo vinculat a l'article atrau nombrosos comentaris, alguns de naturalesa racista i violenta. Les seues declaracions, presentades com una opinió informada i respectable, són represes per altres persones que sostenen el seu mateix punt de vista.

10. Uns vídeos sobre conflictes violents en el passat entre dos països encara romanen en un canal d'Internet i segueixen provocant nombrosos comentaris de caràcter racista contra els habitants d'un dels dos països. El racisme i els insults entre representants de les dues comunitats continuaran durant molt de temps.

11. Un canal musical en línia difon fragments de música amb contingut ultranacionalista. Les cançons les han pujades membres de dos grups ètnics enfrontats per un conflicte violent en el passat. Algunes de les cançons fomenten la violència contra l'altra comunitat.

4.4. Teories conspiratòries

La perversitat dels que manipulen denunciant
justament una manipulació conspiratòria és
incontestable!

I el pitjor és que funciona..., especialment entre
determinats joves que busquen la seva identitat, que
es proven a si mateixos, que qüestionen l'entorn per a
poder existir com a individus!

No hi ha prou amb definir què és una teoria de la conspiració per conscienciar-se sobre el tema. Les activitats següents il·lustren com funcionen en la pràctica aquestes teories.

4.4.1.

CREIEM EN LA CONSPIRACIÓ?**Objectius**

L'objectiu d'aquesta activitat és:

- Permetre, a les persones participants, comprendre millor el discurs conspiratori.
- Fer que es familiaritzen amb les interpretacions conspiratòries de determinats esdeveniments i que les qüestionen.

Destinataris

A partir dels 15 anys.

Grandària del grup

De 9 a 25 participants.

Materials

- Ordinadors amb una bona connexió a Internet o dispositius mòbils.

Temps

Uns 50 minuts.

Desenvolupament

- Divideix el grup en subgrups de 3 a 5 persones.
- Assigna a cada subgrup un esdeveniment que haja sigut objecte d'interpretacions conspiratòries. Ací tens una llista no exhaustiva d'esdeveniments interpretats per teories de la conspiració:
 - *Atemptats de l'11 de setembre de 2001*
 - *Atemptats als trens de Madrid l'11 de març de 2004*
 - *Atemptats a Noruega el 22 de juliol de 2011*
 - *Atemptats de Charlie Hebdo, Montrouge i Hyper Cacher, del 7 al 9 de gener de 2015*
 - *Atemptats a París (Bataclan, Stade de France i restaurants), el 13 de novembre de 2015*
 - *Atemptats a Brussel·les (estació de Maalbeek i aeroport, a Zaventem) el 22 de març de 2016.*
 - *Atemptat de Manchester Arena, 22 de maig de 2017.*
 - *Atemptats del 17 d'agost de 2017 a La Rambla de Barcelona i a Cambrils.*
- Demana a cada subgrup que trien un/a periodista i que responguen col·lectivament a les preguntes següents. Poden fer recerques en Internet per a dur a terme la investigació:
 - *De què estem parlant? De quin fet es tracta?*
 - *De qui estem parlant? Qui protagonitza els fets?*
 - *Què en sabem, dels protagonistes?*
 - *On va ocórrer el fet?*
 - *Quan va tenir lloc?*
 - *Quins interessos tenen els uns i els altres per a proposar una interpretació?*
- Torna a reunir el grup sencer.
- Demana a cada subgrup que presente el resultat de la seua investigació.

Avaluació de l'activitat

Acabades les presentacions, l'activitat es pot perllongar amb un debat obert al voltant de les teories de la conspiració i de la recerca d'informació en els mitjans. Ací tens algunes preguntes per a iniciar el debat:

- Què és un fet? Quina diferència hi ha entre un "fet" i la seua "explicació"; les "interpretacions"?
- Què significa per a tu la paraula "conspiració"?
- Com busques informació?
- Quina diferència hi ha entre una informació fiable i una que no ho és?
- On has obtingut la informació concernent a l'explicació que has presentat?
- Com reconèixer una informació fiable?

Font

BePax, Déconstruire les théories du complot,

www.bepax.org/files/files/OUTILS/bepax-deconstruire-les-theories-du-complot-fiches-pedagogiques.pdf

4.4.2.

CREA UNA TEORIA CONSPIRATÒRIA**Objective**

Aquesta activitat té com a objectiu:

- Desenvolupar el sentit de l'autonomia i de la creativitat.
- Aconseguir una major comprensió del discurs conspiratori.
- Desenvolupar el pensament crític.

Destinatari

A partir dels 15 anys.

Grandària del grup

De 15 a 25 participants.

Materials

- Paperògraf i retoladors.
- Fulls i bolígrafs.
- Aparell per a veure vídeos (ordinador, projector, etc.) i una bona connexió a Internet.
- Ingredients per a una teoria conspiratòria (suport a l'activitat)

Temps

Dues sessions separades de 50 minuts cadascuna.

Preparació

Si disposes dels materials tècnics necessaris, pots començar l'activitat amb la projecció d'una paròdia de vídeos conspiratoris. Ací en tens uns quants exemples:

- Exemple 1: Teories conspiratòries. Oíd mortales (vídeo)
<https://www.youtube.com/watch?v=ZvQGo0jbhBk>
- Exemple 2: Guia per a dialogar amb un que creu en les teories de la conspiració (vídeo)
https://elpais.com/elpais/2017/08/23/ciencia/1503498083_674014.html
- Exemple 3: Teoria conspiratòria sobre l'arribada de l'ésser humà a la lluna:
<https://www.bbc.com/mundo/noticias-42382190>
- Exemple 4: València mostra les perles ocultes del món conspiratori:
<https://www.elperiodico.cat/ca/societat/20090405/valencia-mostra-les-perles-ocultes-del-mon-conspiratori-27487>
- Exemple 5: La conspiració de Barcelona:
<https://www.elperiodico.cat/ca/opinio/20190824/la-conspiracio-de-barcelona-article-luis-mauri-delinquencia-violencia-7604288>

Animació

- Després de la projecció i/o la lectura, inicia un debat amb les preguntes següents:
 - *Quines tècniques s'utilitzen per a convèncer l'audiència?*
 - *Què tenen en comú aquestes paròdies amb vídeos conspiratoris autèntics?*
- Pren nota dels elements que sorgeixen del debat per a usar-los en la següent part de l'activitat.
- Divideix el grup en diversos subgrups de 4 o 5 persones, i proposa a cada subgrup que elabore la seua pròpia teoria conspiratòria.

- Demana'ls que trien un suport a través del qual difondre la teoria (un article, un guió, un sketch, etc.). Abans de definir el tema de la conspiració, cada subgrup haurà de respondre a aquestes preguntes:
 - *Quin esdeveniment és el punt de partida de la conspiració que voleu inventar?*
 - *Qui o quin grup intenta aprofitar-se de la teoria conspiratòria?*
 - *Quin propòsit té la teoria conspiratòria? (Atenció, el grup no pot ser ètnic ni religiós. Ha de ser un altre tipus de grup: un grup social, per exemple les categories professionals –agricultors/ores, professorat–, grups d'edat –persones grans, adolescents–, o fins i tot éssers imaginaris o animals –extraterrestres, barrufets, cangurs, etc.)*
 - *Quina història hi ha darrere de la conspiració que heu inventat? Com es desenvolupa?*
- Així que cada subgrup tria el tema, hi incorpora els "ingredients de la teoria conspiratòria" (suport a l'activitat), que s'afegeixen a les idees explorades durant el debat inicial.
- Després de la producció i d'una fase de relectura, cada subgrup presenta la seua teoria a la resta del grup.

Consells

- Aquesta activitat ajudarà a tancar el viatge pedagògic sobre les teories de la conspiració. Et recomanem que, prèviament a la realització de l'activitat, busques informació sobre el tema.
- També, aconsellem no posar el focus sobre grups ètnics ni religiosos, i evitar caure en estereotips ni tan sols de manera irònica.

Font

BePax, *Déconstruire les théories du complot*,

www.bepax.org/files/files/OUTILS/bepax-deconstruire-les-theories-du-complot-fiches-pedagogiques.pdf

Suport a l'activitat: **Ingredients per a una teoria conspiratòria**

1. Així que cada grup tria el tema principal, hi incorpora "els ingredients per a una teoria conspiratòria", que s'afegiran als formulats en el debat inicial. Una opció podria ser escriure els diferents "ingredients" en trossos de paper i proposar a cada subgrup que n'agafe tres a l'atzar que haurà d'integrar en la seua teoria conspiratòria.

Utilitzar sovint preguntes retòriques

Acumular els detalls (veritaders o falsos) que sostenen la teoria

Establir les coincidències entre els detalls que sostenen la teoria i la teoria

Transformar la conseqüència de l'esdeveniment en causa

Estructurar la història: una instrucció històrica i un final impactant

Abusar de l'argument d'autoritat

Seleccionar citacions: triar frases impactants que fonamenten l'argumentari

Utilitzar el condicional i l'imperatiu

Recolzar-se en els estereotips atribuïts a un grup

Utilitzar fotografies impactants

> Si el teu grup té el temps, la possibilitat i/o els mitjans tècnics per a crear un vídeo, ací tens alguns ingredients més que pots afegir a l'activitat:

Utilització de música dramàtica

Utilització d'una veu en *off* amb un to inquietant

Autoria anònima

Utilització de colors foscos

2. Després de la producció i de la relectura, cada subgrup presenta la seua teoria al grup sencer.

GLOSSARI

Alfabetisme digital

L'habilitat d'usar la tecnologia, les eines de comunicació o les xarxes per a localitzar, avaluar, usar i crear informació. També es refereix a l'habilitat d'entendre i utilitzar informació en múltiples formats d'una àmplia gamma de fonts presentades a través d'ordinadors, o a l'habilitat d'una persona per a exercir tasques efectives en un entorn digital. L'alfabetisme digital inclou l'habilitat de llegir i interpretar els mitjans de comunicació, reproduir dades i imatges mitjançant la manipulació digital, i avaluar i aplicar el nou coneixement adquirit a l'entorn digital.

Akyempong, Kwame; Cheung, Chi-Kim; Grizzle, Alton; Tuazon, Ramon i Wilson, Carolyn. *Media and information literacy. Policy and Strategy Guidelines*. UNESCO, París, 2012, <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002256/225606e.pdf>

Alfabetisme mediàtic i informacional

Ser una persona formada en l'ús dels mitjans de comunicació significa tenir les habilitats pràctiques, el coneixement i les actituds que ens permeten comprendre el paper i les funcions dels mitjans en les societats democràtiques, avaluar-ne críticament els continguts i col·laborar-hi per a l'autoexpressió, el diàleg intercultural i la participació democràtica. D'aquesta forma estarem ben formades per a reconèixer la importància dels mitjans i altres fonts d'informació, i les febleses o fortaleses dels missatges o la informació que difonen.

Akyempong, Kwame; Cheung, Chi-Kim; Grizzle, Alton; Tuazon, Ramon i Wilson, Carolyn. *Media and information literacy. Policy and Strategy Guidelines*. UNESCO, París, 2012, <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002256/225606e.pdf>

Convivència

La vida harmoniosa entre les diferents persones i comunitats. Segons el Consell d'Europa, la convivència significa: llibertat d'expressió i pluralitat d'opinions; respecte per la dignitat humana, la diversitat cultural i els "drets dels altres", amb la finalitat d'assegurar la tolerància i l'enteniment; la participació de tota la ciutadania en els afers públics, tot permetent l'accés a la informació i als mitjans de comunicació.

Consell d'Europa, *Living together*. És un manual sobre els estàndards del Consell d'Europa sobre la contribució dels mitjans de comunicació a la cohesió social, el diàleg intercultural, l'enteniment, la tolerància i la participació democràtica. Consell d'Europa, Estrasburg, 2009.

<https://rm.coe.int/1680483533> (també en francès)

Consell d'Europa. *Libro blanco del Diálogo Intercultural. Vivir juntos con igual dignidad*. Ministeri de Cultura, Madrid, 2009.

https://www.coe.int/t/dg4/intercultural/Source/Pub_White_Paper/WhitePaper_ID_SpanishVersion.pdf

Desinformació

Acció de desinformar, fet d'estar desinformat. Quan parlem de desinformació ens referim a la informació falsejada o manipulada que es dóna intencionadament al servei de certes finalitats. També es refereix a la informació omesa o donada de manera insuficient. Per exemple, utilitzar els mitjans de comunicació per a transmetre missatges amb intenció d'enganyar o influenciar l'opinió pública.

Desradicalització

Procés social i psicològic mitjançant el qual el compromís i la implicació d'un individu en la radicalització violenta són reduïts fins al punt que deixa d'estar en risc d'involucrar-se en activitats violentes i comprometre-s'hi. La desradicalització també es pot referir a qualsevol iniciativa que, responant a problemes de desvinculació específics i pertinents, procure aconseguir una reducció del risc de reincidència. La desradicalització implica un canvi cognitiu, un canvi fonamental en la comprensió.

European Commission. *STRIVE for Development, Strengthening Resilience to Violence and Extremism*. Publications Office of the European Union, Luxemburg, 2015

https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/strive-brochure-20150617_en.pdf

Discriminació

Discriminació directa. Hi ha discriminació directa quan una persona és tractada menys favorablement que una altra en una situació comparable, per raó de sexe, origen ètnic, religió o conviccions, discapacitat, edat o orientació sexual. Un exemple de discriminació directa seria una oferta de treball que precise que "les persones amb una discapacitat no el poden sol·licitar". Però, en realitat, la discriminació pren sovint formes més subtils. És per això que també es persegueix la discriminació indirecta.

Discriminació indirecta. Hi ha discriminació indirecta quan una disposició, un criteri o una pràctica aparentment neutral perjudica persones, basant-se en el sexe, l'origen ètnic, la religió o conviccions, la discapacitat, l'edat o l'orientació sexual, tret que aqueixa disposició, criteri o pràctica pugui estar objectivament justificada per un objectiu legítim. Exemples: quan una persona cega vol sol·licitar un servei i els documents de sol·licitud d'aquest servei no estan disponibles en braille, o quan, per a un lloc de treball, es requereix una titulació a la qual les dones tenen un menor accés i resulta que, per a la realització de les tasques del lloc, no és necessària

Discurs d'odi

El terme discurs d'odi, com el defineix el Comitè de Ministres del Consell d'Europa, abasta totes les formes d'expressió que propaguen, inciten, fomenten o justifiquen l'odi racial, la xenofòbia, el sexisme o altres formes d'odi basades en la intolerància, la discriminació i l'hostilitat cap a les minories, les persones immigrants i els seus descendents, les religions o les discriminacions per orientació sexual.

No Hate Speech Campaign, <https://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign> (també en francès).

Campanya per a prevenir el discurs d'odi en Internet: <https://www.somos-mas.es/catalan/>

Era digital

L'era digital designa el període durant el qual s'ha desenvolupat i generalitzat l'intercanvi d'informació a través del codi digital. Algunes persones consideren aquest període tan revolucionari per a la nostra història com la invenció de l'escriptura pels sumeris o la impremta per Gutenberg.

Extremisme

'Extremisme' significa, literalment, «la defensa i el suport d'idees que estan molt lluny del que la majoria de la gent considera correcte o raonable». Extremisme, per tant, es refereix a actituds o comportaments considerats fora de la norma. Aquesta definició assenyalava el caràcter fonamentalment subjectiu del terme, el sentit del qual varia en funció de la persona que fixa la norma i jutja, en virtut d'aqueixa norma, què és acceptable i què no.

UNESCO. *Preventing violent extremism through education. A Guide for policy-makers*. UNESCO, París, 2017.

<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002477/247764e.pdf> (també en francès)

Extremisme violent

L'extremisme violent no té cap definició acordada internacionalment. En l'accepció més corrent, el mot fa referència a les opinions i les accions dels que aproven la violència o hi recorren en nom d'objectius ideològics, religiosos o polítics. Aquesta definició inclou el terrorisme i altres formes de violència sectària i motivada per raons polítiques. Generalment, l'extremisme violent designa un o més enemics que fan objecte del seu odi i de la seua violència. El recurs a la violència motivat per raons ideològiques i generalment recolzat en teories conspiratòries és al bell mig del concepte.

UNESCO. *Preventing violent extremism through education. A Guide for policy-makers*. UNESCO, París, 2017.

<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002477/247764e.pdf> (també en francès)

Identitat cultural

La noció d'identitat cultural és un tema controvertit amb interpretacions diverses. Normalment s'entén per 'identitat cultural' el principi segons el qual un individu és definit per les arrels que té al territori on viu. Més recentment, en particular en el context dels moviments migratoris, la identitat cultural tendeix a definir-se a partir de la cultura d'origen o familiar, siguen quines siguen les relacions amb el seu país o regió d'origen, o dels seus progenitors. Aquesta evolució del significat de la identitat cultural xoca amb la idea que la identitat és abans que res una construcció individual.

Identitat social

La identitat social es caracteritza per atributs personals (edat, sexe, treball...) i estatutaris (estudiants, joves, executius...). La identitat social és, doncs, una suposada pertinença a un grup o subgrup, i com la identitat individual, és susceptible d'evolucionar al llarg de la vida, depenent de les experiències viscudes, favorables o no.

Interculturalitat

La interculturalitat és un concepte dinàmic i fa referència a les relacions que es donen entre grups culturals. S'ha definit com «l'existència i la interacció equitativa de cultures diverses i la possibilitat de generar expressions culturals compartides per mitjà del diàleg i del respecte mutu». La interculturalitat pressuposa el multiculturalisme i deriva de l'intercanvi i el diàleg 'intercultural' a escala local, regional, nacional o internacional.

UNESCO. *Directrices de la Unesco sobre la educación intercultural*. UNESCO, París, 2006.

https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000147878_spa

Laïcitat

La laïcitat és un principi que estableix la separació entre el poder polític i el poder religiós. Garanteix, alhora, la neutralitat de l'Estat i la seua no ingerència en els afers religiosos.

Marginació

El procés pel qual persones o grups són exclosos i posats al marge de la societat per raó de pobresa, discapacitat, falta d'educació, i també de racisme o de discriminació relacionada amb l'origen, l'ètnia, la religió o l'orientació sexual.

Comissió Europea. *The contribution of youth work to preventing marginalization and violent radicalization. A practical toolbox for youth workers & recommendations for policy makers*. Oficina de Publicacions de la Unió Europea, Luxemburg, 2017.

http://www.injuve.es/sites/default/files/informe_coe.pdf

Multiculturalisme

La preservació i la inclusió proactiva d'una varietat de cultures, pràctiques religioses i ètnies dins d'una societat, una regió o un estat unificats. Pot tractar-se d'un objectiu polític general o estar fomentat per les autoritats locals i la ciutadania. Pot veure's, alhora, com una pràctica o un objectiu normatiu.

Comissió Europea. *STRIVE for Development, Strengthening Resilience to Violence and Extremism*. Oficina de Publicacions de la Unió Europea, Luxemburg, 2015

https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/strive-brochure-20150617_en.pdf

Notícies falses

L'expressió 'notícies falses' o, en anglès, 'fake news' designa una informació deliberadament falsa que, en general, circula per Internet. Segons Les décodeurs –la secció de comprovació de fets del periòdic francès *Le Monde*–, les notícies falses «fan servir els codis i les formes de la premsa tradicional per disfressar-se d'exercici periodístic».

Aubert, Aurélie i Froissart, Pascal. "Les publics de l'information", *Revue française des sciences de l'information et de la communication*, <http://rfsic.revues.org/1121>.

Pensament crític

L'habilitat d'examinar i d'analitzar informacions i idees a fi d'entendre'n i avaluar-ne el valor i la hipòtesi, en lloc de simplement prendre-les com es presenten. L'educació mediàtica i informativa, en particular, fomenta el pensament crític per incentivar una actitud crítica en la presa de decisions i en el procés d'aprenentatge en general.

Populisme

«Corrent ideològic, polític, etc., que diu voler defensar els interessos del poble» (GEC). Per desplaçament semàntic, el populisme actualment designa una actitud 'antielits' i la reivindicació del monopoli de la representació popular.

Postveritat

Declarada expressió de l'any 2016 pels Oxford Dictionaries, la 'postveritat' és, segons la Viquipèdia, «un concepte que descriu la situació en la qual, a l'hora de crear l'opinió pública, els fets objectius tenen menys influència que les crides a l'emoció i a les creences personals. És un eufemisme de novaparla per a 'mentida'». Una altra definició: «Tipus d'afirmació sobre qualsevol aspecte de la realitat en què és més important l'adequació a les predisposicions (tant si són de tipus emocional com *ideacional*) de l'emissor o del receptor, o bé d'ambdós, que no la conformitat amb fets comprovats empíricament» (GEC).

Pierre Tourev, www.toupie.org/Dictionnaire/Post-verite.htm.

Prevenició

Branca de l'estratègia de la Unió Europea de lluita contra el terrorisme que se centra principalment en la lluita contra l'extremisme violent. El seu objectiu és reduir o eliminar el risc d'implicació dels individus en activitats terroristes. La prevenició comprén la identificació i la descripció de persones susceptibles de prendre posicions extremistes violentes i la posada en pràctica d'intervencions adaptades. Aquestes intervencions tenen com a objectiu allunyar aquestes persones de la radicalització violenta.

Comissió Europea. *STRIVE for Development, Strengthening Resilience to Violence and Extremism*. Oficina de Publicacions de la Unió Europea, Luxemburg, 2015.

https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/strive-brochure-20150617_en.pdf (també en francès)

Propaganda

Una forma de comunicació que té com a objectiu influir en l'actitud d'una col·lectivitat envers una causa o una posició. La ciutadania que no està formada o alfabetitzada mediàticament i informacionalment pot utilitzar la informació d'una forma poc ètica, difondre propaganda en línia i contribuir a l'augment del potencial negatiu dels mitjans de comunicació i d'Internet.

Akyempong, Kwame; Cheung, Chi-Kim; Grizzle, Alton; Tuazon, Ramon i Wilson, Carolyn. *Media and information literacy. Policy and Strategy Guidelines*. UNESCO, París, 2012.

<http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002256/225606e.pdf> (també en francès)

BePax. *Déconstruire les théories du complot*.

www.bepax.org/files/files/OUTILS/bepax-deconstruire-les-theories-ducomplot-fiches-pedagogiques.pdf.

Radicalisme

El radicalisme és la defensa i el compromís envers els canvis radicals i la reestructuració de les institucions polítiques i socials, que impliquen el desig d'eliminar les restriccions tradicionals i procedimentals que sostenen l'*statu quo*.

Comissió Europea. *The contribution of youth work to preventing marginalization and violent radicalization. A practical toolbox for youth workers & Recommendations for policy makers*. Oficina de Publicacions de la Unió Europea, Luxemburg, 2017. http://www.injuve.es/sites/default/files/informe_coe.pdf

De manera més general, el radicalisme és la voluntat d'acceptar la conseqüència més extrema d'una opinió i donar-li curs mitjançant accions.

«Le Plan R». *Le Plan d'action Radicalisme*. Service Public Fédéral intérieur, www.besafe.be/sites/besafe.localhost/files/u18/brochure_radicalisme_fr.pdf

Radicalització

Igual que el terme 'extremisme', el terme 'radicalització' és controvertit quan s'utilitza en el context de l'extremisme violent. Preocupa que l'ús del terme pugui servir per a justificar limitacions a la llibertat d'expressió. En efecte, 'radical' pot definir-se de moltes maneres, depenent de les circumstàncies. En certs contextos, pot significar simplement «que vol provocar un canvi polític». En el context de la prevenció de l'extremisme violent, 'radicalització' s'utilitza normalment per a descriure el procés pel qual una persona adopta punts de vista o pràctiques extremes, fins a arribar al punt de legitimar l'ús de la violència. El concepte clau ací és el procés d'utilització de la violència. Si algú vol referir-se al procés pel qual algú esdevé extremista violent, l'expressió 'radicalització violenta' serà més apropiada que 'extremisme violent', que se centra en la violència motivada per la ideologia.

UNESCO. *Preventing violent extremism through education. A Guide for policy-makers*. UNESCO, París, 2017. <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002477/247764e.pdf> (també en francès)

Radicalització violenta

El procés a través del qual les persones adopten un sistema de creences extremistes –que inclou la intenció de fer servir, animar o facilitar la violència– per a promoure una ideologia, un projecte polític o una causa política com a mitjà per a la transformació social.

EU-CoE youth partnership, *Youth Work against Violent Radicalisation Conference*

<https://www.salto-youth.net/about/regionalcooperation/current/againstviolentradicalisation/>

<http://youthcommunityresilience.eu/2018/11/16/youth-work-against-violent-radicalisation-report-of-the-international-conference/>

Resiliència

La resiliència designa habitualment la capacitat d'una persona per a superar els reptes que tenen impacte negatiu en el seu benestar emocional i físic. En el context de l'extremisme violent, la resiliència fa referència a l'habilitat de resistir –o de no adherir-s'hi– a idees i opinions que descriuen el món segons veritats exclusives que legitimen l'odi i el recurs a la violència. En l'àmbit de l'educació, suposa desenvolupar la capacitat de l'alumnat per a pensar d'una manera crítica, per a aprendre mitjançant la indagació i la verificació dels fets, per tal que no es deixen seduir per les simplistes i unidimensionals visions del món propagades per grups extremistes violents. Construir resiliència entre l'alumnat i la joventut és una de les mesures clau que poden ser implementades pel sector educatiu per a prevenir la propagació de l'extremisme violent.

UNESCO. *Preventing violent extremism through education. A Guide for policy-makers*. UNESCO, París, 2017. <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002477/247764e.pdf> (també en francès)

Teoria de la conspiració

Una interpretació falsa d'una qüestió explicada com el resultat d'un projecte conspiratori. Per exemple, una teoria conspiratòria podria sostenir que una nació està sota el control secret d'alguna mena de càbala i no pel govern real. Les teories conspiratòries sorgeixen sovint d'un desig de buscar respostes més àmplies i complexes a successos que en realitat són més o menys clars. També, poden crear les persones que busquen deslegitimar esdeveniments desagradables.

<https://www.adl.org/resources/glossary-terms/conspiracy-theory>

Liga Antidifamació (Anti-Defamation League - ADL)

Narainsamy, Hervé. «*Théories du complot: poubelle de la démocratie*». Pax Christi Wallonie-Bruxelles, anàlisi 2013.

www.bepax.org/files/files/OUTILS/bepax-deconstruire-les-theories-du-complot-fiches-pedagogiques.pdf

Terrorisme

'Terrorisme' fa referència a una estratègia específica adoptada per a aconseguir un objectiu polític i que consisteix a suscitar la por i a explotar-la deliberadament. En una decisiva resolució de l'Assemblea General de les Nacions Unides (<https://undocs.org/es/A/RES/64/297>), els estats membres van condemnar fermament i de manera unívoca el terrorisme «en totes les seues formes i manifestacions, siguen qui en siguen els autors, els llocs i els propòsits, ja que constitueix una de les amenaces més greus contra la pau i la seguretat internacionals».

Aquesta Guia no inclou l'àmplia varietat d'activitats que es podrien fer servir per a comprendre el terrorisme. Està més aviat limitada a abordar l'ús de la violència motivat per la ideologia. Els termes 'extremisme violent' i 'terrorisme' sovint s'intercanvien erròniament. El terrorisme és una forma d'extremisme violent, freqüentment motivat per la ideologia, i el seu puntal conceptual rau en la creació de la por o el terror com a mitjà per a aconseguir una fi.

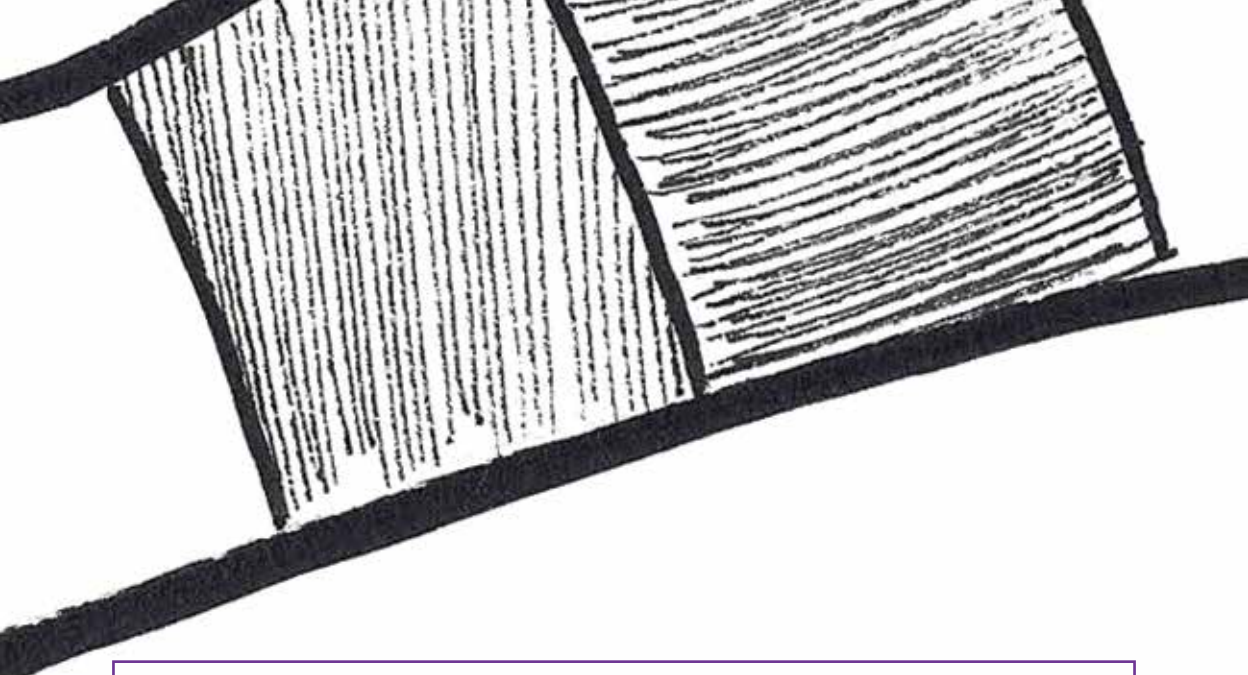
UNESCO. *Preventing violent extremism through education. A Guide for policy-makers*. UNESCO, París, 2017. <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002477/247764e.pdf> (també en francès)

Treball en l'àmbit de la joventut

Una àmplia gamma d'activitats socials, culturals, educatives o polítiques realitzades per, amb i per a la joventut. Poden també incloure l'esport i els serveis juvenils, l'educació extraescolar i les activitats informals o recreatives, a escala local, regional, nacional, europea i internacional.

Comissió Europea. *The contribution of youth work to preventing marginalization and violent radicalization. A practical toolbox for youth workers & Recommendations for policy makers*. Oficina de Publicacions de la Unió Europea, Luxemburg, 2017.

http://www.injuve.es/sites/default/files/informe_coe.pdf

L'objectiu de *Lligams* no és desxifrar ni analitzar els detalls de l'extremisme violent. *Lligams* és, sobretot, una **eina pràctica** per a abordar i debatre qüestions i conceptes que poden contribuir a la prevenció de l'extremisme violent; una eina dissenyada per a qualsevol actor que treballi amb joves (animadores i animadors juvenils, tècnics i tècniques de joventut, informadores i informadors juvenils, educadors i educadores, professorat, treballadores i treballadors socials, líders juvenils, voluntariat, etc.).

Aquest manual proposa treballar amb profunditat i a llarg termini qüestions com la **identitat, les diferències, l'autoconeixement, l'art del diàleg i l'alfabetisme mediàtic i informacional**. És un treball ambiciós, ja que pretén ajudar **la gent jove a prendre consciència**

- Que les diferències són positives;
- Que les divergències d'opinió ajuden a promoure el **lliure intercanvi d'idees** i contribueixen a l'evolució de la societat;
- Que el **pensament crític** afavoreix l'autonomia i la llibertat, i
- Que la **confiança en si mateix** és el fonament de la realització personal, i una condició necessària perquè cada persona trobi el seu lloc en la societat.

Tots aquests elements (i d'altres) són ingredients importants per a convida i, consegüentment, essencials per a construir una societat multicultural basada en el respecte i oberta al progrés.

Els diferents actors en l'àmbit de la joventut, gràcies a l'estret i particular vincle que mantenen amb la gent jove, se situen en primera línia per a identificar factors de risc i prevenir tendències radicals i violentes. Es tracta, per descomptat, d'una tasca difícil, però essencial per a plantar cara als desafiaments socials actuals. Esperem que *Lligams* ajudi aquelles i aquells que treballen amb joves a afrontar alguns dels reptes amb què es troben diàriament.

europaan youth information
and counselling agency

info@eryica.org
www.eryica.org

ISBN 978-2-9199585-9-7

9 782919 958597